

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

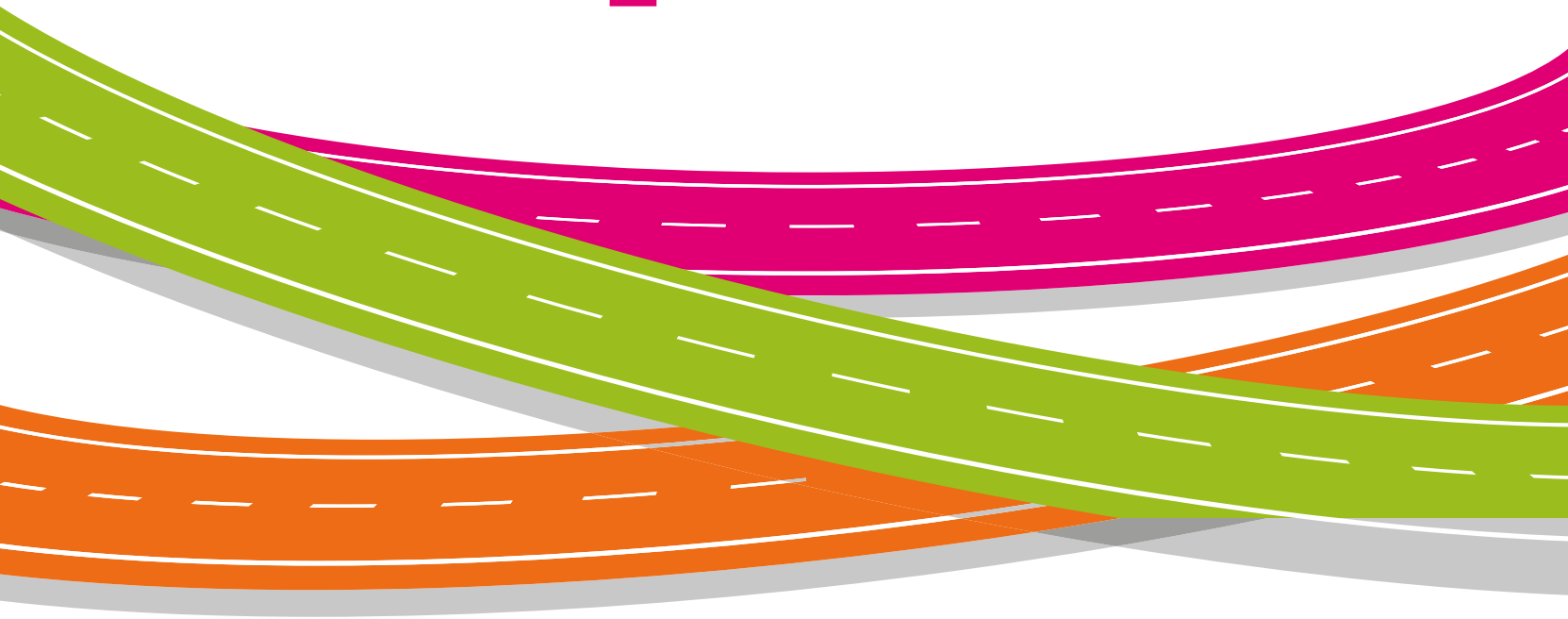
To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Isosuo, T., Joensuu, M., Klemola, J., Lignell, J. & Paavola, K. (2020) Tukea urapolulle.
Humanistinen ammattikorkeakoulu.

URL: <https://www.humak.fi/julkaisut/tukea-urapolulle/>

Tuula Isosuo, Maija Joensuu,
Jari Klemola, Irmeli Lignell ja Kirsi Paavola (toim.)

Tukea urapolulle

Tuula Isosuo, Maija Joensuu,
Jari Klemola, Irmeli Lignell ja Kirsi Paavola (toim.)

Tukea urapolulle

Tuula Isosuo, Maija Joensuu, Jari Klemola, Irmeli Lignell & Kirsi Paavola (toim.)
Tukea urapolulle

ISBN 978-952-456-390-1 (verkkojulkaisu)

ISBN 978-952-456-391-8 (painettu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 116.

© Tekijät ja Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak)
Helsinki 2020

Taitto: Emilia Reponen

Kielentarkastus (englanti): Reija Lamminsivu, Tampereen ammattikorkeakoulu

Painatus: Grano, Tampere

Sisällys

Tuula Isosuo, Maija Joensuu, Jari Klemola, Irmeli Lignell & Kirsi Paavola Tulevaisuuden uria rakentamassa	9
---	---

1 Uraohjauksen monet muodot

Päivi Hietaniemi, Maija Joensuu & Jari Klemola Uraohjauksen näkyvyys ammattikorkeakouluissa	15
---	----

Tarja Knuuttila & Hanna Putkonen-Kankaanpää Uraohjauksen toimijat	20
---	----

Maija Joensuu, Mirja Kopra & Kosti Nivalainen Mitä minä oikeasti osaan? Ohjauksella kohti yksilöllisiä urapolkuja	24
---	----

Irmeli Lignell & Hanna Putkonen-Kankaanpää Saavutettava ohjaus	31
--	----

2 TUURAssa tapahtunutta - työkaluja urasuunnittelutaitojen tukemiseen

Riitta Ahokas, Maija Joensuu, Jari Klemola, Tarja Knuuttila & Teija Lehto Askeleita urapolulla - aineisto urasuunnittelun tueksi	39
--	----

Teija Lehto & Ville Nevalainen Digitaalinen saavutettavuus – kokemuksia saavutettavan aineiston tuottamisesta	45
---	----

Riitta Ahokas, Tarja Knuuttila & Hanna Putkonen-Kankaanpää Yksilöohjaus antaa aikaa	51
Antti Haapio, Kirsi Paavola & Marita Tuomala International students in TUURA project - Steps in My Career Path course and other activities	56
Marjut Asunmaa, Mirja Kopra, Irmeli Lignell & Aija Lundahl Pelimerkkejä urasuunnitteluun	64
Sanna Nieminen & Aija Lundahl Alumnitoiminta urasuunnittelun edistäjänä	73
3 Kohti työelämää	
Anneli Karppinen, Paula Lamminen, Kirsi Paavola & Marita Tuomala Kohti kestäväää työelämäkumppanuutta	81
Hanna Putkonen-Kankaanpää, Jari Klemola & Antti Haapio Harjoitteluoppaiden avulla työuran alkuun	87
Sanna Nieminen & Tuula Isosuo Alumnitoiminta ja työelämäkohtaamiset luovat uraovalluksia	93
Irmeli Lignell & Kosti Nivalainen Opettajan uraohjaustaidot - osallistava ja uudistava opettajuus	99
Kirjoittajat	105

Tulevaisuuden uria rakentamassa

Tuula Isosuo

Tampereen ammattikorkeakoulu

Maija Joensuu

Tampereen ammattikorkeakoulu

Jari Klemola

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Irmeli Lignell

Hämeen ammattikorkeakoulu

Kirsi Paavola

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM) on määritellyt yhdeksi kolmesta strategisesta kärjestään sen, että suomalaisessa yhteiskunnassa kaikkien kyvyt ja osaaminen vahvistuvat. Tähän OKM:n mukaan vaikutetaan mm. sillä, että koko väestön osaamis- ja koulutustaso nousee ja että mahdollisimman moni siirtyy koulutuksesta työelämään. (Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030, 2019.)

Suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisin tavoite on koulutuksellinen tasa-arvo. Sen mukaan opiskelun mahdollistaminen kaikille yksilöllisten edellytysten ja valmiuksien mukaisesti on tehokkaimpia keinoja edistää koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja yhteiskunnallista tasa-arvoa. Opiskelijalla on oikeus saada opetusta sekä oppia ja opiskella omien kykyjen ja mahdollisuuksien mukaisesti (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Vuonna 2015 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain myötä tarkentuivat myös koulutuksen järjestäjien saavutettavuuteen liittyvät velvoitteet (Lehto, Huhta & Huuhka 2019, 8). Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa kaikilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua ja kehittää itseään, saada palveluita ja edetä työuralla.

Saavutettavuuden edistämisen opiskelijavalinnoissa, oppimisessa ja opiskelussa sekä tuki- ja ohjauspalveluissa tulee olla läpäisevää ja se tulee huomioida kaikessa toiminnassa (Saavutettavuuskriteeristö 2019, 1). Saavutettavuus kattaa paitsi fyysisen esteettömyyden myös sosiaalisen ja psyykkisen ulottuvuuden. Saavutettavassa korkeakoulussa tilat, sähköiset järjestelmät, oppimisympäristöt, opetusmenetelmät ja

asenneilmapiiri mahdollistavat henkilökohtaisilta ominaisuuksiltaan monenlaisten ja erilaisissa elämäntilanteissa elävien opiskelijoiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden. Lehdon, Huhdan ja Huuhkan (2019, 5) mukaan yksilöllisillä tarpeilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi terveydentilasta, iästä, kieli- tai kulttuuritaustasta johtuvia tarpeita. Fyysisellä saavutettavuudella tarkoitetaan vastaavasti pelkästään tilaratkaisuja.

Neljän ammattikorkeakoulun yhteinen TUURA - tukea urapolulle -hanke syntyi tarpeesta kehittää tukea tarvitsevien opiskelijoiden uraohjauspalveluita ja edistää tällä tavoin koulutuksellista tasa-arvoa ja saavutettavuutta. TUURA-hankkeessa tukea tarvitsevilla opiskelijoilla tarkoitetaan varsin laajaa ja moniulotteista ryhmää. Tukea tarvitsevalla opiskelijalla voi olla elämäntilanteeseen tai -hallintaan liittyviä pulmia tai hänellä voi olla mielenterveyden haasteita. Hänellä voi olla ongelmia päihteiden kanssa, oppimisvaikeuksia tai hän on vammainen. Myös kieli- tai kulttuuritausta voi olla sellainen, että se hankaloittaa opinnoissa etenemistä. Yksilölliset tuen tarpeet voivat olla luonteeltaan tilapäisiä tai pysyviä. Vaikka tukea tarvitsevia opiskelijoita voidaan luonnehtia edellä kuvulla tavalla, tulee jokainen opiskelija kohdata ja huomioida yksilönä.

Yksilönä kohtaaminen on haaste sekä oppilaitoksille että työelämälle. Tasa-arvoinen kohtaaminen ja saavutettavuus on taattava kaikille opiskelijoille tulevaisuudessa niin koulutuksessa kuin työelämässäkin. Jotta näistä tavoitteista tulee arkea, tarvitaan ajattelun, toimintatapojen ja ehkä myös toimintakulttuurin muutoksia monella tasolla. Yksittäisen opiskelijan tulee tunnistaa vahvuutensa ja rajoitteensa, ohjausta tekevän henkilöstön tulee tuntea laajasti koulutuksen ja työelämän mahdollisuuksia, koulutuksen tuottajan toiminnan ja rakenteiden tulee mahdollistaa tasa-arvoinen ja saavutettava koulutus, ja työelämätoimijoidenkin on syytä pohtia työvoiman diversiteettiä. Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) koordinoimassa TUURA-hankkeessa on tarkasteltu edellä mainittuja kehittämiskohteita sekä ammattikorkeakoulussa opiske-

levien ja työskentelevien että työelämätoimijoiden näkökulmasta. Hanketta on toteutettu vuosina 2018-2020 ja sitä toteuttivat myös Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak), Hämeen ammattikorkeakoulu (HAMK) ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK). Hanketta ovat rahoittaneet Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

TUURA-hankkeen kehittämistyössä on muodostettu kuvaava tukea tarvitsevien ohjauspalveluista ja palvelukatveista. Yhtenä hankkeen tuloksena syntyivät opiskelu- ja työelämävalmiuksia kehittävät Askeleita urapolulle ja Steps in My Career Path -opintokokonaisuudet. Hanketoimijat ovat myös kehittäneet ja kokeilleet työelämäyhteistyötä monipuolisia työskentelymuotoja ja yhteistyötapoja sekä erilaisia uraohjauksen menetelmiä. Tukea tarvitsevien opiskelijoiden työllistyminen ja erityisesti sen tukeminen ovat aihepiiri, josta tarvitaan tietoa sekä koulutuskentän että työelämän toimijoiden keskuudessa.

Näistä lähtökohdista ja tarpeista rakensimme hankkeessa käsillä olevan Tukea urapolulle -julkaisun. Sen ensimmäisessä osassa Uraohjauksen monet muodot tarkastelemme uraohjauksen ja urasuunnittelun toteutumista ammattikorkeakouluissa sekä yksilöllisten urapolkujen tukemista saavutettavalla ohjauksella. Osassa kaksi TUURAssa tapahtunutta – työkaluja urasuunnittelutaitojen tukemiseen kuvaamme hankkeessa tuotettuja tuloksia ja pohdimme myös sitä, miten olemme tuloksiin päässeet. Julkaisun kolmannessa osassa Kohti työelämää suuntaamme katseen työelämän kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sen moniin muotoihin.

Julkaisun sisällöstä vastaavat hankkeen toteutukseen osallistuneet asiantuntijat Humakista, HAMKista, SeAMKista ja TAMKista. Julkaisun toimittajina haluamme kiittää kaikkia kirjoittajia. Ilman hankeyhteistyötä ja yhteiskehittämistä ei olisi syntynyt hankkeen tuloksia eikä tätä julkaisuakaan. Lämpimät kiitokset kaikille hankkeen tekijöille ja julkaisumme kirjoittajille!

Toivomme, että julkaisumme antaa konkreettisia työvälineitä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaamiseen. Toivomme myös, että TUURA-hankkeessa tekemämme työ ja osaltaan myös tämä julkaisu herättää lukijan pohtimaan tukea tarvitsevien opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita ja tilannetta omassa oppilaitoksessa tai työelämässä. Vaikka TUURA-hanke on nyt päättymässä tukea urapolulle ja urapolulla tarvitaan jatkossakin.

Lähteet

Lehto, Reeta & Huhta, Aleks & Huuhka, Essi. 2019. Kaikkien korkeakoulu? Raportti OHO! -hankkeessa vuonna 2018 tehdyistä korkeakoulujen saavutettavuuskyselyistä. Viitattu 4.9.2020 <http://www.esok.fi/oho-hanke>

Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030. 2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:12. Viitattu 6.11.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-628-7>

Saavutettavuuskriteeristö. 2019. Viitattu 4.9.2020. <http://www.esok.fi/oho-hanke/julkaisut/saavutettavuuskriteeristo/view>

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

Löydät hankkeessa tuotetut materiaalit

osoitteesta <https://moodle.amk.fi/course/index.php?categoryid=44> tai alla olevan koodin takaa.

Muistathan, että aineisto näkyy parhaiten, kun käytät mobiililaitetta vaakasuunnassa.

1

Uraohjauksen monet muodot

Uraohjauksen näkyvyys ammattikorkeakouluissa

Päivi Hietaniemi
Humanistinen
ammattikorkeakoulu

Maija Joensuu
Tampereen
ammattikorkeakoulu

Jari Klemola
Humanistinen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: *urasuunnittelu, uraohjaus, yksilöllinen tuki, ammattikorkeakouluopiskelijat*

Korkeakouluissa tuetaan opiskelijoiden valmiuksia ja taitoja oman uransa hallintaan ja suunnitteluun erilaisin tavoin ja usean eri toimijan voimin. Uranhallintataitoihin lukeutuvat mm. koulutusalan ja ammatin valitsemisen taidot, työnhakutaidot sekä itsensä kehittämisen ja jatkuvan oppimisen taidot. (Kuurila 2014, 47.) Uranhallintataitojen lisäksi puhutaan urasuunnittelutaidoista. Urasuunnittelutaidoilla viitataan tietoihin, taitoihin ja asenteisiin, joilla voidaan pyrkiä hallitsemaan omia koulutus- ja työuria, ja jotka ovat yhteydessä myös persoonallisuuden kasvuun sekä opiskelun- ja urasuunnitteluun (ELPGN 2013, 13). Urasuunnittelussa keskeisiä ovat myös tiedonhakutaidot, hyvä itsetuntemus sekä kyky arvioida omia vahvuuksiaan ja osaamistaan (Kasurinen 2018, 84).

Urasuunnittelua tuetaan uraohjauksella, jolla on ammattikorkeakouluissa tärkeä rooli. Siihen kohdistuu useita yhteiskunnallisia, koulutus- ja työllisyyspoliittisia sekä yksilön tarpeista kumpuavia odotuksia (Hämeen ammattikorkeakoulu a, 2020). Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on myös lain mukaan tukea opiskelijan ammatillista kas-

vua sekä mahdollistaa jatkuva oppiminen (Ammattikorkeakoululaki 2014/932, 4§). Ammatillinen kasvu ja jatkuva oppiminen ovat keskeisiä osia uraohjauksen tavoitteista.

Urasuunnittelutaitojen merkitys

Urasuunnittelutaitojen opettaminen ja niiden harjoittelu lisäävät opiskeluun sitoutumista, opintojen edistymistä sekä edistävät työelämään siirtymistä ja työllistymistä (ELPGN 2013, 13). Urasuunnittelutaidot ovat yhä tärkeämpiä taitoja jatkuvasti muuttuvassa työelämässä, jossa yksilöiltä edellytetään mm. mukautuvuutta sekä kykyä sopeutua ja reagoida muutoksiin. Työelämässä tarvitaan myös taitoa hahmottaa työelämän ja yhteiskunnan kehitystrendejä sekä näiden edellyttämiä osaamisvaatimuksia. (Kasurinen 2018, 83.) Laaja-alainen osaaminen ja urasuunnittelutaidot edistävät työllistymistä ja uralla etenemistä, sillä kilpailu työpaikoista ja oman uran rakentamisen haasteet ovat lisääntyneet (Kasurinen & Heiskanen 2017, 21).

Urasuunnittelu ammattikorkeakouluissa nähdään yleisesti kokonaisvaltaisena kehitysprosessina, jossa opiskelijasta kasvaa oman uratarinansa kirkkain tähti. Kasvun, kehityksen ja ohjauksen myötä suunniteltu tarina pystyy elämään ja muuttamaan muotoaan jatkuvasti. Urasuunnittelu on pitkäjänteistä ja tavoitteellista toimintaa, joka vie aina kohti seuraavaa tavoitetta urapolulla (Tampereen ammattikorkeakoulu, 2020).

Mitä verkkosivut kertovat uraohjauksen käytännöistä?

Humanistisen ammattikorkeakoulun yhteisöpedagogiopiskelija teki kesän 2020 aikana ammattikorkeakoulujen uraohjauksesta kartoituksen. Kartoituksessa tarkasteltiin 22 ammattikorkeakoulun uraohjausta verkkosivujen, opetussuunnitelmien ja koulujen sivuilta löytyneiden artikkelien kautta. Kartoituksesta selvisi, että uraohjaus otetaan hyvin huomioon ammattikorkeakoulujen arjessa. Uraohjauksen ajatuksen voi löytää kaikista tarkastelluista opetussuunnitelmista. Uraohjaus näkyy pakollisissa ja vapaasti valittavissa uravalmennukseen tähtäävissä opintojaksoissa sekä yrittäjyyteen liittyvissä opintokokonaisuuksissa.

Uraohjausta toteutetaan myös urasuunnittelua tukevissa ja ammatillista kehittymistä sekä itsetuntoa vahvistavissa työpajoissa ja pienryhmissä. Työharjoittelut, työelämäprojektit, opinnäytetyöt ja työelämän kanssa yhteistyössä toteutetut tapahtumat ja messut nähdään tärkeänä osana oppilaitosten uraohjausta.

Opiskelijan oman urasuunnittelun tueksi ammattikorkeakouluissa on kehitetty erilaisia digitaalisia uraohjauksen työkaluja, joiden merkitys kasvaa uusien oppimis-

ympäristöjen käytön myötä. Niiden tarkoitus on tuoda urasuunnittelu osaksi arkea ja selkeyttää opiskelijan mahdollisuuksia suunnitella uraansa ja opintojaan itsenäisesti. Työkaluja on liitetty osaksi opiskelijoiden käyttämiä tietojärjestelmiä. Myös mm. ePortfoliot, eUraoppaat ja digitaaliset rekrytointijärjestelmät esitellään verkon kautta käytettävänä itsenäisinä urasuunnittelun välineinä.

Uraohjaus näkyy ammattikorkeakouluissa myös alumni-toimintana, vertaisohjauksena, mentorointina ja ennen kaikkea läpi opintojen jatkuvana ohjauksena. Verkkosivujen perusteella uraohjaus nähdään yhtenä ohjauksen muotona, jonka tavoitteena on tukea opiskelijaa oman näköisensä urapolun valitsemisessa. Opiskelijan yksilöllisyyteen, ainutlaatuisuuteen ja omien voimavarojen tunnistamiseen ja vahvistamiseen uskotaan ja tätä halutaan tukea.

Opiskelijoiden tukemista itsenäiseen urasuunnitteluun tunnutaan pitävän ammattikorkeakouluissa tärkeänä. Monien ammattikorkeakoulujen verkkosivustoilla opiskelijoita ohjataan ja kannustetaan itsenäiseen tiedonhankintaan erilaisten urasuunnitteluun liittyvien linkkien, verkkosivustojen ja työllistymistä edistävien vinkkien avulla.

Uraohjauksen monet toimijat

Kaikissa tarkastelussa mukana olleissa ammattikorkeakouluissa jokaisen opiskelijan on mahdollista saada apua ja tukea omaan urasuunnitteluunsa. Uraohjaus on koko henkilöstön ja usean eri ammattiryhmän yhteistä työtä. Opettajat, lehtorit, opinto-ohjaajat ja opettajatuutorit ovat opiskelijoiden uraohjauksen ensisijaisia tukihenkilöitä. Heillä kaikilla on suuri rooli uraohjauksen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Yksilöllistä tukea voi tarvita kuka vain opintojensa tai elämänsä suunnittelun kanssa.

Osassa ammattikorkeakouluja opiskelijoita ohjataan ottamaan tarvittaessa yhteyttä myös muihin ohjaus- ja neuvontapalveluihin tarjoaviin henkilöihin, kuten opiskelijatuutoreihin, harjoitteluvastaaviin, opetuspäälliköihin, rekryammattilaisiin sekä erillisiin uraohjaajiin tai uravalmentajiin.

Vaikka uraohjauksen tukena on erilaisia asiantuntijoita, ovat opiskelijat aktiivisia toimijoita ja päävastuussa omasta urasuunnittelustaan. Opiskelijat ovat täysi-ikäisiä ihmisiä, joilla on vastuu omista opinnoista ja oman urasuunnitelmansa laatimisesta. Ammattikorkeakouluissa on myös yhä enemmän opiskelijoita, joilla on taustalla jo esimerkiksi laajempaa työkokemusta tai aikaisempi korkeakoulututkinto. Tämä on tärkeää ottaa huomioon uraohjauksesta ja ohjauspalveluita suunniteltaessa.

Opiskelijan urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa voidaankin nähdä persoonallisuuden kehitysprosessina, osaamisen kasvutarinana ja valintojen sarjana. Se on kokemusten kerryttämistä käytännössä, (Hämeen ammattikorkeakoulu b, 2020.) jolloin opiskelijan oma rooli on olennainen.

Entä jos uraohjaukseen tarvitaan yksilöllistä tukea?

Opinto-ohjaajien ja erityisopetuksen osaamisen rooli korostuu ammattikorkeakoulujen uraohjauksessa varsinkin silloin, kun uraohjaukseen tarvitaan yksilöllistä tukea. Tuen tarpeet voivat olla opiskelijoilla moninaisia. Yksilöllistä tukea voi tarvita kuka vain opintojensa tai elämänsä suunnittelun kanssa.

Monet ammattikorkeakoulut tarjoavat opiskelijoilleen opinto-ohjaajan tuen lisäksi myös mm. koulupsykologin, koulupastorin, erityisopettajan tai koulukuraattorin palveluita. Kaikki nämä ohjaushenkilöt tarjoavat osaltaan opiskelijoille tukea, apua, neuvoja, konkreettisia vinkkejä sekä kuuntelu- ja keskustelumahdollisuuksia. Heidän teh-

tävänä on tukea opiskelijaa omissa urasuunnittelmissaan mm. oman elämänhallinnan, opintojen, ammatillisen suunnan miettimisen, jaksamisen tai vaikkapa motivaatio-ongelmien kysymyksissä. Yksilöllisellä tuella, erilaisten käytännön vaihtoehtojen mahdollistamisella, saavutettavuuden huomioimisella ja yksilöllisen ohjauksen tarjoamisella on suuri merkitys urasuunnitelmien laadinnassa.

Uraohjauksen haasteita ja tulevaisuus

Uraohjaus nähdään ammattikorkeakoulujen verkkosivujen mukaan tulevaisuuteen suuntaavana ohjauksena. Se ohjaa opiskelijoita rakentamaan tarinoitaan tulevaisuuden maailmaan ja työelämään. Tulevaisuuteen suuntaavana ohjausmuotona se myös aiheuttaa haasteita. Monien ammattikorkeakoulujen sivuilta nousee esiin kysymys siitä, kuinka pysyä mukana työelämän jatkuvassa muutoksessa? Kuinka saada uraohjaus ja opiskelijoiden toiveet ja tarpeet kohtaamaan toisensa?

Sanoina uraohjausta tai -suunnittelua joutuu välillä etsimään verkkosivuilta. Tietoa hakevan tulee tietää, mitä kaikkea urasuunnittelu ja -ohjaus pitävät sisällään, sillä ne ovat osa kaikkea: oman urapolun suunnittelua, ammatillista kasvua, elämänhallintataitoja, työelämässä tarvittavia taitoja ja tietoja sekä omien vahvuuksien tunnistamista. Uraohjauksen jäsentely ja opiskelijoille uraohjaus-sanana merkityksen ymmärtäminen vaatii vielä työtä.

Perusajatus urasuunnittelusta ja -ohjauksesta löytyy kuitenkin jokaisen ammattikorkeakoulun verkkosivuilta. Ja varmasti myös käytännöstä, sillä uraohjaus tuntuu kietoutuneen osaksi arkea. Uraohjaukseen panostetaan: sitä toteutetaan aktiivisesti ja mikä tärkeintä, sitä tunnutaan kehitettävän jatkuvasti eteenpäin.

Uraohjausta ei kuitenkaan ole kaikilta osin vielä hyödynnetty täydellä potentiaalillaan ammattikorkeakouluissa. Ohjauksessa tulisi kehittää esimerkiksi urasuunnittelutaitojen ja toimijuuden vahvistamista (Kasurinen 2018, 84).

Opiskelijoita tulisi auttaa hahmottamaan omat realistiset mahdollisuutensa työmarkkinoilla sekä suuntaamaan katsettaan tulevaisuuteen luottavaisesti (Kuurila 2014, 140).

Vaikka ammattikorkeakouluissa tuetaan työelämävalmiuksien kehittämistä, jää osa taidoista puutteelliseksi tai puuttumaan kokonaan. Esimerkiksi itsetuntemus- ja arviointitaidot sekä kyky tunnista omia vahvuuksia ja kehittämistarpeita jäävät usein vajaiksi. Olisikin tärkeä huomioida myös opiskelijoiden yksilöllinen koulutus- ja työhistoria sekä erilaiset elämäntilanteet ja kontekstit. Opintojen aikana on hyvä kartoittaa tekijöitä, jotka vaikuttavat opiskelijoiden kykyyn toimia itsenäisesti, ottaa vastuuta omista opinnoistaan ja elämästään sekä suunnitella tulevaisuuttaan ja tehdä sitä koskevia päätöksiä. Vahva itsetunto ja oman osaamisen tuntemus auttavat näkemään mahdollisuuksia ja rohkeutta tarttua sattumiin. (Kasurinen & Heiskanen 2017, 32-34.)

Lähteet

Ammattikorkeakoululaki 932/2014

Hämeen ammattikorkeakoulu a. 2020. Uraohjaus. Elinikäisen uraohjauksen tutkimusalue. Viitattu 10.7.2020. <https://www.hamk.fi/tutkimus/uraohjaus/>

Hämeen ammattikorkeakoulu b. 2020. Opiskelun aloitus. Urasuunnittelu. Viitattu 24.4.2020. <https://www.hamk.fi/opiskelu-hamkissa/uraohjaus/urasuunnittelu/>

ELPGN Eurooppalaisen elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikan verkosto. 2013. Elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikka: Eurooppalaisia lähtökohtia kansalliselle kehittämistyölle. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. Viitattu 7.9.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49642/ISBN978-951-39-6560-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kasurinen, Helena. 2018. Toivokeskeisyys ohjauksessa. Teoksessa Pirttiniemi, Juhani et al. (toim.) Opo 2: opinto-ohjaajan käsikirja. Helsinki: Opetushallitus, 2018, 82-89.

Kasurinen, Helena & Heiskanen, Sini. 2017. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden urasuunnittelutaidot ja työllistyminen. Ammatikasvatuksen Aikakauskirja, 19 (2), 20-35. Viitattu 13.8.2020 <https://journal.fi/akakk/article/view/84786>

Kuurila, Erja. 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Turun yliopiston julkaisuja 384.

Tampereen ammattikorkeakoulu. 2020. Tampereen ammattikorkeakoulu, Tampereen yliopisto. Opiskelijan käsikirja. Harjoittelu ja työelämä. Urasuunnittelu. Opetus ja koulutus. Opintojen ohjaus. Uraohjaus. Viitattu 6.7.2020. <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/kasikirja/tamk/2711?page=3075>

Uraohjauksen toimijat

Tarja Knuuttila

Seinäjoen
ammattikorkeakoulu

Hanna Putkonen-Kankaanpää

Humanistinen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: ohjaus, valmennus, uraohjaus, uravalmennus, opinto-ohjaus

Yhteiskunnalla on odotuksia uraohjaukselle, joita määrittelevät mm. työllisyys- ja koulutuspolitiikka. Yhteiskunnallisten odotusten lisäksi on tärkeää tai jopa tärkeämpää huomioida yksilön tarpeet uraohjauksessa. Oletusarvona pidetään, että uraohjauksella saavutetaan yksilötasolla onnistunut valinta oman uran ja mielenkiinnon kohteen mukaisesti. Laajasti ajateltuna uraohjaus nähdään kokonaisvaltaisena itsetuntemuksen ja toimijuuden lisänä ja elämänsuunnittelun lähtökohdana (Vehviläinen 2014, 12–30). Näin ajateltuna puhutaan siis yksilö- ja asiakaslähtöisyydestä.

Uraohjausta voidaan lähestyä myös kontekstisidonnaisesti. Silloin viitataan esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistoissa (TE-palvelut 2020a) tapahtuvaan uraohjaukseen. Toimijoina ovat psykologit.

Jatkuvasta oppimisesta puhuttaessa varmistetaan uraohjauksen jatkumo kaikille uraohjausta haluaville riippumatta siitä, ovatko he työelämässä vai sen ulkopuolella. TE-palvelut palvelevat työttömiä työnhakijoita ja henkilöitä, joilla on uusia urasuunnitelmia. Ohjaamon palveluja on tarjolla alle 30-vuotiaille nuorille (TE-palvelut 2020b).

Uraohjausta antavat myös yksityiset uraohjaajat ja -valmentajat. Heidän alaansa on kartoittaa asiakkaan osaa-

mista, intressejä, toiveita ja mahdollisuuksia. Heidän kanssaan keskustellen asiakas voi löytää tulevan ammattinsa ja saada tietoa, miten siihen voi kouluttautua.

Urapolku on matka, joka ei etene suoraviivaisesti alusta loppuun. Se mutkittelee, polveilee ja häviää välillä lähes näkymättömiin. Nykymaailmassa urapolun kuvaillaan jo lähtökohtaisestikin rakentuvan yksilön, yhteiskunnan ja jopa globaalin maailman mahdollisuuksien ja vaatimusten mukaan. Ihmisen odotetaan olevan muutoskykyinen, omaksumiskykyinen ja myös omaksumishaluinen. Hänen on kyettävä tekemään elämänsä aikana uraa, johon hän konstruoi olemassa olevien tavoitteiden, osaamisen ja uuden oppimisen osaamiskokonaisuuden. Tällä polulla yksilön on hyvä peilata ajatuksiaan ammattilaisen kanssa.

Uraohjauksen tunnistettavuus

TUURA-hankkeen tekemän opiskelijakartoituksen tulos oli musertava. Monet opiskelijat eivät kokeneet saaneensa uraohjausta lainkaan koko koulutuksensa aikana. Kartoituksen tulosten mukaan esimerkiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijat totesivat, etteivät olleet saaneet uraohjausta ollenkaan, sillä kyseinen käsite ei ole ollut käytössä heidän opinnoissaan. Kun samaa tematiikkaa

käsiteltiin lehtorien kanssa, oli vastaus täysin päinvastainen: koko ammattikorkeakoulu perustuu ideologialtaan uraohjaukseen ja -valmennukseen. Kapeimmillaankin ajatellen opiskelija hakeutuu opiskelemaan itsensä kannalta relevanttia aihetta ja valmistuu alansa asiantuntijaksi. Näin ollen hän aloittaa opintojensa aikana taipaaleensa urapolulla ja saa uraohjausta, kutsuttiinpa opintojaksoa miksi tahansa – usein esimerkiksi ammatillisen kehittymisen opintojaksoksi.

Ammattikorkeakoulujen eri alojen opetussuunnitelmiin sisältyy ammatillisen kasvun opintojakso. Tämä opintojakso on tarkoitettu opiskelijan urapolun alkumetreille, alkamaan opintojen alussa ja jatkumaan koko opintojen ajan. Sen sisältöihin kuuluu opiskelijan valitseman alan ammatillisten kysymysten pohdiskelu ja ajatusten peilaaminen muiden opiskelijoiden ja ohjauksen ammattilaisen kanssa. Käytännössä opiskelijat altistavat ajatteluaan erilaisille ryhmä- ja yksilöpohdiskeluille. Tämä antaa mahdollisuuden yksilöllisten ratkaisujen tekoon ja opiskelijan henkilökohtaisiin ratkaisuihin. Näin uraohjauksen avulla aloille valmistuvat opiskelijat ymmärtävät personoidun urapolun mahdollisuudet ja saavat sen rakentamiseen tarvittavat eväät opintojen aikana sekä käytettäväksi myös valmistumisen jälkeen.

Uraohjaus on monen toimijan asia

Ammattikorkeakoulun uraohjausta antavat kaikki oppilaitoksen työntekijät. He ovat mukana opiskelijan ammatillisen kasvun prosessissa eri tavalla ja eri kohdissa. Opintojaksoista vastaavat lehtorit vastaavat opiskelijan

teknisen taidon kartuttamisesta. He toimivat opettajina ja valmentajina kukin oman substanssinsa mukaan. Heidän tehtävänsä on antaa taidot ammattialalla työskentelämiseen, ei vain yhteen ammattiin. Tutkinto, johon opiskelija valmistuu mahdollistaa opiskelijalle näkymiä, joihin hän voi tarttua taitojaan soveltaen.

Oppilaitoksen yhtenä uraohjausta antavana ammattilaisena voi olla valmentaja. Hänen tehtävänä on seurata opiskelijan opintojen edistymistä alusta valmistumiseen asti. Hänen kanssaan opiskelija voi keskustella kiinnostuksen kohteistaan, valinnoistaan ja osaamisestaan. Valmentajan tehtävänä on tukea opiskelijaa paitsi henkilökohtaisesti, hän myös luo opiskelijaryhmästä yksikön, joka toimii opintojen aikana harjoitellen työelämän toimintaa erilaisissa ryhmissä.

Henkilökohtaista uraohjausta opiskelija voi saada opinto-ohjaajalta. Hänen tehtävänä on erityisesti lisätuen antaminen. Opinto-ohjaajan työnkuva muodostuu opiskelijan opintojen seuraamisesta, niiden tukemisesta ja opiskelijan uranäkymien selventämisestä. Opinto-ohjaajalla on aikaa kuunnella ja selventää opiskelijan ajatuksia sekä ratkaisuja. Hän tuo mahdollisuuksia näkyväksi, kuvailee niihin johtavia polkuja ja vaatimuksia sekä ideoi tarvittaessa uusia mahdollisuuksia. Myös opinto-ohjaajalla on hallussaan ammattialan vaatimukset ja mahdollisuudet. Tämän ja ohjausosaamisen perusteella hän voi tukea opiskelijaa opintojen ja elämän erilaisissa tilanteissa.

Käytännön työssä opiskelijan ohjauksessa tärkeässä roolissa ovat myös opintotoimiston työntekijät. Heidän tehtävänä on auttaa opintoihin liittyvässä arkityössä,

Uraohjauksen avulla valmistuvat ymmärtävät personoidun urapolun mahdollisuudet, ja saavat eväät sen rakentamiseen opintojen aikana ja käytettäväksi niiden jälkeenkin.

kuten erilaisissa tuissa ja opintoihin ilmoittautumisessa. Näiden perusasioiden hallitseminen luo vankan perustan opiskelijan etenemiselle ja myös uralla toimimiselle. Kun opiskelija tuntee hallitsevansa käytännön, hänen itseluottamuksensa vahvistuu ja hän voi uskoa itseensä ryhtyessään rakentamaan omaa uraansa.

Oppilaitoksen henkilökunnan lisäksi opiskelijoiden tukena opiskelussa ja ammattialan avaajina toimivat tutorit, joiden tehtävänä on auttaa opiskelijaa juurtumaan opintoihin. Alumnit taas ovat oppilaitoksesta valmistuneita opiskelijoita. Heillä on omakohtainen kokemus opiskelusta ja oppilaitoksen toiminnasta. Heidän tehtävänä on toimia entisen opiskelijan roolista linkkinä työelämään. Sekä tutoreilla että alumneilla on tärkeä rooli opiskelijan uraohjauksessa, olipa hän missä tahansa vaiheessa opintojaan.

Joissain oppilaitoksissa opiskelijan on mahdollista saada tukea myös erityisopettajalta, oppilaitospsykologilta tai seurakunnan työntekijöiltä. Lisäksi tukea antaa myös terveydenhuolto: terveydenhoitajat, lääkärit ja psykologit. Näillä ammattilaisilla on jokaisella vastuullaan opiskelija eri näkökulmista. Kaikkien yhteisenä tavoitteena on kuitenkin aina opiskelija ja hänen hyvinvointinsa. Näin ollen opiskelijan itsensä luvalla voidaan käydä myös monialaisia keskusteluja opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi.

Ammattikorkeakoulun kaikkiin tutkintoihin sisältyy harjoittelu. Sen laajuus ja sisällöt vaihtelevat aloittain. Opiskelijoiden antamien palautteiden mukaan harjoittelut ovat odotetuimpia ja antoisimpia oppimisympäristöjä. Näin ollen oppilaitoksen ulkopuolella näkyvimpiä opiskelijoiden uravalmentajia ovat harjoittelun ohjaajat. He tuntevat alan ja ammattinsa ja ovat valmiita keskustelemaan monipuolisesti niistä kysymyksistä, mitä opiskelijat kokevat ajankohtaisina ja tärkeinä. He myös pystyvät näkemään opiskelijan osaamisen tai oppimisen tarpeet sekä suuntaamaan oppimista hyvinkin spesifisti kohti tarpeellista osaamista.

Lähteet

TE-palvelut 2020a. TE-palvelut Ohjaamo. Viitattu 5.11.2020. <https://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/nuoret/ohjaamo/index.html>

TE-palvelut 2020b. TE-palvelut Uraohjaus. Viitattu 5.11.2020. https://www.te-palvelut.fi/te/fi/nain_asioint_kanssamme/te_palvelut/puhelinpalvelut/puhelin_uraohjaus/index.html

Vehviläinen, Sanna 2014. Ohjaustyön opas. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Mitä minä oikeasti osaan?

Ohjauksella kohti yksilöllisiä urapolkuja

Maija Joensuu
Tampereen
ammattikorkeakoulu

Mirja Kopra
Tampereen
ammattikorkeakoulu

Kosti Nivalainen
Tampereen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: uraohjaus, yksilölliset tuen tarpeet, ammattikorkeakouluopiskelijat, työelämätaidot, ohjaus

Ammattikorkeakouluopintojen aikana opiskelijat kehittävät sekä itsenäisesti että uraohjauksen avulla itsetuntemustaan, oman osaamisen tunnistamista sekä työelämä- ja opiskelutaitojaan. Opiskelijat tutustuvat alansa ammattitaitovaatimuksiin ja alkavat hahmottaa omia urasuunnitelmiaan ja -tavoitteitaan. Uraohjauksella tuetaan opiskelijoiden ammatillista kasvua ja oman suunnan löytämistä. Osalla opiskelijoista voi olla opintojensa aikana yksilöllisiä tuen tarpeita, jotka heijastuvat tulevaisuuden suunnitelmiin ja vaikuttavat uraohjauksen tarpeeseen. Kaikki opiskelijat tarvitsevat hyvän pohjan urasuunnittelulle ja uraohjaukselta tulisi olla saatavilla läpi opintojen. Tämän lisäksi uraohjaukselta olisi järjestettävä myös yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, monipuolisin tavoin toteutettuna ja saavutettavuudesta huolehtien.

Opiskelijana korkeakoulussa

Siirtyminen toisen asteen opinnoista korkeakouluopiskelijaksi edellyttää opiskelijoilta uudenlaisia opiskelutaitoja sekä vastuuta omista opinnoista. Ammattikorkeakouluopiskelijoissa on myös paljon aikuisopiskelijoita, joilla edellisistä opinnoista voi olla pitkäkin aika. Sandbergin (2018) mukaan siirryttäessä korkeakouluopintoihin osa opiskelijoista kokee olevansa yksin opintojensa kanssa. Myös ajanhallinnalla on suuri merkitys itsenäisen työn määrän kasvaessa. Samoin yleisesti korostetaan omatoimisuutta ja vastuunottoa itsestä. Tämä voi olla hankalaa ja tehtävien suorittamisessa jälkeen jääminen lisää stressiä. Tämä puolestaan kaventaa henkilön ajattelua ja oppiminen saattaa estyä kokonaan tai jäädä vajavaiseksi. (Sandberg 2018, 166, 188–192.)

Nuoren odotukset korkeakouluopintojen alussa eivät kohdistu ainoastaan opittaviin asioihin, vaan myös muun muassa itsenäistymiseen, parisuhteeseen ja työelämään. Oppimisen ja kyvykkyyden tunne sekä itsetuntemus vaikuttavat onnistumisen tunteeseen. Opiskelijoille, joiden oppimisen säätelyn taidot ovat vasta kehittymässä tai jotka kokevat opettajaohjauksen turhauttavaksi, opinnot saattavat muodostua kuormittaviksi. (Heikkilä, Keski-Koukari & Eerola 2011, 30–31.)

Uraohjaus ammattikorkeakoulussa

Itsetuntemusta, oman osaamisen tunnistamista ja opiskelutaitoja tuetaan ammattikorkeakouluopinnossa monin tavoin, mm. osana ammattiaineiden opetusta, opettajatuutorien ohjauksessa sekä uraohjauksella. Yleensä uraohjauksella tarkoitetaan ohjausta opinto- ja urasuunnittelun päättövaiheessa, ja siinä tuetaan opiskelijaa esimerkiksi itsetuntemuksen lisäämiseen, vaihtoehtoisten opiskelu- ja työmahdollisuuksien arviointiin ja tavoitteiden asettamiseen (Alapuranen, Kangas, Kilpimaa & Saari 2016, 12). Opiskelijan urasuunnittelu tulisi myös nähdä opiskelijan kokonaisvaltaisena elämänsuunnitteluna, ei vain työnä tai ammattina. Urasuunnitteluun liittyy opiskelijan itsereflektiota, omien mielenkiinnon kohteiden tarkastelua, tiedonhankintaa ja tiedon prosessointia. Urasuunnittelu on tavoitteiden asettamista sekä konkreettisen toiminnan suunnittelua päämääriin pääsemiseksi. (Karhu & Saari 2011, 81.)

Ammattikorkeakouluissa uraohjaus on pitkälti sisällyttänyt tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmaan ns. sisäänrakennettuna ammatillisena kasvuna, ei tavoitteellisena urasuunnitteluna (Saloranta 2019, 117). Usein opiskelijan uraohjaus sijoittuu opintojen loppuvaiheeseen, vaikka se

tulisi aloittaa jo opintojen hakuvaiheessa jatkuen opintojen aikaisena ja sen jälkeisenä ohjauksena kohti työelämää. Ohjauksessa tulisi reagoida etenkin niiden opiskelijoiden ohjaamiseen, jotka tarvitsevat yksilöllistä tukea opinnoissaan ja työllistymisessä. Opiskelijoiden tilanteet voivat vaihdella opintojen edetessä ja niihin tulee reagoida mahdollisimman nopeasti. (Paso 2019, 24.) Tukea tarvitseva opiskelija voi olla hyvin motivoitunut valitsemansa alan korkeakouluopintoihin ja voi kehittyä niiden kautta asiantuntijaksi. Opiskelijat voivat kuitenkin tarvita erilaisia tukitoimia ja ratkaisuja opintojensa eri vaiheissa. Tämän tuen tulee alkaa jo nivelvaiheesta toiselta asteelta. (Sandberg 2018, 192–198.)

Yksilölliset tuen tarpeet

Ammattikorkeakoulussa opiskelevien yksilöllisiä tuen tarpeita voivat aiheuttaa muun muassa lukivaikeus, sosiaalisten tilanteiden pelot, jännittäminen, masentuneisuus, ajan käyttöön liittyvien suunnittelutaitojen heikkous, vaikeudet tarttua toimeen sekä aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriöt. Tarpeisiin vastaaminen edellyttää moniammatillista asiantuntijuutta, eikä uraohjauksella voida ratkaista kaikkia tarpeita. Varhainen puuttuminen on kuitenkin tärkeää, jotta jo opintojen alkuvaiheessa löydettäisiin opiskelijoiden joukosta ne, jotka tarvitsevat enemmän tukea ja ohjausta. (Ketko, Joensuu & Nilsson 2019, 18–19.)

Tukea tarvitsevien opiskelijoiden opintojen ohjauksessa ja työllistymisen tukemisessa opiskelijaa ohjataan oman yksilöllisen osaamisen merkityksen ymmärtämisessä ja tarjotaan suunniteltua uraohjausta, mikä mahdollistaa opiskelijan tunnistamaan omia vahvuuksiaan ja erityisosaamistaan työelämässä. (Lignell & Pynnönen 2018, 23.)

Opiskelijat kokivat uraohjauksen merkittävänä ja monet ilmaisivat tarvitsevansa sitä nykyistä enemmän.

Opiskelijoiden käsityksiä uraohjauksesta

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden uraohjausta koskevia käsityksiä ja opiskelijoiden tarpeita selvitettiin osana TUURA-hanketta syksyllä 2018. Tarkoituksena oli selvittää opiskelijoiden käsityksiä uraohjauksen nykytilanteesta sekä mahdollisista puutteista ohjauksessa.

Kysely toteutettiin HAMKissa, Humakissa, SeAMKissa ja TAMKissa ja se kohdistettiin hankkeeseen osallistuville pilottikoulutusaloille: liiketalous, media, media and arts, musiikki, sosiaali- ja terveys, nursing, tietojenkäsittely, muotoilu, viittomakielen tulkkaus ja yhteisöpedagogikoulutus. Kartoitukseen vastasi 255 opiskelijaa.

Lisäksi TUURA-hankkeessa tehtiin opiskelijaprojektina lisäselvitystä samoihin teemoihin liittyen, jolloin tavoitettiin 40 TAMK:n opiskelijaa haastattelujen, työpajatyöskentelyn sekä verkkokyselyn kautta. Opiskelijoiden lisäksi kartoitettiin ammatillisten erityisopettaja- ja opettajaopiskelijoiden, työnantajien, alumniin, toisen asteen opinto-ohjaajien, järjestötoimijoiden ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaustoimijoiden näkemyksiä. Näihin ryhmiin kuuluvia vastaajia tavoitettiin yhteensä noin sata henkilöä.

Opiskelijat määrittivät opintojen aikaisen uraohjauksen olevan keskustelua, omien vahvuuksien ja osaamisen kartoittamista, tulevaisuuden töihin ja työelämään suuntaamista, ohjaamista ja neuvomista. Osa opiskelijoista kuitenkin ilmaisi, ettei osaa sanoa mitä uraohjaus on. Opiskelijat kokivat uraohjauksen merkittävänä ja monet ilmaisivat tarvitsevänsä sitä nykyistä enemmän. Opiskelijat tunnustivat ammattikorkeakoulujen tarjoamista uraohjauspalveluista hyvin ohjauskeskustelut, harjoittelun ja siihen liittyvät käytännöt, projektityöt, seminaarit ja erilaiset uratarinat. Osa vastaajista ei kuitenkaan tunnistanut tarjolla olevan uraohjausta lainkaan.

”Tukea opiskelijaa löytämään oikea ja itselleen sopivin polku tavoitella omaa uraa. Tarjota vinkkejä, miten sinne voi päätyä. Tärkeää siis kuunnella opiskelijan tarpeita.”

”Uraohjaus on opiskelijalle suunnattua työelämään siirtymistä helpottavaa opastusta ja omien vahvuuksien selvittämistä ja vahvistamista. Se on myös käytännön ohjeita työhakuprosessia varten.”

”Uraohjaus on toteutunut erilaisissa seminaareissa ja esittelyissä.”

”Tarkoittaa työelämän henkilöiden luentoja sekä niitä tapahtumia, joissa pääsee tekemisiin alan ammattilaisten kanssa.”

Opiskelijat kokivat tarvitsevänsä tukea omien vahvuuksien kartoittamisessa, harjoitteluun ja työnhakuun liittyvissä asioissa, oman alan yrityksiin tutustumisessa sekä toivoivat enemmän henkilökohtaista kohtaamista ja keskustelua.

”Käytäntö ja sanoittaminen olisi tärkeää. ”Mitä minä oikeastaan osaan” vs. ”Mitä minä olen opintojen aikana tehnyt””

”Haluaisin enemmän henkilökohtaisten vahvuuksieni kautta tapahtuvaa ohjausta sekä vaihtoehtoja tulevaisuusorientoituneesti.”

”Enemmän tutustumiskäyntejä työpaikoille tai harjoitteluita.”

Yksilöllisesti kohti työelämää

Onnistunut siirtyminen työelämään ja siihen sosiaalistuminen luovat perustaa myönteisille työelämäkokemuksille, terveydelle ja työkyvylle omalla uralla (Vuori 2011, 171). Siirryttäessä työelämään tuen tarve kohdistuu erityisesti siihen, miten henkilö tulee työllistymään ja selviytymään uudessa arjessa. Tarvitaan ohjausta työnhakuun, apua työelämäpalveluiden käyttämiseen ja työhakemuksen täyttämiseen. Myös työpaikoilta kaivataan tukitoimia, joiden avulla henkilö kykenee säilyttämään paikkansa ja pysyy työelämässä. Monella on takanaan

useita epäonnistumisen kokemuksia ja niiden kautta itsetunto on voinut heiketä. Aikuinen siirtyy sopivassa vaiheessa taustalle ja vastuunotto siirtyy yhä enemmän nuorelle. Monelle matalan kynnyksen työelämäpalvelut ovat myös hyvä vaihtoehto saada apua ongelmiin. (Sandberg 2018, 200–205.)

Yksilöllistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaus merkitsee ihmisen henkilökohtaista huomioon ottamista, herkkyyttä kohdata yksilö ja tunnistaa hänen kehittymisensä tarpeet. Ohjauksessa on tärkeää tunnistaa opiskelijan voimavarat ja vahvistaa niitä, joiden varaan kasvu ja kehitys voi nojata. (Puukari, Lappalainen & Kuorelahti 2017, 9.)

TUURA-hankkeen kartoituksen tulokset vahvistavat edellisiä näkökulmia. Omien vahvuuksien kartoittaminen, työnhakuun liittyvät kysymykset sekä tarve henkilökohtaisille kohtaamisille ja keskusteluille koskettaa kaikkia opiskelijoita, ei ainoastaan tukea tarvitsevia opiskelijoita. Ohjaustarpeiden kartoittaminen on kaikessa ohjaustoiminnassa tärkeää. Tarpeiden selvittäminen sekä henkilökohtainen kohtaaminen ja ohjaaminen korostuvat erityisesti niiden opiskelijoiden kohdalla, joilla on opinnoissaan, terveydessään tai henkilökohtaisessa elämässään yksilöllisiä tuen tarpeita. Uraohjauspalveluja on tarjolla eri korkeakouluissa eri muodoissa, esimerkiksi yksilö- ja ryhmäohjausta opettajatuutorin johdolla tai opinto-ohjaajan kanssa, ura- ja rekrytointi- ja työelämäpalvelujen kautta tai alumnitoiminnan muodossa. Tämä valikoima tarjoaa mahdollisuuden vastata uraohjauksen erilaisiin tarpeisiin, joita ammattikorkeakouluopiskelijoilla on.

Uraohjauksen kehittämiskohteita

Ammattikorkeakouluissa on kehitettävää siinä, kuinka hyvin sekä henkilökunta että opiskelijat tuntevat uraohjauksen palvelut ja osaavat hyödyntää niitä. Opiskelijat toivovat ensisijaisesti henkilökohtaista kohtaamista oh-

jaajien ja opiskelijoiden välillä sekä ryhmissä, esimerkiksi opintojaksoilla tai alakohtaisissa tapaamisissa, tapahtuvaa uraohjausta. Näiden lisäksi opiskelijat ehdottavat uraohjauksen palveluihin iltatapahtumia, verkko-opintoja sekä videoita - nämä toisivat joustavuutta ja monipuolisuutta nykyiseen tarjontaan. Myös henkilökunnan ohjaustaitojen ja -valmiuksien epätasalaatuisuus on asia, johon ammattikorkeakouluissa tulisi jatkossa kiinnittää vielä enemmän huomiota opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelemisen näkökulmasta. (Uraohjaus TAMKissa 2019.)

Urataidoista ja urasuunnittelusta on tärkeää puhua läpi opintojen, jotta niitä on helpompi jäsentää ja hyödyntää oman urasuunnittelun tukena. Muutamia esimerkkejä ja huomioita tähän liittyvästä kehittämistyöstä tulee esille TUURA-hankkeen opiskelijaraportissa (Uraohjaus TAMKissa 2019):

- Tiedon ja ohjauksen tulee olla saavutettavissa ja tiedottamisen tehokasta: ohjausta ja tukea tulee olla tarjolla eri muodoissa niin itseopiskeluna kuin henkilökohtaisina ohjaustapaamisina ja näistä tiedotetaan useita eri kanavia pitkin.
- Uraohjauksen ja henkilökohtaisen kohtaamisen tulee olla säännöllistä ja toistuvaa: ohjaus voi olla osin sidottu pakollisiin opintoihin koskien kaikkia opiskelijoita. Tämän lisäksi tarvitaan tarpeen mukaan henkilökohtaisempaa yhteydenpitoa sekä tietoisuutta uraohjauspalvelujen tarjonnasta.
- Henkilökunnan osaamisen tasalaatuisuudesta huolehtiminen: Opetus- ja ohjaushenkilöstön osaamista ja valmiuksia opiskelijoiden kohtamiseen ja uraohjaukseen tulee tukea ja kehittää yhdessä. Myös opetus- ja ohjaushenkilöstön on tunnettava uraohjauspalvelut sekä ohjattava opiskelijaa tarvittaessa eteenpäin, oikean ohjauspalvelun äärelle.

- Uraohjauksen monipuolisuus ja sen sanoittamisen opiskelijoille: uraohjausta ovat niin henkilökohtaiset keskustelut kuin alumnitapaamiset, vertaistoiminta, omien vahvuuksien kartoittaminen, työmarkkinoita koskeva tieto kuin työnhakutaitojen kehittäminen. Tätä tulisi sanoittaa opiskelijalle läpi opintojen.

Linkkivinkkejä

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden uraohjaus ammatillisessa koulutuksessa.

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/62802>

Milla Seppälän pro gradu -työssä on tarkasteltu tukea tarvitsevien opiskelijoiden uraohjausta ammatillisessa koulutuksessa.

Tie työelämään sivustoa ylläpitää Kuntoutussäätiö. Erityistä tukea tarvitsevien nuorten uraohjaussivusto sisältää muun muassa Ohjaten uralle –kyselyn:

<https://tietyoelamaan.fi/erityista-tukea-tarvitsevien-nuorten-uraohjaus/>

Ohjaus ja opintojen eteneminen kuuluu Eurostudent VI –tutkimuksen artikkelisarjaan. Tutkimuksessa tarkastellaan yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien ajatuksia opintojen etenemisestä sekä siihen liittyvistä tekijöistä opintopolulla:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80533/okm36.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lähteet

Alapuranen, Niina & Kangastie, Helena & Kilpimaa Piia & Saari Päivi 2016. Urasuunnittelulla korkeakoulutetut työmarkkinoille. In: Sarja B. Raportit ja selvitykset 3/2016, Lapin AMK. Viitattu 9.6.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-116-0>

Heikkilä, Annamari & Keski-Koukkari, Anu & Eerola, Satu 2011. Korkeakouluopiskelun haasteet. Teoksessa K. Kunttu, Kristiina & Komulainen, Anne & Makkonen, Kristiina & Pynnönen, Päivi (toim.) Opiskeluterveys. Porvoo: Bookwell, 31–33

Karhu, Kaisa & Saari, Päivi 2011. Ryhmäohjaus urasuunnittelun tukena. Teoksessa Penttinen, Leena & Pihtari, Elina & Skaniakos, Terhi & Valkonen, Leena (toim.). Vertaisuus voimavarana ohjauksessa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino, 76–96. Viitattu 8.6.2020. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/47643>

Ketko, Maiju & Joensuu, Maija & Nilsson, Tiina 2019. Uraohjauksesta tukea AMK-opiskelijoiden työllistymiseen. Teoksessa TAMK Konferenssi 2019, 15–23. Viitattu 5.6.2020 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202003026994>

Lignell, Irmeli & Pynnönen, Päivi 2018. Hyviä tyyppejä on monenlaisia: selvitys erityistarpeisten korkeakouluopiskelijoiden uraohjauksesta, erityisen tuen toteutumisesta ja työllistymisen tukemisesta Hämeen ammattikorkeakoulussa. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.5.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-798-8>

Paso, Anu 2019. Ammattiopisto Spesia. Teoksessa Raudasoja, Anu & Heino, Sanna (toim.) Sikssak-elämän uraohjausta. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.6.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-818-3>

Puukari, Suvi & Lappalainen, Kristiina & Kuorelahti, Matti. 2017. Johdanto. Teoksessa Puukari, Suvi & Lappalainen, Kristiina & Kuorelahti, Matti (toim.). Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Juva: PS-kustannus, 9–14.

Saloranta, Arto 2019. Korkeakoulusta valmistuneiden työelämään siirtymisen tukeminen Laurea- Ammattikorkeakoulussa. Teoksessa Kotila, Hannu & Vanhanen-Nuutinen, Leena (toim.) Työn ja oppimisen liitto. Toteemi-hankkeen uusia innovaatioita. Haaga-Helian julkaisut 8/2019., 117–120. Viitattu 13.5.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:-fi-fe202001081565>

Sandberg, Erja 2018. ADHD ja oppimisen tuki. Huomioi yksilölliset tarpeet ja vahvuudet. Juva: PS- kustannus

Uraohjaus TAMKissa (2019). Opiskelijoiden kokemus nykyhetkestä ja kehittämisehdotuksia. Tuura-hankkeen opiskelijaprojekti. Painamaton lähde. Viitattu 15.2.2020. https://tukeaurapolulle.files.wordpress.com/2019/03/tuura_opiskelijaraportti.pdf

Vuori, Jukka (2011). Työelämään siirtyminen. Teoksessa Kunttu, Kristiina & Komulainen, Anne & Makkonen, Katri & Pynnönen, Päivi (toim.). Opiskeluterveys. Porvoo: Bookwell Oy, 171

Saavutettava ohjaus

Irmeli Lignell

Hämeen
ammattikorkeakoulu

Hanna Putkonen-Kankaanpää

Humanistinen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: saavutettavuus, esteettömyys, korkeakoulu, uraohjaus

Uraohjaus on läpi opiskeluajan jatkuva ammatillisen kasvun prosessi, joka seuraa opiskelijan osaamisidentiteetin kehitystä. Uran ajatellaan olevan yksilön omaa osaamisen kasvua, jossa oma alan asiantuntijuus ja taidot kehittyvät. Rantanen, Hanhimäki ja Selkamo (2018, 43) näkevät uraohjauksen merkityksen opiskelijalle juuri siinä, että opiskelija oppii laajentamaan oman tulevaisuuden ja työelämähorisontin hahmottamista sekä vahvistamaan suhteisuutta eli kykyä rakentaa ja hyödyntää sosiaalisia verkostoja oman urapolun tueksi. Toteuttaakseen tätä tavoitetta korkeakoulujen laadukkaassa uraohjauksessa tulee tarjota opiskelijalle selkeä eteneminen ja saavutettava ohjaus.

Saavutettavuus, esteettömyys ja Universal Design for Learning -ajattelu

Inklusiivisen ajattelun mukaan koulutuksellista tasa-arvoa edistetään luomalla kaikille sopivia oppimis- ja toimintaympäristöjä. Esteettömyydellä (Lignell ja Pynnönen 2018) tarkoitetaan kaikkien kansalaisten mahdollisuutta osallistua harrastuksiin, työntekoon, opiskeluun ja kulttuuriin. Toisena kuvaavana terminä käytetään saavutettavuuden määritelmää, joka tarkoittaa helppoa lähestyttävyyttä, viestinnän ja tiedon ymmärrettävyyttä sekä

helppoa löydettävyyttä (Invalidiliitto n.d.). Saavutettavuudella tarkoitetaan ”aineetonta” ympäristöä, kuten tietoa, verkkosivuja, palveluja ja asenteita. Saavutettavuus merkitsee myös mahdollisuutta osallistua itseään koskemaan päätöksentekoon, mahdollisuutta harrastaa ja mahdollisuutta osallistua täysvaltaisesti yhteiskuntaan.

Saavutettavuus ja esteettömyys ymmärretään nykyään entistä laajemmin: fyysisten liikkumisen, näkemisen ja kuulemisen esteiden lisäksi ymmärretään tarkastella myös sosiaalisia ja psyykkisiä esteitä (Penttilä 2012). Korkeakouluissa on siirretty painopistettä ympäristön esteistä kohti saavutettavaa ohjausta. Korkeakoulujen saavutettavuutta ei nähdä enää ainoastaan vammaisia opiskelijoita tai erilaisia oppijoita koskevana asiana – opiskelun tai työnteon esteitä korkeakouluissa voivat kohdata kaikki korkeakouluuyhteisön jäsenet ominaisuuksista riippumatta.

Universal Design for Learning (The UDL Guidelines, 2020) perustana on inklusiivisen opetuksen ja ohjauksen viitekehys. Se on ajattelutapa opetuksesta ja oppimisesta, joka antaa kaikille opiskelijoille yhtäläiset menestymisen mahdollisuudet. UDL:n tavoitteena on käyttää erilaisia opetus- ja ohjausmenetelmiä ja antaa kaikille opiskelijoille yhtäläiset mahdollisuudet menestyä. Kyse on joustavan opiskelun rakentamisesta, jossa huomioidaan jokaisen

opiskelijan vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Siksi UDL hyödyttää kaikkia. Opetuksessa ja ohjauksessa liisääntyvä digitalisaatio ja verkko-opiskelu monimuotoistavat myös oppimista ja oppimisympäristöjä. UDL-ajatteluun liittyen ohjauksen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että opiskelun sujumiseksi tarvittavaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta on tarjolla ja se on helposti löydettävissä. Saavutettavuudella edesautetaan kaikkien hyvinvointia sekä tasa-arvoista ja yhdenvertaista kohtelua. Se tarkoittaa sitä, että opetuksessa ja ohjauksessa käytetään monipuolisia menetelmiä, materiaalit ovat saavutettavia ja yksilöllisyys ja moninaisuus otetaan huomioon. Henkilökohtaisessa opintosuunnitelmassa huomioidaan yksilölliset tarpeet.

Henkilöstöllä tulee myös olla riittävä osaaminen saavutettavan opetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Mäenpää ja Ylönen (2018) tarkastelevat artikkelissaan tätä monimuotoisen ohjauksen tarvetta. He tuovat esille sen, että opiskelijat tarvitsevat tuekseen entistä monipuolisempaa ja saavutettavasti rakennettua tietoa ohjauksesta. Korkeakoulujen tulee tarjota saavutettavaa ohjausta ja neuvontaa heti opintojen alusta alkaen läpi koko opintojen.

Saavutettavuusdirektiivi

Saavutettavuusdirektiivin tavoite on edistää kaikkien mahdollisuutta toimia täysivertaisesti digitaalisessa yhteiskunnassa sekä luoda Euroopan laajuiset yhdenmukaiset minimitaso vaatimukset julkisen sektorin verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudelle. Tavoitteena on myös parantaa digitaalisten palveluiden laatua ja Euroopan unionin saavutettavuuden toteuttamisen sisämarkkinoita. Saavutettavuusdirektiivi (n.d.) ja sitä seuraava kansallinen lainsäädäntö vaativat kaikkia viranomaisia tekemään digitaaliset palvelut saavutettaviksi. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta astui voimaan 1.4.2019.

Saavutettavuuden arviointi ja kehittäminen korkeakouluissa

Esteetöntä ja saavutettavaa korkeakouluajattelua ja toimintaa voidaan edistää huomioimalla saavutettavuutta pedagogiikan ja oppimisympäristön suunnittelussa ja opetussuunnitelmatyössä. Säännöllinen opetuksen ja ympäristöjen saavutettavuuden systemaattinen arviointi ja kehittäminen kuuluvat laadukkaaseen korkeakoulun toimintaan. Penttilän (2011) esteettömyyttä ja saavutettavuutta selvittäneessä tutkimuksessa nousivat esille erilaiset asenteet ja asennekasvatus, jotta saavutettavuus ymmärrettäisiin laajemmin kuin pelkkinä erityisjärjestelyinä ja ennakkoluulot vähenisivät. Asenteiden muuttamisen myötä korkeakouluopiskelu avautuu yhä enemmän kaikille opiskelijoille. Korkeakouluissa tarvitaan edelleen tietoa ja aktiivista keskustelua opiskelun saavutettavuudesta ja esteettömyydestä, jotta niihin liittyviin asenteisiin voidaan vaikuttaa (Putkinen 2009, 15).

Korkeakoulujen saavutettavuuden kehittyminen on kuitenkin mennyt eteenpäin ja sitä on seurattu muun muassa ESOK-hankkeessa (ESOK n.d.), jossa kerättiin tietoa korkeakoulujen esteettömyyteen liittyvistä kehittämisprosesseista ja hyvistä käytännöistä. ESOK-verkoston tavoitteena on edistää opiskelun esteettömyyttä korkeakoulujen, järjestöjen ja muiden organisaatioiden yhteistyönä. Saavutettavuuden tulee olla esillä korkeakoulujen toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kaikilla eri tasoilla. Korkeakoulujen saavutettavuuden kehittämiseksi ja toteuttamiseksi tarvitaan edelleen useiden tahojen yhteistyötä ja johdon sitoutumista. Suositukset ja tarkistuslistat auttavat tässä yhteistyössä tunnistamaan kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia.

Opiskelukyvyn, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen korkeakouluissa OHO -hankkeessa kehitettiin myös korkeakoulun saavutettavuuden arviointiin soveltuva saavutettavuuskriteeristö (Saavutettavuuskriteeristö n.d.). Sen tavoitteena on tukea ja edistää korkeakoulun saavutettavuutta sekä varmistaa, että saavutettavuus toteutuu kou-

Asenteiden muuttumisen myötä korkeakouluopiskelu avautuu yhä enemmän kaikille opiskelijoille.

lutusalasta, paikkakunnasta tai eri yksilöiden elämäntilanteista riippumatta. Kriteerien avulla edistetään erityisesti korkeakoulujen opiskelijavalintojen, oppimisen ja opiskelun sekä tuki- ja ohjauspalvelujen tasapuolisuutta, laatua ja saavutettavuutta. Tavoitteena on, että kriteeristö linkittyy olennaisena osana korkeakoulujen laadun arviointiin ja kehittämistoimintaan olemalla kiinteä osa korkeakoulun laatujärjestelmää. Saavutettavuuskriteeristö on konkreettinen työkalu korkeakoulujen saavutettavuuden edistämiseen sekä laadulliseen kehittämiseen. Kriteerit auttavat korkeakouluja tarkastelemaan saavutettavuutta ja esteetömyyttä kriittisesti sekä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin saavutettavuuden edistämiseksi. Kriteerien avulla korkeakoulun on mahdollista löytää ne keskeiset teemat, joita kehittämällä sen saavutettavuutta voidaan parantaa.

Sosiaalinen saavutettavuus opiskelijan ohjauksessa

Sosiaalisen saavutettavuuden ymmärretään liittyvän asenteisiin, siihen miten kohdataan toisia ihmisiä, yhdenvertaisuuteen, osallisuuden edistämiseen ja syrjimättömyyteen. Sosiaalinen saavutettavuus näkyy ihmisten moninaisuuden kunnioituksena ja ihmisten välisissä kohtaamisissa arvostavana käyttäytymisenä. On hyvä ottaa esille, miten korkeakouluissa toteutetaan osallistavaa toimintaa opiskelijan opiskelun, oppimisen ja asiantuntijuuden kasvun tukemiseksi. Campus Conexus -korkeakouluopiskelijan syrjäytymisen ehkäisemisen -hankkeessa kehitettiin mm. osallisuuden tukemista (Mäkinen, Korhonen, Annala, Kalli, Svärd & Värri, 2011, 10-11). Hankkeessa tuli selkeästi esille, että yhteisökeskeisyys ja osallisuuden edistäminen tulee nähdä tärkeänä osana ohjausta.

Opiskelijan henkilökohtaistaminen pohjautuu yksilöä korostaviin, kognitiivisiin lähtökohtiin. Tämä vahvistaa korkeakouluopiskelulle leimallista yksin pärjäämisen kulttuuria. Yksilöä korostavat opiskelumuodot ja vaatimukset voivat tuottaa opiskelijalle osaamattomuuden kokemuksia, hankaluuksia päästä mukaan opiskelijaryhmiin, vaikeuksia suunnitella omaa uraa ja valita sellaisia opintoja, jotka tukisivat omaa urakehitystä. Opiskeluympäristön ja yhteisön sosiaalista saavutettavuutta edistetään enemmän ryhmien toimintaa kehittämällä. Sosiaalista saavutettavuutta edistävä ajattelu kannustaa jäseniä osallistumaan ja olemaan aktiivinen omien kykyjensä ja taitojensa mukaan.

Uraohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijan itsetunteuksen kehittymistä, edistää urahallintataitoja ja auttaa opiskelijaa rakentamaan hänelle itselleen merkityksellinen ja mielekäs ura (Kosonen-Korento, Pihlajamaa, Rajala ja Rouhelo 2020). Keskeistä on, että opiskelija itse lähtee luomaan oman näköistä työuraa, jossa ohjauksen tehtävänä on avata mahdollisuuksia yksilöllisille urapoluille. Opiskelijan ohjaamisessa on aina kyse vuorovaikutussuhteessa, dialogista. Dialogitaidot ovat siis oleellisen tärkeitä ohjaustyössä. Hyvään dialogiin kuuluu kyky kommunikoida ja saada asiansa selkeästi ilmaistua. Samoin selkeiden ohjeiden antamisen taito on tarpeellinen. Opiskelijan kohtaaminen ja opintojen ohjauksen kokonaisuus on suunniteltava opiskelijalle saavutettavaksi. Ohjauksen saavutettavuus tarkoittaa sitä, että opiskelun sujumiseksi tarvittavaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta on tarjolla selkeästi ja että opiskelija tuntee itsensä merkitykselliseksi ohjaustilanteissa. Opetuksessa ja ohjauksessa on hyvä käyttää monipuolisia menetelmiä, materiaalit tulee luoda helposti saavutettaviksi, ja yksilöllisyys ja moninaisuus otetaan huomioon.

Saavutettavan ohjauksen kulmakivet muodostavat hyvin Rogersin (1951) esittämän ohjaussuhteen perusedellytyksiin. Hänen hahmottelemassa ohjaussuhteessa perusedellytykset muodostuvat useampien ohjausteorioiden olennaisen pääosan. Näistä voidaan kolmeksi tärkeimmäksi mainita aitous, asiakkaan ehdoton arvostaminen ja empaattinen ymmärtäminen. Aidossa ohjaussuhteessa ohjaaja osaa sivuuttaa oman ammatillisen roolinsa ja kohdata ohjattavan tasavertaisesti ja rehellisesti. Ohjattavalla on myös tarve tulla näkyväksi, läsnäolo havaitaan. Samoin ohjattavan tärkeys on tultava ilmi ohjaustilanteissa, aikaa on varattava ongelmien ja haasteiden käsittelyyn.

Toinen perusedellytys on arvostaminen, joka voidaan liittää käsitteisiin todesta ottaminen, kunnioittaminen, hyväksyminen ja välittäminen. Ohjattava hyväksytään ainutlaatuisena ja arvokkaana, riippumatta hänen toiminnastaan. Empaattisella ymmärtämisellä Rogers (1951) viittaa ohjaajan havaintoihin ohjattavan kokemusmaailmasta. Ymmärtämiseen tarvittavia vihjeitä ei sisälly vain kieleen, vaan osa on myös ei -kielellisiä ja käyttäytymisessä ilmeneviä. Roger (1951) mainitsee myös joustavuuden, ohjauksessa on otettava huomioon muuttuva yhteiskunta ja erilaiset mahdollisuudet ja monikanavaisuus ohjaustyössä.

Ammattikorkeakoulujen on saavutettavuusdirektiivin myötä kiinnitettävä huomiota oppimateriaaliensa saavutettavuuteen. Se on teknisten ratkaisujen lisäksi paljon muutakin. Kuten Tumelius (2019) toteaa, kehittyvä teknologia ei välttämättä vain yksinkertaista vaan jopa monimutkaistaa vuorovaikutuskeinojen määrää. Sosiaalisen vuorovaikutuksen siirtyessä yhä enenevässä määrin verkkoon, on pystyttävä löytämään, kehittämään ja hyödyntämään kuhunkin tilanteeseen sopivia sujuvan vuorovaikutuksen keinoja.

Monimuotoisella uraohjauksella kohti työelämää

Ohjaus on tunnustettua toisten auttamiseen tähtäävää sosiaalista toimintaa. Inhimillisen läsnäolon tarjoaminen ohjaustilanteissa on tärkeää. Ohjaustilanteissa sosiaalinen saavutettavuus on opiskelijan kohtaamista inhimillisesti ja avoimesti, jossa huomiota kiinnitetään myös selkeään viestintään ja vuorovaikutukseen. Saavutettava ohjaus voidaan kuvata yhteistyökonstruointiprosessiksi, jossa ohjaaja ja opiskelija työskentelevät yhtenä tiiminä ja jossa yhdessä tutkitaan ja pohditaan opiskelijan omaa elämänkenttää, henkilökohtaisia tavoitteita ja tulevaisuuteen tähtäävää toimintaa. Saavutettava ohjaus toimii siis käytännöllisenä ja kokonaisvaltaisena oman urasuunnitelun menetelmänä.

Työmarkkinat, ammatit ja ammattien vaatimukset muuttuvat nopeasti. Uraohjaus ei luo uusia työpaikkoja, mutta se auttaa ja tukee opiskelijaa tarttumaan uusiin olemassa oleviin mahdollisuuksiin. Korkeakouluissa tulee edelleen kehittää entistä parempia ja monimuotoisempia uraohjauksen palveluja, joiden avulla opiskelijaa voidaan ohjata löytämään uutta suuntaa omalle uralle muuttuvassa työelämässä. Saavutettavan ohjauksen kehittäminen vaatii myös ohjauksen ja ohjauksellisen tiedon laadun tarkastelua sekä pohdintaa, miten ohjaushenkilöstön oma asiantuntijuus saavutettavuudesta ja Universal design for Learning -ajattelusta olisi hyödynnettävissä parhaalla mahdollisella tavalla. Uraohjaus on keskeistä oppimis- ja työympäristöjen kehittämistä ja korkeakouluissa tarvitaan edelleen yhteisen näkemyksen kehittämistä siinä käytettävistä toimintatavoista, resursseista ja hallinnosta. Saavutettavan ohjauksen palveluja tulee olla tarjolla kaikille.

Uraohjaus on askel kohti työllistymistä. Sen avulla opiskelija voi löytää oman polkunsaa kohti sitä tekemistä ja työtä, uraa, josta hän on kiinnostunut ja josta hän jaksaa olla kiinnostunut. Hän voi liittää siihen juonteita elämänsä eri vaiheista, muutoksista ja tapahtumista. Uraohjaus on

hänen tukenaan koko matkan tutkien, innostaen ja tukien. Uraohjaus ja uraohjaajat toimivat hänen kumppaninaan tilanteesta toiseen ollen kiinni ajassa. Saavutettava uraohjaus on mahdollisuus yksilön aktiiviseen toimimiseen opiskelu- ja työelämässä.

Lähteet

ESOK. Viitattu 30.8.2020. <http://www.esok.fi/>

Invalidiliitto. Viitattu 30.8.2020. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/saavutettavuus>

Lignell Irmeli & Pynnönen Päivi 2018. Hyviä tyypejä on monenlaisia: selvitys erityistarpeisten korkeakouluopiskelijoiden uraohjauksesta, erityisen tuen toteutumisesta ja työllistymisen tukemisesta Hämeen ammattikorkeakoulussa. Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 30.8.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/151952/HAMK_Hyvia%cc%88_tyypeja%cc%88_e-julk.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kosonen-Karesto Liisa, Pihlajamaa Jani, Rajala Kaarina & Rouhelo Anne 2020. Kohti tulevaisuusorientoitunutta uraohjausta. Talk-verkkolehti, HYVE 5.4.2020. Viitattu 7.9.2020. <https://talk.turkuamk.fi/hyve/kohti-tulevaisuusorientoitunutta-uraohjausta/>

Mäenpää Kati & Ylänen Hanna 2018. Verkko-ohjaaja-hankkeessa kehitettiin monimuotoista ohjausta ja neuvontaa. ePooki 8/2018. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus ja kehitystyön julkaisut. Viitattu 2.9.2020. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140921/ePooki%208_2018.pdf?sequence=1

Mäkinen, Marita & Korhonen, Vesa & Annala, Johanna & Kalli, Pekka & Svärd, Päivi & Värri, Lauri 2011. Korkeajännitystä. Kohta osallisuutta luovaa korkeakoulutusta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Penttilä, Johanna 2012. Hitaasti mutta varmasti. Saavutettavuuden edistäminen yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa 2000 -luvulla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:10. Viitattu 30.8.2020. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79139/okm10.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Putkinen Marjut, 2009. Kohti opiskelun esteettömyyttä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 82. Turun ammattikorkeakoulu. Turku: Tampereen yliopistopaino Oy-Juvenes print, Tampere.

Rantanen Johanna, Hanhimäki Eija & Selkamo Sanna 2018. Yhteenveto ja kehitysehdotukset tulosten hyödyntämiseksi Jyväskylän yliopistossa. Onko hoppu? -kehittämistutkimus: Yliopisto-opiskelijoiden urasuunnittelutaitojen ja työelämävalmiuksien vahvistaminen. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 2.9.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59833/978-951-39-7581-4.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Rogers Carl 1951. Client-centered therapy. Boston: Houghton-Mifflin.

Saavutettavuuskriteeristö. Viitattu 30.8.2020. <http://www.esok.fi/oho-hanke/julkaisut/saavutettavuuskriteeristo>

Saavutettavuusdirektiivi. Viitattu 30.8.2020. <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>

The UDL Guidelines 2020. Viitattu 30.8.2020. <http://udl-guidelines.cast.org/>

Tumelius Riikka 2019. Saavutettavuus on enemmän kuin teknisiä ratkaisuja. Viitattu 7.9.2020. <https://www.humak.fi/blogit/saavutettavuus-on-enemman-kuin-teknisia-ratkaisuja/>

2

TUURAssa tapahtunutta – työkaluja urasuunnittelu- taitojen tukemiseen

Askeleita urapolulla – aineisto urasuunnittelun tueksi

Riitta Ahokas
Hämeen
ammattikorkeakoulu

Maija Joensuu
Tampereen
ammattikorkeakoulu

Jari Klemola
Humanistinen
ammattikorkeakoulu

Tarja Knuutila
Seinäjoen
ammattikorkeakoulu

Teija Lehto
Tampereen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: verkko-opintojakso, uraohjaus, urasuunnittelu, urataidot, työelämätaidot

Opintojakson suunnittelu

TUURA-hankkeessa luotiin tukea tarvitseville opiskelijoille opiskelu- ja työelämävalmiuksia kehittävät opintokokonaisuudet osaksi urasuunnittelutaitoja sekä kehitettiin uraohjausta osana ammattikorkeakoulujen ura- ja rekrytointipalveluja. TUURA-hankkeessa määriteltiin tukea tarvitseviksi ammattikorkeakouluopiskelijoiksi henkilöt, joilla on elämäntilanteeseen liittyviä pulmia, vammaiset opiskelijat, mielenterveyden tai päihteiden käytön ongelmista kärsivät ja oppimisvaikeuksiset opiskelijat sekä opiskelijat, joilla on kieli- tai kulttuurieroavaisuuksista nousevaa tuen tarvetta. Hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi kehitettiin kahden opintopisteen laajuinen verkko-opintojakso Askeleita urapolulla sekä vastaava englanninkielinen versio Steps in My Career Path.

Opintojaksoa suunniteltiin hanketoimijoiden kesken keväällä 2019. Opintojakson suunnittelussa otettiin huomioon aiemmin toteutetuissa kartoituksissa saatuja tuloksia. Yhtenä johtotähtenä suunnittelussa oli saavutettavuuden ja esteettömyyden huomiointi. Sisällöllisinä tavoitteina opintojaksolla oli, että jakson aikana opiskelijalle muodostuisi käsitys omista vahvuuksista ja tulevaisuuden osaamisvaatimuksista ja opiskelija perehtyisi ja saisi ohjausta urasuunnittelutaitoihinsa. Vaikka kyseessä on verkossa suoritettava opintojakso, päätettiin pedagogisia ratkaisuja pohdittaessa sisällyttämään opintoihin yksilöllistä ohjausta ja tukea. Lisäksi määriteltiin opintojakson osalta ne tehtävät, joista opettaja antaa opiskelijalle henkilökohtaista palautetta. Opettajien on halutessaan mahdollista lisätä sisältöön alakohtaista aineistoa ja materiaalia.

Kuva 1. Opintojaksos esittelyvideo on napakka tiivistys siitä, mitä kurssi sisältää.

Opintojakso suunniteltiin kahden opintopisteen verkossa toteutettavaksi kokonaisuudeksi, joka rakentuu osioista Osaaminen näkyväksi (I op) ja Kohti työelämää (I op). Lisäksi opintojaksolla tarjotaan lisätietoa mm. yrittäjyydestä. Opintojakso toteutettiin avoimeen DIGMA-oppimisympäristöön, joka perustuu Moodle-oppimislustaan. Kukin hankkeessa mukana oleva ammattikorkeakoulu pystyi muuntamaan opintojaksos omiin oppimisympäristöihinsä opintojaksos pilotointia varten.

Opintojaksos sisältämän materiaalin ja tehtävien lisäksi suuren työkokonaisuuden muodosti opetusvideoiden laadinta sekä tekstityksen suunnittelu ja toteutus. Verkko-opintojaksos videot on erikseen tekstitetty niissä tapauksissa, joissa videoesityksestä ei suoraan näy puhuttu teksti. Videoiden vaihtoehtona tarjotaan myös pdf-muotoinen aineisto. Oppimisen tukeminen on huomioitu ja saavutettavuus on toteutettu verkko-oppimisympäristös sallimissa rajoissa. Opintojaksos sisältö laadittiin hanketoimijoiden yhteistyönä mahdollisimman selkeäksi ja mielenkiintoa herättäväksi kokonaisuudeksi, joka etenee loogisesti aina edellisiin osioihin pohjautuen.

Askeleita urapolulla on digitaalinen oppimistila, jossa opiskelijalla on mahdollisuus opiskella ajasta tai paikasta riippumatta tarjolla olevaa aineistoa. Keskeinen osa opintojaksos on sujuvan ja rakentavan palautteen antamisen mahdollisuus. Vaikka opintojakso on kokonaan mahdollista suorittaa itsenäisesti verkossa, on opintojaksos aikana mahdollisuus myös henkilökohtaisen ohjauksen antamiseen. Tämä on jopa suositeltavaa jossakin kohtaa opintojaksos suorittamista, esim. puolivälissä tai lopussa.

Opintojaksos aikana opiskelijalle muodostuu käsitys omista vahvuuksista ja tulevaisuuden osaamisvaatimuksista. Opintojakso on suunniteltu palvelemaan erityisesti tukea tarvitsevien opiskelijoiden tarpeita, mutta se soveltuu kaikille ammattikorkeakouluopiskelijoille. Toteutus soveltuu eri alojen opiskelijoille ja ohjaaja voi halutessaan lisätä Moodle-pohjaan mukaan omaa alakohtaista tietoa.

Kuva 2. Humanistinen ammattikorkeakoulu ja Tampereen ammattikorkeakoulu toteuttivat opin-
tojakson johdantovideon animaation ja äänet

Opintojakson sisältö

Askeleita urapolulla -opintojakson alussa käydään läpi opintojakson tavoitteita sekä pohditaan, mitä urasuunnittelu ja uraohjaus tarkoittavat. Opiskelijoita on hyvä kannustaa heti alussa perehtymään materiaaliin ja tehtäviin huolella. Parhaan hyödyn opiskelijat saavat, kun he pysähtyvät ajattelemaan itseään ja tulevia tavoitteitaan. Opintojakson materiaalit ja tehtävät etenevät loogisesti jatkumona, jolloin opiskelija saa jatkuvasti rakennusmateriaalia oman urasuunnittelun tueksi.

Opintojaksolla opiskelijalle muodostuu käsitys omista vahvuuksista ja oman ammattialan osaamisvaatimuksista. Opintojakso sisältää kaksi osiota ja kuusi oppimistehtävää. Ensimmäisessä osiossa Osaaminen näkyväksi kar-
toitetaan omaa osaamista, luontevahvuuksia ja henkilökohtaisen brändin rakentamista. Osiossa on kolme pakollista oppimistehtävää ja yksi vapaaehtoinen portfoliotehtävä.

Opintojakson toisessa osiossa Työelämä tutuksi opiskelija perehtyy työllistymis- ja työelämätaitoihin sekä monimuotoisen työyhteisön ja yhdenvertaisuuden teemoihin. Tässäkin osiossa on kolme oppimistehtävää. Tehtävien ja materiaalien kautta opiskelija saa tietoa, harjoitusta ja tukea työnhakutaitojen kehittämiseen. Osion viimeisenä tehtävänä on koko opintojakson kokoava tehtävä, jossa opiskelija pohtii tulevaisuuden suuntaa esim. miellekartan tai muussa opiskelijan valitsemissa muodossa.

Opintojaksossa on lisäksi Sinä riität -osio, jossa tukea tarvitsevaa opiskelijaa rohkaistaan ja kannustetaan työelämätaitojen kehittämiseen. Osiossa esitetään erilaisia tekniikoita opintojen etenemiselle ja lisäksi on tarjolla linkkejä, joista voi hakea apua tarpeen niin vaatiessa. Lisämateriaalina on myös yrittäjyyttä käsittelevä osio. Tässä osiossa on vinkkejä yrittäjyyden aloittamiseen sekä linkkejä yritystoiminnan aloittamisen sivustoista. Näissä osioissa ei ole varsinaisia suoritettavia tehtäviä, mutta opettajan on mahdollisuus lisätä niitä opintojaksoon halutessaan.

Opintojakson pilotoinnit

Kaikki hanketoimijat pilotoivat verkko-opintojakson syksyllä 2019 omissa ammattikorkeakouluissaan. Toteutetuista piloteista kerättiin palautetta opiskelijoilta ja opintojakson opettajilta sekä tehtiin palautteen mukaiset muutokset opintojakson toteutukseen DIGMA-oppimisalustalle kevään 2020 aikana.

Hämeen ammattikorkeakoulussa Askeleita urapolulla -pilotti suunnattiin puutarha-alan ja muotoilun opiskelijoille. Opintojakson suorittajien joukossa oli sekä päiväopiskelijoita että monimuoto-opiskelijoita monelta eri vuosikurssilta. Verkkotehtävien suorittamisen lisäksi toteutettiin henkilökohtainen ohjaamistapaaminen opiskelijoille. Dialogiin perustuneen ohjaustapaamisen tavoitteena oli antaa opiskelijalle opiskelua motivoiva kokemus omista yksilöllisistä uramahdollisuuksista. Opiskelija sai kokea olevansa oman urasuunnittelun aktiivinen osapuoli. Tapaamisen konkreettisena tuloksena opiskelijalle rakennettiin hänen vahvuuksiaan ja aiemmin hankittua osaamistaan mahdollisimman hyvin hyödyntävä, tarvittaessa muista poikkeava ja joustava opintoratkaisu.

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa opintojaksoa tarjottiin vapaavalintaisina opintoina viittomakielen tulkki- ja yhteisöpedagogikoulutuksissa. Opiskelijoiden tausta oli moninainen aina nuorista päiväopiskelijoista kokeneisiin monimuoto-opiskelijoihin. Opiskelijat suorittivat opintojakson itsenäisesti verkossa, ja ohjaajan kanssa käytiin henkilökohtainen ohjaustuokio joko kasvokkain tai verkkoyhteyden välityksellä. Pilotista saatiin hyvää palautetta ja opintojakso koettiin sopivan erittäin hyvin nuorille uravaihtoehtoja vielä pohtiville opiskelijoille sekä ammatinvaihtajille.

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa Askeleita urapolulla -opintojakso pilotoitiin opiskelijaryhmillä, joille urasuunnittelu oli ajankohtaista opinnoissa. Opintojakso tarjottiin opiskelijoille vapaavalintaisina opintoina. Opintojakson palaute oli rakentavaa ja kannustavaa. Yleisimmin

palautteessa todettiin, että opintojakso tuotti osaamista, jota ei aikaisemmin ole ollut.

Tampereen ammattikorkeakoulussa opintojaksoa pilotoitiin liiketalouden, tietojenkäsittelyn, musiikin ja media-alan opiskelijoille. Liiketaloudessa, tietojenkäsittelyssä ja musiikissa opintojakso otettiin soveltuvin osin mukaan osaksi laajempaa opintokokonaisuutta. Opiskelijat saivat palautetta tehtävistään ja osa opiskelijoista kävi henkilökohtaisia tai pienryhmäkeskusteluja opintojen aikana. Media-alalla opiskelijat saivat ilmoittautua pilottiin mukaan oman tarpeen ja kiinnostuksen pohjalta ja se oli osa vapaasti valittavia opintoja. Opiskelijat kokivat opintojakson teemat tärkeinä.

Kaikista piloteista kerätyn opiskelijapalautteen perusteella opintojakso auttoi hahmottamaan paremmin omia vahvuuksia ja kehittämiskohteita ja selkeytti työnhakuun liittyviä asioita. Opintojakson rakenne ja materiaalit koettiin selkeiksi ja monet tehtävissä käytetyt työkalut miellettiin hyväksi ja monipuolisiksi. Mahdollisuus kuunnella opintojakson materiaalit ja tehtävänannot äänitiedostoina koettiin hyödyllisenä. Erittäin tärkeäksi opiskelijat kokivat saamansa ohjauksen ja palautteen verkossa suoritettavien tehtävien lisäksi. Kehitettäväksi ehdotettiin mm. lisää oman alan esimerkkejä ja opiskelijoiden välistä vuorovaikutuksen lisäämistä. CV:n ja työhakemuksen tekoon kaivattiin vielä lisää konkreettisia esimerkkejä, vaikka materiaali koettiin muuten hyödylliseksi.

Valmis opintojakso

Opiskelijoiden ja pilotointiin osallistuneiden opettajien palautteiden sekä Mainostoimisto Riiman tekemän saavutettavuuskartoituksen perusteella opintojaksoon tehtiin parannuksia keväällä 2020. Saavutettavuuskartoituksen mukaan opintojakson navigoitavuus ja värikontrastit toimivat hyvin, mutta esim. kuvien tekstivastineissa oli puutteita. Periaatteena opintojakson materiaalissa on, että videot ovat tekstitettyjä ja ne ovat saatavissa myös

Kuva 3. Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelija toteutti opintojaksan grafiikan.

tekstimuodossa. Myös tekstiaineistot ja tehtävät on luetu äänitiedostoiksi.

Opintojaksos sisältö ja tehtävät soveltuvat hyvin käytettäväksi osana jo valmiina olevaa opintojaksoa, esimerkiksi työelämävalmennuksen tai harjoitteluvalmennuksen yhteyteen, jolloin siihen osallistuisivat kaikki kyseisen ryhmän opiskelijat. Opintojaksoa voi tarjota myös osana vapaasti valittavia opintoja, jolloin opiskelijat voivat suorittaa opintojaksos halutessaan ja siten saavat lisää ohjausta urasuunnittelutaitojen kehittämiseen. Opintojaksoa voi lisäksi käyttää osana opettajatuutoreiden ja opinto-ohjaajien ohjausta joko kokonaisuudessa tai niiltä osin, joissa opiskelija kaipaa apua.

Askeleita urapolulla ja Steps in My Career Path –opintojaksot on rakennettu siirrettäviksi Moodle-paketeiksi, jotka korkeakoulu voi tuoda ja räätälöidä omaan Moodle-ympäristöönsä sopivaksi. Verkko-opintojaksot voidaan kopioida oppilaitosten Moodle-alustoille, josta opiskelijat löytävät selkeät ohjeet opintojaksos suorittamiseen. Opiskelijat voivat olla yhteydessä ohjaavaan opettajaan joko sähköpostin tai Moodle-ympäristön välityksellä tilanteissa, joissa ilmenee kysyttävää tai tarvitaan henkilökohtaista ohjausta.

Opintojaksos käyttöönottoa varten järjestettiin syksyllä 2020 kolme avointa webinaaria, joissa osallistujat perehdyttiin opintojaksos sisältöihin, toteutusmahdollisuuksiin ja käytettävyyteen.

Opintojaksoa on esitelty myös useissa seminaareissa. Askeleita urapolulla -opintojakso on tilattavissa linkkivinkkinä olevasta osoitteesta. Opettajille on laadittu myös kattava ohjeistus opintojaksos toteutukseen, mutta jokainen opintojaksos käyttöönsä ottava opettaja voi toki muokata opintojaksoa omien tavoitteiden mukaan.

Linkkivinkki

TUURA - Tukea urapolulle -hankkeen opintojaksot ja aineistot. Linkistä on tilattavissa maksuttomasti Askeleita urapolulla -opintojakso sekä Steps in my career path -opintojakso. Sivustolla on myös muuta TUURA-hankkeen aineistoa käyttöönotettavaksi.

<https://moodle.amk.fi/course/index.php?categoryid=44>

Digitaalinen saavutettavuus – kokemuksia saavutettavan aineiston tuottamisesta

Teija Lehto
Tampereen
ammattikorkeakoulu

Ville Nevalainen
Tampereen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: saavutettavuus, käytettävyys, Moodle, verkkokurssi

Artikkelissa käsitellään saavutettavuutta TUURA-hankkeen verkko-opintojaksojen toteutuksen näkökulmasta. Saavutettavuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että verkkosisällöt on suunniteltu ja tehty niin, että kuka tahansa voi niitä käyttää (Valtiovarainministeriö 2020).

Saavutettavuuden huomioiminen on tärkeää yhdenvertaisuuden näkökulmasta ja se perustuu lainsäädäntöön. Huomioiminen on tärkeää, sillä kyse on ihmisten yhdenvertaisesta kohtelusta (Papunet 2020). Esimerkiksi näkövamma voi estää tekstien lukemisen joko kokonaan tai osittain. Tällaisessa tapauksessa riittävän suurella fonttikoolla, riviväleillä ja ruudunlukuohjelman huomioivalla sisällöllä on erittäin suuri merkitys sisällön saavutettavuudelle. Mahdollisimman selkeistä ja helppokäyttöisistä sisällöistä on hyötyä kaikille käyttäjille.

EU:ssa säädetty saavutettavuusdirektiivi tuli voimaan 22.12.2016. Useimpien verkkosivustojen tulee olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia viimeistään 23.9.2020. (Valtiovarainministeriö 2020). Saavutettavuuden huomioimiselle on olemassa paitsi eettinen, myös juridinen vaatimus.

Verkkoaineiston saavutettavuuskartoitus

Opintojaksot Askeleita urapolulla ja Steps in My Career Path on suunnattu tukea tarvitseville ammattikorkeakouluopiskelijoille, joten äänen käyttö, tekstitykset, runsas videoiden käyttö, vaihtoehtoiset formaatit sekä tekstivastineet kuville yritettiin huomioida jo alusta alkaen. Tästä huolimatta tuotantotiimi ei pystynyt hektisessä verkkoaineiston tuotantovaiheessa huomioimaan riittävästi käytettävyys- ja saavutettavuusasioita.

 Inspiraatiota videon tekemiseen. Rastita itse video katsotuksi.

 Tehtävä 4: Video CV tai työpaikkahakemus

 Tehtävä 5: Monimuotoinen työyhteisö

 Tehtävä 6: Suunta tulevaisuuteen (opintojakson kokoava tehtävä)

Sinä riität!

Verkko-opintojakson tuottamisessa keskitytään usein sisältöön ja formaattiin, jolloin muut seikat jäävät vähemmälle huomiolle.

Verkkoaineistoja pilotoitiin HAMKissa, Humakissa, SeAM-Kissa ja TAMKissa. Pilotoinneista kerättiin palautetta sekä opiskelijoilta että henkilökunnalta. Palautteen analysoinnin pohjalta tuotantotiimi teki ensimmäiset korjaukset aineistoon. Paransimme muun muassa värien kontrastisävyyttä aineistossa ja lisäsimme ääneen luettujen aineistojen määrää.

Tuotantotiimi halusi kuitenkin vielä varmistaa, että saavutettavuus verkkokursseilla on riittävällä tasolla. Halusimme asiasta puolueettoman ulkopuolisen osaajan näkemyksen, joten päätimme hankkia asiantuntijan tekemän kartoituksen pilottikurssien saavutettavuudesta. Hanke-toimintaan kuuluvan hintavertailun jälkeen saavutettavuuskartoituksen teki hankkeelle Mainostoimisto Riima. Saavutettavuuskartoituksen mukaan verkkokurssin Askeleita urapolulla “saavutettavuus on melko hyvä”. Käsitte-

Kuva 1. Kurssin pääosioiden otsikot aukeavat napsauttamalla.

lemme seuraavaksi verkkoaineistoa Askeleita urapolulla (2 op) ja sen englanninkielistä versiota juuri tämän ulkopuolisen saavutettavuuskartoituksen pohjalta.

Visuaalisuus ja käyttöliittymä

Käyttöliittymällä tarkoitamme eri elementeistä koostuvaa kokonaisuutta, jonka kautta kurssin opiskelija käyttää opintojaksoa. Käyttöliittymään nivoutuu vahvasti kokonaisuudessa liikkuminen eli navigointi. Kurssin navigointi tapahtuu vasemmalla sijaitsevan valikon kautta (Kuva 1). Käyttöliittymäelementtien selkeyteen vaikuttavat olennaisesti niiden loogisen sijoittelun lisäksi värit ja riittävän suuret kontrastierot. Elementtiä on helpompi käyttää, kun sen erottaa selkeästi sivuston muista osista.

Saavutettavuuskartoituksessa edellä mainittuihin asioihin ei tullut muutostarpeita. Käyttöliittymää pidettiin selkeänä ja sivuston navigointia helppokäyttöisenä. Saavutet-

tavuuskartoituksen mukaan kurssin käyttöliittymän elementtien sijainnit ovat loogiset ja toistuvat läpi aineiston yhtenäisinä. Käyttöliittymä on Moodle-pohjainen ja yksittäisen kurssin tekijän mahdollisuudet muokata kurssinäkömää ovat rajalliset. Onneksi Moodle-oppimisalustan käyttöliittymästä johtuvat seikat osoittautuivat olevan pääosin kunnossa.

Tekninen toteutus

Saavutettavuuskartoituksen mukaan eniten kehitettävää oli sivuston teknisessä toteutuksessa. Teknisellä toteutuksella viitataan saavutettavuuden yhteydessä erityisesti verkkoaineiston skaalautuvuuteen, HTML- ja CSS-koodin toimivuuteen ja avustavien teknologioiden käytön mahdollisuuteen.

Sivuston skaalautuvuus vaihtelee käytettävän laitteen mukaan. Palautteessa puututtiin erityisesti siihen, ettei mobiililaitteilla skaalautuvuus toimi kuten sen pitäisi. Kurssia tehdessä asiaan ei kiinnitetty huomiota. Palautteen pohjalta kurssin käytettävyyttä mobiililaitteilla testattiin itse. Kurssille voi osallistua mobiililaitteella käyttämällä Moodle-sovellusta tai selainta. Kurssin skaalautuvuus ja kokonaisu näkömää on näissä vaihtoehdoissa hyvin erilainen. Käytettävyympalautteessa ei täsmennetty, kummalla tavalla kurssin skaalautuvuutta oli testattu. Vaikka kurssin suorittaminen älypuhelimella onkin mahdollista, emme silti suosittele sitä. Käyttömukavuus kärsii huomattavasti, kun käytettävä laite ja näkömää on huomattavasti tietokoneen näyttöä pienempi. Tabletilla käytettävyyys on älypuhelimta parempi, mutta aika ei riittänyt sen systemaattiseen testaamiseen.

Toimiva koodaus vaikuttaa kurssin yleiseen eheyteen ja vakauteen. Sillä on vaikutusta myös avustavien teknologioiden käytön toimivuuteen. Saavutettavuuskartoituksen mukaan koodista löytyi pieniä virheitä: sivustolla oli esimerkiksi puuttuvia html-elementtien sulkuja ja attribuutteja. Kurssin tekijät korjasivat virheitä mahdollisuuksien rajoissa.

Jotkut kurssille osallistujat saattavat tarvita avustavia teknologioita kurssin suorittamisen tueksi. Henkilöt, joiden motoriset taidot eivät salli hiiren käyttämistä, käyttävät sivuilla navigointiin usein nuolinäppäimiä. Valitettavasti kaikki kurssin elementit eivät aktivoidu näppäimillä. Elementtien toimintoja on pääosin mahdollista käyttää, mutta esimerkiksi osioiden pääotsikoista avautuvia sisältöjä ei saa näppäimillä käyttöönsä. Tämä puute korjautunee Moodlen tulevilla versioissa.

Toinen yleisesti käytetty avustava teknologia on sisältöjen kuuntelun mahdollistava ruudunlukuohjelma. Puutteeksi tässä kohtaa voidaan lukea se, ettei kurssialustalla ole käytössä omaa sisältöä ruudunlukuohjelmaa. Sen sijaan ulkoiset esimerkiksi selainliitännäiset ruudunlukuohjelmat toimivat sivustolla hyvin. Kartoituksessa huomautettiin, että joistain sisällöistä puuttui alt- tai title-attribuutti. Nämä puutteet korjattiin palautteen perusteella.

Verkkoaineiston sisältö

Sisällön osalta saavutettavuuteen vaikuttavat tekstin selkeys, otsikointi ja leipätekstin visuaalinen ilme. Luettavuutta parantavat luettelot sekä tarkoituksenmukaiset linkitykset. Mainittuihin haasteisiin onnistuttiin vastaamaan pilottikurssissa varsin hyvin.

Saavutettavuuskartoituksessa todettiin verkkokurssin kielen olevan johdonmukaista ja selkeää. Lauseet oli onnistuttu pitämään lyhyinä ja kieli tyyliään ymmärrettävänä yleiskielenä. Otsikoiden yläpuolelle saavutettavuuskartoituksessa ehdotettiin lisättäväksi lisää välistystä, ja tämä ehdotus toteutettiin. Leipätekstin todettiin olevan visuaalisesti selkeästi luettavaa ja sisällöllisesti ymmärrettävää. Kuvassa 2 on näkömää kurssin alkuosan leipätekstistä ja otsikoinnista.

Kuitenkin toisaalta kartoituksessa todettiin, että leipätekstin kokoa voisi hieman suurentaa ja rivipituutta lyhentää. Rivipituuden lyhentäminen ei kuitenkaan ole

DIGMA / Omat kurssit / Teacher Education / TUURA - Tukea urapolulle / Askeleita urapolulla

Askeleita urapolulla (2 op)

Kuuntele teksti:

▶ 🔊 LME

Hei!

Tällä opintotajaksolla sinulle muodostuu käsitys omista vahvuuksistasi ja oman ammattialasi osaamisvaatimuksista. Perehdyt ja saat ohjautua urasuunnittelutaitoihisi osana jatkuvaa oppimista. Ovit yksilöllisten tarpeidesi mukaisesti etsimään lisätietoa ja tukea urasuunnitteluvalmiuksiesi kehittämiseen. Saat myös tietoa, harjoitusta ja tukea työnhakutaitojesi kehittämiseen.

Edistymisen seuranta

✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Käsitöiden ja taitojen osittainen kausi

ESR rahoittaa hanketta

European Union
Vipuvoimaa EU:lta
2014-2020

Kuva 2. Näkymä verkkokurssin alkuosasta.

yksinkertaista responsiivisilla nettisivuilla, joiden pitää mukautua eri laitteille kännyköistä suuriin pöytäkoneiden näyttöihin. Rivipituuden pitää siis toisaalta joustaa näytön mukaan. Mitä leipätekstin kokoon tulee, pilottikurssit on toteutettu niin, että jos käyttäjä itse suurentaa skaalusta selaimestaan, pilottikurssien sivut eivät rikkoudu, vaan pysyvät skaalauksessa ehjinä. Leipätekstin fonttina oli selkeä ja helppolukuinen Open Sans. Pilottikurssien luettelot olivat oikein muodostettuja ja selkeästi luettavia. Tekijöitä muistutettiin kuitenkin siitä, että luetteloilla tulisi olla selite tai otsikointi.

Linkitykset ovat verkkomateriaalissa tärkeitä, sillä niiden avulla johdatetaan käyttäjä aktiivisen sivun ulkopuoliseen sisältöön. Linkit erottuvat pilottikurssilla useimmissa tapauksissa vakiomuotoisella kuvakkeella. Linkkien kehoitteet ja selitteet oli havainnollistettu melko hyvin. Tekijöitä muistutettiin siitä, että kaikissa linkeissä ei ollut mainittu linkistä avautuvan aineiston tiedostomuotoa ja kokoa. Sisältöön liittyviin seikkoihin oli panostettu jo kurssin suunnittelu- ja toteutusvaiheessa, ja se näkyi arvioijalta saatuna pääosin hyvänä palautteena.

Mediasisältö

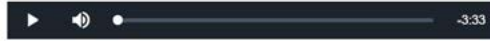
Verkkoaineiston mediasisällön käytettävyyttä ja saavutettavuutta arvioitaessa kiinnitetään huomiota muun muassa kuviin, infografiikkaan, videoihin ja ääniin. Kuvat ja infografiikka ovat ehkä helpoin ja perinteisin keino rikastaa tekstisisältöä. Niissä tulisi aina olla tekstivastine ruudunlukija- ja kuuntelutoiminnallisuutta varten. Tämä oli kurssin toteuttajilla hyvin tiedossa. Oli harmillista, kun saavutettavuuskartoituksessa materiaalista löytyi kaikesta huolimatta runsaasti kuvia, joista puuttui tekstivastine eli alt/title-attribuutti.

Ei riitä, että verkkoaineiston tekijät tietävät, miten saavutettavuus pitäisi toteuttaa. Jos kiireessä, huolimattomuuden vuoksi tai muusta syystä tekstivastine kuitenkin jää lisäämättä, ei verkkokurssin toteuttajien tietämyksestä ole mitään iloa aineiston loppukäyttäjälle. Pilottikurssilamme otimme lusikan kauniiseen käteen ja korjasimme kuvien alt-tekstit kuntoon kaikissa paikoissa, joissa se oli oppimisympäristön rajoitukset huomioiden mahdollista. Videoiden avulla voidaan rikastaa tekstisisältöä sekä tarjota sellaista sisältöä, joka ei välttämättä välity kunnolla tekstimuodossa. Aivan kuten useista kuvista, tekstivas-

Tehtävä 1: Osaamisen kartoittaminen

Kuuntele:

Tehtävän tavoitteena on auttaa sinua hahmottamaan kaikkea sitä osaamista, jota olet hankkinut elämän eri osa-alueilta.

Tehtävän voi toteuttaa 1) miellekarttana tai 2) muussa valitsemasi muodossa.

Kuva 3. Kurssin tehtävän 1:n ohjeistuksen voi myös kuunnella.

tine eli alt/title-attribuutti puuttui myös verkkokurssille upotetuista videoista. Tämä olikin jäänyt tekijöiltä huomioimatta. Videot sen sijaan oli kuitenkin enimmäkseen varustettu tekstityksin. Tekstitykset oli kuitenkin tarkoituksella jätetty pois sellaisista videoista, joissa esittäjä käytännössä luki suoraan kalvolla näkyvän tekstin.

Askeleita urapolulla -verkkokurssin ylpeydenaihe ovat ääneen luetut tekstisisällöt (kuva 3). Verkkokurssin tekstiartikkeleihin ja tehtäviin on upotettu nauhoitettuja äänitallenteita, jotka helpottavat saavutettavuutta ja vähentävät tarvetta lukea silmin tekstejä näytöltä.

Kurssia laadittaessa käytimme tarkoituksella monenlaisia henkilöitä lukijoina, jotta aineiston äänimaailma olisi mahdollisimman mielenkiintoinen. Itse asiassa myös monet käyttäjät, joilla ei ole tuen tarvetta, ovat maininneet käyttävänsä mieluummin kuuntelutoimintoa kuin lukevansa tekstiä ruudulta. Näin ollen se mikä palvelee saavutettavuutta ja tukea tarvitsevaa opiskelijaa palvelee kaikkia käyttäjiä. Saavutettavuuskartoituksessa ehdotettiin, että sivulle upotetun soittimen yhteyteen kannattaisi vielä lisätä maininta “Kuuntele tämä teksti”, ja tämän vinkin toteutimmekin kurssiaineistoon.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta Askeleita urapolulla – opintojakson aineiston olevan pääosin saavutettavasti toteutettu. Vaikka verkkoaineiston tekijöillä oli melko hyvät valmiudet saavutettavan aineiston toteuttamiseen, olisi moni saavutettavuusosio jäänyt toteutustiimiltä huomiotta ilman ulkoista saavutettavuuskartoitusta.

Lähteet

Mainostoimisto Riima 2020. Askeleita urapolulla - oppimisympäristön saavutettavuuskartoitus. 23.4.2020. Ei julkaistu.

Papunet 2020. Miksi saavutettava? Viitattu 25.8.2020. <https://papunet.net/saavutettavuus/miksi-saavutettava>

Valtiovarainministeriö 2020. Saavutettavuus. Viitattu 25.8.2020. <https://vm.fi/saavutettavuusdirektiivi>

Yksilöohjaus antaa aikaa

Riitta Ahokas

Hämeen
ammattikorkeakoulu

Tarja Knuuttila

Seinäjoen
ammattikorkeakoulu

**Hanna Putkonen-
Kankaanpää**

Humanistinen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: ohjaus, yksilöllinen ohjaus, opinto-ohjaaja, henkilökohtainen ohjaus, opinto-ohjaus

Yksilöohjauksella tarkoitetaan tilannetta, jossa ohjattava ja ohjaaja keskustelevat kahden kesken. Yksilöohjaus on luottamuksellinen ja tärkeä kohtaaminen, koska siinä voidaan keskustella hyvin arkaluontoisistakin asioista. Yksilöohjaus on tärkeä kohtaaminen ohjaajan ja ohjattavan välillä ja ohjauksessa korostuu aito kiinnostus ohjattavaa kohtaan. Hänen asioitaan ja ongelmiaan tulee kuunnella siten, että asioista voidaan keskustella ja käyttää ohjaukseen ratkaisukeskeistä menetelmää. Positiivinen ohjaussuhde ja oppimisilmapiiri tukevat luovuuden kehittymistä ja emotionaalinen ilmapiiri rohkaisee ohjattavaa ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja unelmiaan (Töytäri, Tynjälä, Vanhanen-Nuutinen, Virtanen & Piirainen 2019).

Parhaimmillaan hyvä ohjaussuhde antaa ohjattavalle lohtua, tukea ja toivoa siitä, että asiat järjestyvät. Ohjattavalle tulee antaa asiallista ja pätevää tietoa omien voimavarojensa tunnistamisesta sekä voimavarojensa rajoituksista. Lisäksi yksilöllinen ohjaussuhde tukee ohjattavaa omien tavoitteidensa selkiyttämässä sekä auttaa jäsentämään omien valintojen saavutettavuutta.

Ohjaukseen tulevilla opiskelijoilla on hyvin monentyyppisiä syitä keskustelutarpeeseen. Monet tulevat opiskeluun liittyvän uupumuksen vuoksi. Opiskelijan on vaikea mää-

ritellä, mikä on riittävää. Perfektionismiin taipuvat opiskelijat hiovat töitään eivätkä uskalla jättää niitä arvioitaviksi.

Yksilöohjauksella on tärkeää pyrkiä viestittämään ohjattavalle, että vähempikin riittää. Ajankäytöllisesti ei ihan koko ajan ei tarvitse olla tuottelias, toimielias tai tehokas vaan tulee toimia sen mukaan, mihin voimat riittävät ja etenkin niin, että ne riittävät muuhunkin kuin opiskeluun. Toinen tyyppinen ohjaukseen hakeutuva ryhmä ovat opiskelijat, joilla opinnot eivät suju ajankäyttöongelmien tai taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Nämä aiheet liittyvät välillisesti opiskeluun ja opiskelijan edistymiseen, joten näitäkään aiheita ei tule välttää. Opiskelutaidot ja niihin liittyvät seikat ovat niitä asioita, joita tulee ottaa esille henkilökohtaisissa ohjauskeskusteluissa. Kun opiskelijalla on vahva perusta opinnoilleen, hän voi hyvin ja jaksaa edetä suunnitelmiensa mukaan.

Yksilöllisellä ohjauksella opiskelija voi saada tukea oman urapolkunsu suunnittelulle. Opintojen alussa hän tunnistaa osaamisensa ja peilaten sitä oppilaitoksen opetussuunnitelmaan hänelle realisoituu, mitä hänen tulee opiskella ja myöskin mitä hän haluaa opiskella sekä mitä hän jo osaa. Tätä kutsutaan aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamiseksi ja tunnustamiseksi (AHOT /ahotointi tai osaamisen tunnistaminen eli OT). Koska opetus-

suunnitelma ei yleensä ole opintojen alkuvaiheessa läpikotaisin tuttu, opiskelija voi saada apua yksilöohjauksesta, jossa opiskelija tuo näkyväksi itselleen ja ohjaajalle osaamisensa. Taitoja peilataan opetussuunnitelmaan ja näin opiskelijan opintopolku hahmottuu.

Yksilöohjaus on ajankohtaista myös silloin, kun opiskelijalla on ongelmatilanne, joka ei selviä muita ohjausreittejä myöten. Hyvä lähtökohta on tavata opinto-ohjaaja, joka joko pystyy auttamaan tilanteessa tai hänellä on tietoa siitä, mistä opiskelija voi saada apua. Opinto-ohjaaja toimii oppilaitoksen tiloissa, joten hän on suhteellisen helposti saavutettavissa ja hänellä on tieto muista opiskelijaa auttavista tahoista. Yksilöohjauksessa tulee huomioida, etteivät ohjaajat vaihdu kovin usein, koska tällöin luottamuksellisen suhteen syntyminen vaikeutuu.

Usein opiskelija tarvitsee tukea oppimisen kannalta sekä kannustusta ja uskoa omaan selviytymiseen. Hyvä yksilöohjaus vaikuttaa juuri näihin asioihin. Yksilöllisessä opiskelijan ohjaamisessa ohjaajan tulee kuitenkin huomioida, etteivät hänen vastuullaan ole opiskelijan henkilökohtaisen elämän haasteet. Ne luonnollisesti vaikuttavat myös opiskeluun, joten niidenkään käsittelyä ei pidä välttää tai pelätä. Ohjenuorana on ohjauksen etiikka.

Opiskelijälähtöinen toiminta on yksi ammattikorkeakoulujen tärkeistä strategisista tavoitteista. Ympäröivä yhteiskunta korostaa yksilönä toimimista ja yksilölle kuuluvia oikeuksia, mutta onko ammattikorkeakouluilla mahdollisuutta nykyisillä resursseillaan sisällyttää jokaisen opiskelijan opiskelu-aikaan henkilökohtaisia ohjaustapaamisia? Yksilöohjaus voi toki olla jokaisen opetushenkilöstöön kuuluvan tehtävissä, ehkä opinnäytetyön ohjaaja voisi löytää tilaisuuden katsoa tarkemmin myös tekijää työn sivujen takana tai ammattiaineen opettaja huomaisi yhdistää aiemmin suoritetun tutkinnon tuomaa kokemusta ihan uudeksi osaamisyhdistelmäksi ja opiskelijan omaksi urapoluksi. Verkkoaineistojen ja ryhmäohjauksen käyttö ovat kustannustehokkaina tarpeellisia työkaluja työskenneltäessä suurien opiskelijamäärien kanssa, mutta

joissain tilanteissa sekä ohjaaja että opiskelija ansainnevat tilaisuuden yksilöohjaamiseen.

Yksilöohjausta voivat tarjota kaikki oppilaitoksen työntekijät, mutta eri oppilaitoksissa toimivien työntekijöiden työnkuvaan ohjaus on määritelty muun muassa HEKS-valmentajille (opiskelijaryhmästä vastaavalle lehtorille), opinto-ohjaajille ja erityisopettajille, opintotoimiston palveluja unohtamatta. Saumattomalla yhteistyöllä voidaan luoda opiskelijalle turvallinen ilmapiiri; hän voi luottaa kulkevasa oikeaa opiskelupolkua kohti valmistumista.

Yksilöohjaus osana Askeleita urapolulla -kurssia

Askeleita urapolulle -verkkokurssille osallistuneet Hämeen ammattikorkeakoulun opiskelijat saivat opinnon normaalisuorituksen ohessa mahdollisuuden varata yksilöohjausajan opinto-ohjaajalle. Kaikki kurssille osallistuneet opiskelijat käyttivät tämän mahdollisuuden hyväkseen, jopa nekin, jotka eivät jaksaneet suorittaa kurssia loppuun. Opiskelijat edustivat monipuolisesti koko opiskelijajoukkoa. Mukana oli päivä- ja monimuoto-opiskelijoita, niin äskettäin toiselta asteelta valmistuneita ja vain muutamissa kesätyöpaikoissa olleita nuoria, kuin jo pitkän koulutus- ja työelämäkokemuksen omaavia aikuisia. Osa opiskelijoista oli jo aiemmin tuonut esille oppimisen vaikeuksiaan tai muuta erityisen tuen tarvettaan.

Tapaamisiin varattiin aikaa noin tunti. Ohjauksen menetelmänä käytettiin pienten johdattelukysymysten avulla etenevää dialogia, ja tilanteen tunnelma pyrittiin rakentamaan rauhalliseksi, henkilökohtaiseksi ja intensiiviseksi. Alussa käytiin lyhyesti läpi tapaamisen tavoitteet, sitten käsiteltiin opiskelijan vahvuuksia ja osaamisia sekä niiden pohjalta rakentuvia uratoiveita ja -ajatuksia ja lopuksi keskustelun tiivistyksenä tarkistettiin opiskelijan opintoihin liittyvät tavoitteet ja valinnat näiden ajatusten mukaisiksi. Keskustelun jo päätyttyä kartoitimme vielä opiskelijan kokemuksia ja mielipiteitä meneillään olevasta verkkokurssista.

Ohjattavalle tulee antaa tietoa omien voimavarojen tunnistamisesta sekä voimavarojensa rajoituksista.

Yksilön huomioiminen on viesti arvostuksesta ja kunnioituksesta

Yksilöohjaukseen osallistuneista HAMK:n opiskelijoista lähes kaikki palautteen antaneet kertoivat ohjauskeskustelun olleen parasta antia Askeleita urapolulla -kurssissa. Yksi opiskelijoista kuvasi kokeneensa, että 'kerrankin hänet varauksettomasti huomattiin ja huomioitiin ja häntä aidosti kuunneltiin'. Vaikka aikaa oli vain tunti, hän koki tunnelman kiireettömäksi ja opiskelijaa arvostavaksi.

Useimpien opiskelijoiden oli vaikea tunnistaa osaamistaan ja vahvuuksiaan. Olemme koulu-uramme aikana oppineet ajattelemaan osaamisen usein ahtaasti koulu- ja oppiaineosaamisena, varsinkin jos keskustelukumppanina on koulutuksen edustajaksi mielletty opinto-ohjaaja. Masennuksen takia alaa vaihtamassa oleva aikuisopiskelija kertoi aiemmin työskennelleensä ison yrityksen esimiehenä ja olleensa hyvä työssään. Kun häntä pyydettiin pohtimaan, miten näitä samoja ominaisuuksia, jotka tekivät hänestä niin hyvän esimiehen, voisi hyödyntää myös tulevaa työuraa suuntaaviksi ja tukeviksi, hän vasta pitkän pohdinnan jälkeen pystyi hahmottamaan asiaa. Opiskelijalle ei ollut tullut mieleenkään, että hän voisi jatkossa tehdä uravalintoja hieman toisinkin tämän hänestä löytyvän osaamisen ja vahvuuden perusteella, ja että oikein muotoiltuina kuvauksina niitä kannattaisi tuoda esiin CV:ssä tai työpaikkahakemuksessa. Alan vaihtaja kertoi tuntevansa, että 'kaikki aiempi ura ei olekaan ollut vain virhe ja hukkaan heitettyä vaihetta elämässä' ja että tämä tunne oli hänelle sekä helpottava että voimaannuttava.

Hanke mahdollisti yksilöohjauksen

TUURA-hanke antoi hyvän mahdollisuuden toteuttaa ja kokeilla yksilökeskeisiä ohjaustilanteita tukea tarvitsevien opiskelijan uraohjauksessa. Seuraavassa esitellään kahden opiskelijan opiskelutilannetta sekä yksilöohjauksen toteutumista.

Opinnoissaan jo pidemmälle edennyt nuori aikuinen on koko opiskeluaikansa ollut motivoitunut ja tunnollinen opiskelija, mutta vakavasti sairas. Opiskelija on pystynyt suoriutumaan opinnoistaan hieman vaihtelevan pituisina jaksoina, joskus kokonaisen lukukauden, joskus muutamia kuukausia kerrallaan. Suurimmaksi ongelmaksi opiskelijalle muodostui sekä valmistumisen että tulevan työuran suunnittelun kannalta harjoittelujaksojen epäonnistuminen.

Opiskelija oli tavannut opinto-ohjaajaansa aiemmin noin puolen vuoden välein. Nämä tapaamiset olivat luonteeltaan lyhyitä, lähinnä henkilökohtaisen opintosuunnitelman peruskäsittelyyn ja rästien suorittamiseen liittyviä keskusteluja. Hankkeen mahdollistama lisäresurssia päätettiin käyttää opiskelijan yksilöohjaukseen harjoittelun onnistumiseksi. Opiskelijaa kannustettiin yhdessä opinto-ohjaajan kanssa kartoittamaan harjoittelun onnistumisen suurimmat esteet ja riskit. Sen jälkeen niihin pyrittiin etsimään sopivia ratkaisumalleja ja lopuksi valmisteltiin kirjalliset materiaalit sekä työpaikan hakua varten että lopulta harjoittelupaikalle mukaan otettavaksi. Opiskelija keskusteli samanaikaisesti oman hoitavan tahonsa kanssa näistä tekeillä olevista suunnitelmista. Näin suunnitteluun

saatiin mukaan myös häntä hoitavan ammattilaisen näkemyksiä ja esityksiä.

Yhteinen työskentely opinto-ohjaajan kanssa vaikutti selvästi opiskelijan itsetuntoon. Arasti käyttäytyvä nuori muuttui suunnitteluprosessin aikana varmemmaksi ja oma-aloitteisemmaksi. Ohjausprosessin loppuvaiheessa opiskelija kommentoi harjoittelupaikan etsimisestä puheessaan 'selviävänsä niistä neuvotteluista kyllä itsekin'. Tutustuttuaan opinto-ohjaajan valmistelemaan kirjalliseen materiaaliin hän kohteliaasti pyysi niihin joitakin itselleen sopivammalta tuntuvia muutoksia ja sanavalintoja. Kuluneen kesäkauden aikana opinto-ohjaaja sai opiskelijalta yhden sähköpostiviestin, jossa todettiin 'harjoittelun sujuvan kivasti'. Syyslukukauden alkupuolella opiskelija varasi oma-aloitteisesti tapaamisajan ja tuli kertomaan millaiset suunnitelmat hänellä oli seuraavaa harjoittelujaksoa varten.

Yksin opiskelijana ja yksin elämässä

Opettajakollega HAMKissa esitti opinto-ohjaajalle huolensa opiskelijasta ja hänen harjoitustehtävänsä tekemästään kirjoituksesta. Opiskelija oli pyydetyn asiasisällön tilalle kirjoittanut pitkän, unettoman yön tunteenpurkauksen ahdistuksesta, yksinäjämisestä ja tulevaisuuden pelosta ja näköalattomuudesta. Opettaja luonnehti opiskelijaa hyvin tunnollisesti lähiopetusjaksoille osallistuvaksi ja annettujen ohjeiden mukaisesti toimivaksi henkilöksi.

Opinto-ohjaaja kutsui opiskelijan luokseen kertoen huolensa sekä toiveen voida tavata häntä jatkossakin. Vastauksena oli pieni ujo päänyökkäys. Tästä vaatimattomasta alusta alkoivat rakentua opiskelijan ja ohjaajan säännölliset, pienet yhteiset hetket pitkin kuluva vuotuista. Joskus tapaaminen oli vain pieni tervehdyksen huikkaus ruokajonossa tai rappusissa. Sovitut ohjaustilanteet liittyivät aluksi lähinnä opiskeluun, mutta jatkossa kokonaisvaltaisemmin opiskelijan koko elämäntilanteeseen. Rauhallinen kohtaaminen ja ajan antaminen sai vähitellen

houkutelua opiskelijalta esiin jopa pieniä naurahduksia tai hauskan jutun tynkää. Aina hän kuitenkin saapui sovitusti paikalle ja oli valmis kohtaamiseen, opintojen edistyessä siinä hiljalleen samanaikaisesti.

Säännöllisten kurssien loputtua keväällä opiskelijalla ei enää ollut tarvetta tulla kampusalueelle ja hän katosi opinto-ohjaajan käsistä.

Lähde

Töytäri, Aija & Tynjälä, Päivi & Vanhanen-Nuutinen, Liisa & Virtanen, Anne & Piirainen, Arja 2019. Työelämäyhteistyö ammattikorkeakouluopettajan osaamishaasteena. Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö, OKKA-säätiö.

International students in TUURA project – Steps in my Career Path - course and other activities

Antti Haapio
TAMK,
Media, Music and Art

Kirsi Paavola
SeAMK,
Social and Health Care

Marita Tuomala
TAMK,
International Business

key words: *international, students, internship, career, employment*

Introduction

Since the number of international students has increased in all Finnish UAS (universities of applied sciences) and the role of international workforce has become more important in Finnish working life, international students and their employment in Finland were chosen as an objective of the TUURA project. The project was funded by ESF (European Social Fund).

An essential goal for Finland is that foreign students stay in the country after their graduation. The Steps in My Career Path online course was created in autumn 2019 to help international degree students find practical training places and employment in Finland. The pilot version of the course was available to English-language degree programmes at Humak (Humak University of Applied Scienc-

es), SeAMK (Seinäjoki University of Applied Sciences) and TAMK (Tampere University of Applied Sciences).

To understand how high a percentage of all students who stay and work in Finland after their graduation are international, we had a look at statistics.

The number of international students has increased more in Finland than in other OECD countries; close to ten per cent (8 %) of all higher education students in Finland were international students in 2017. International degree students completed over 4,900 higher education degrees in Finland in 2018 and most graduates wanted to find employment in Finland. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

The Rectors' Conference of Finnish Universities of Applied Sciences (ARENE) and Finnish Confederation of Professionals (STTK) view that Finland could quadruple the number of international degree students and most of them should stay and work in Finland (STT info 2020).

Finland is known for high-quality education and hence attracts a significant number of international students. Most UAS graduates find employment in Finland. In reference to statistics of the Finnish National Agency for Education, over 50 per cent of all international UAS graduates found employment in Finland in a year after graduation in 2017. The health and wellbeing sector had the highest employment rate, close to seventy per cent (69%). However, the field of business and engineering has the highest number of international students in Finland; the employment rate for business graduates was close to forty per cent and for technology and engineering graduates nearly fifty per cent in 2017. (Opetushallitus 2020.)

International degree programmes in TUURA project

International students form a group of students who have more challenges during their study path. Lack of Finnish language skills and understanding of the Finnish working life or culture may hinder their career planning in Finland.

Four English-language degree programmes participated in the TUURA project and they organized a pilot course for international students. The aim of the course was to help international students to look for practical training places and employment in Finland.

The international students were from

- Bachelor's Degree in Adventure and Outdoor Education, (Community Educator), Humak Nurmijärvi campus

- Bachelor's Degree Programme in Nursing, SeAMK
- Bachelor's Degree Programme in Media and Arts, TAMK
- Bachelor's Degree Programme in International Business, TAMK

TAMK's degree programmes

The student intake of TAMK's Bachelor's Degree Programme in Media and Arts (DMA) is 55 students every year. Half of the students are Finnish citizens. The other half of the students are international and they know quite little about Finnish working life and working culture. The professional fields of the programme – music production, interactive media and fine art – are quite international and the working language is English. The degree programme only includes 5 credits of compulsory Finnish language studies, and thus non-Finnish students do not learn very advanced Finnish language skills during their studies.

The student intake of TAMK's Bachelor's Degree Programme in International Business is 60 students every year. Around 40 per cent of the students are international and their native language is other than Finnish. The degree programme offers 12 credits of Finnish language studies for international students during their first and second study years. After completing the compulsory courses in Finnish, their level of spoken and written Finnish is often still very basic. Many graduates work in international companies and their working language is English.

Learning the Finnish language is essential in both degree programmes in case international students plan to stay and find employment in Finland, even if the working language is English in many companies. Lack of Finnish language skills makes the job seeking process very challenging in many cases.

Degree Programme in Adventure and Outdoor Education, Humak Nurmijärvi campus

The student intake of the Bachelor's Degree Programme in Adventure and Outdoor Education on Humak Nurmijärvi campus is 20 students every year. Half of the students need more Finnish language and working life education. There are 10 credits of Finnish language studies available for international students.

Degree Programme in Nursing at SeAMK

The Degree Programme in Nursing will qualify the student as a registered nurse (RN). The student intake is 20 students every year including a few Finnish students. From autumn 2020 the minimum requirement level of Finnish language skills is B1 (intermediate level). The students come from different backgrounds and different countries all over the world and many of them do not have English as their native language. The programme offers eight credits of Finnish language studies during the first two years.

A part of the studies is carried out in Finnish and the practical training mainly takes place in Finnish environments. Otherwise teaching is conducted in English. Finnish language skills are required in order to work in Finland as a health care professional but knowledge of Finnish working life is also useful.

Designing Steps in My Career Path pilot course

The process of making the Finnish *Askeleita urapolulla* online course was long and quite challenging. It was compiled by teamwork where every UAS had its responsibilities in spring 2019. The work was mainly done online so it was quite time consuming.

The English version of the course is called *Steps in My Career Path*; it is a copy of the original course with some additional information. The planning process of the English version started in October 2019 after receiving feedback on the original *Askeleita urapolulla* online course. There were a number of details we needed to customize for international students who do not have Finnish language skills, know the Finnish culture or working life or have any prior work experience in Finland.

Some sections were added to the English version, hence structures of the two courses differ from each other. There is an additional introduction to Finnish working life. Every UAS implemented its version of the Steps in My Career Path course template.

The Steps in My Career Path pilot course was ready to be launched in February 2020 and the first pilot implementation started on Humak Nurmijärvi campus. TAMK started implementations for International Business and Media and Arts students in March and SeAMK started the pilot course in April for Nursing students.

Many students were interested in the course, but only 13 students completed the course. The coronavirus (COVID-19) situation in Finland may have affected completion of the course in spring 2020.

Feedback and ideas

There were three different implementations of the course at three UAS. TAMK had the highest number of students at the beginning of the course; 19 students visited the course platform but only half of them progressed with their assignments. Only after personal contacting, some students started to make the course assignments. Nine students finished the course and gave feedback at TAMK. Six of them were Media and Art students and three were International Business students.

At Humak two students and at SeAMK one student finished the course and gave feedback. In all, the course feedback was collected from twelve students. A summary of the feedback can be found in Table 1.

Positive feedback

Students gave a lot of positive feedback on the course. They found that the pilot course was well implemented and up to date and covered important topics that

supported their studies as professionals. Many students stated that the course provided a lot of useful information on finding a job in Finland. For many students the self-reflection part was the most useful. According to some students, the tasks were practical and students made some changes in their LinkedIn profile and CV during the course and learnt about personal branding. Some student feedback can be found below:

"I found this course very useful! There were some great tips for CV/job application writing, which was just what I wanted to learn. Course made me think of myself in another perspective and really focus on the good sides and skills of myself."

"What the course does well is making oneself reflect on their personal qualities, and how these qualities can be turned into traits that can help to become employed in the first place, and furthermore help to become a good employee and co-worker."

"I would recommend this course, as it is now, to young students and foreign students who don't have much

Course material (possible to tick several options)	Instructions	Assignments	Would you recommend this course to others?
Well implemented – 9 / 12	Clear – 8 / 12 Quite OK – 4 / 12	Excellent – 3 / 12	Yes: 12 / 12
Well functioning – 7 / 12		Good – 7 / 12	No: 0 / 12
Up-to-date – 7 / 12		Quite OK – 2 / 12	
Interesting – 8 / 12			

Table 1. Summary of the course feedback.

experience on working life, job applying and Finnish society.”

“I really like how self-paced this course was and there was always someone to help you with assignments when needed. The entrepreneurship part was very helpful too to understand the working life in Finland together with the knowledge of discrimination act in Finland and how in general people should be aware of discrimination.”

Development ideas

The pilot course was designed based on the accessibility criteria; in other words to be accessible to all users (regarding e.g. hearing, seeing and participation). For this reason, teaching materials utilize multiple channels and all materials are available both as written text and audio recordings. This was not explained to students at the beginning of the course and some students complained about the plainly read videos, which they found a bit boring.

Some students found that the written English language was not accurate enough and some students wished to have more assignments in entrepreneurship. After analyzing the student feedback, the team decided to add a section about entrepreneurship with assignments.

Some development ideas are given below:

“I found all sections useful in their own way, but I found the instructions for the portfolio section to be a little lacking. I think here it would have been interesting and useful to have examples of different kinds of portfolios (different fields, purposes and styles).”

“The only thing that could be developed are the educational videos. The narrators could have been more fluent in English, more enthusiast and more excited of their subjects.”

Other activities

The most relevant materials of the TUURA project were translated into English. A career guidance infographic was designed and practical training guides were created in both languages to assist all students in finding their career path.

Infographic on career guidance and practical training guides

A survey on perceived career guidance was made to students at the beginning of the Tuura project. A summary of the results was given in a Finnish and English infographic. Teachers can easily get an overview of career guidance contents during different phases of the studies.

The practical training guides focus on supporting equality and non-discrimination in working life. The practical training guides of the TUURA project are clear and easy to read. There are separate guides for students and practical training supervisors in firms and UAS. Guides include instructions for before, during and after practical training.

Simulation training on interview situations at SeAMK

During the Steps in My Career Path course, SeAMK also arranged simulated job interview situations for foreign nursing students. The students were able to train and prepare themselves for real interview situations in advance. Every student is interviewed in Finnish by an employer to ensure the level of their Finnish language skills.

In the simulated interview sessions, teachers acted as employers and interviewed the students one at a time in Finnish. The rest of the group observed the situation via a monitor and gave feedback for the interviewed student

afterwards. The feedback from the students on the interview sessions was very positive and therefore SeAMK will include them into the study programme permanently. The students felt more relaxed and confident in real job interview situations when they had the opportunity to participate in the simulation training in a comfortable and safe environment in advance.

Career workshops at TAMK

for practical training places and plan their career paths. The workshops were held twice in autumn 2019 and in spring 2020 and they provided information on applying for a job in Finland, identifying personal strengths and competencies and developing a personal career path. The career workshops were organized together with TAMK Career Services and they were advertised in many channels to all TAMK students.

Participants were from different degree programmes and different countries. Students had different backgrounds and some of them had an entry-level part time job in Finland. All students had difficulties in finding a degree-related practical training place in Finland. The number of participants was around 5- 6 students in a workshop; hence it was easier to give more personal guidance for the students. The students were able to discuss their challenges in job search with other students and they received useful tips for career planning.

TAMK will continue arranging career workshops in the future and the cooperation with TAMK Career Services will continue.

International Business student Yulia participated in SIMCP – course:

- My name is Yulia, I just started my third year of International Business studies at TAMK. It has already been 7 years since I moved to Finland.
- I decided to take this course because first of all I had to find a practical training place to complete my studies. I am also finishing my studies and have to start looking for a job, which will be a starting point on my career path.
- I cannot say that the course offered something completely new, but I gained a good set of tips and tricks that definitely helped me in my job search. This course also helped me to re-evaluate myself and my skills, so I realized that I can apply for positions that looked too good for me before the course.
- I think the part where I had to make a mind map of myself was the most challenging and most useful for me.
- I would definitely recommend this course, especially for foreign students.

Higher education for all

Support every student to co-operate equally with each other

Guidance during studies

Meet students personally: give them time, attention and respect. Discuss their personal career plans and need for guidance.

At the beginning of studies

Engage students in their studies and support their motivation. Strengthen students' self-esteem, strengths and study skills.

Towards the end of studies

Students' needs, abilities and interests are the basis. Inform about different possibilities and give guidance in different problematic situations that affect the studies.

Individual study path

Direct towards the varied labour market - job application skills are practised throughout the studies. Practical trainings and thesis are a part of students' individual study path. Give guidance and support to all students based on their needs.

Contacts with labour market

Create possibilities for networking, labour market projects and meetings with alumni.

Support of career planning

Support students' self-esteem, strengths and decision-making skills.

Table 2. Infographic on career guidance.

Sources

Opetushallitus 2020. Ulkomaalaiset tutkinto-opiskelijat Suomen korkeakouluissa. Retrieved 18/5/2020. <https://www.oph.fi/fi/tilastot/ulkomaalaiset-tutkinto-opiskelijat-suomen-keakouluissa>

STT Info 2020. STTK ja Arene: Suomi tarvitsee lisää kansainvälisiä opiskelijoita. Retrieved 18/5/2020. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/sttk-ja-arene-suomi-tarvitsee-lisaa-kansainvalisia-opiskelijoita?publisherId=1912&releaseId=69873734>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden maahantuloa ja integroitumista sujuvoitetaan yhteistyöllä. Retrieved 18/5/2020. https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/kansainvalisten-keakouluopiskelijoiden-maahantuloa-ja-integroitumista-sujuvoitetaan-yhteistyolla

Pelimerkkejä urasuunnitteluun

Marjut Asunmaa

Seinäjoen
ammattikorkeakoulu

Mirja Kopra

Tampereen
ammattikorkeakoulu

Aija Lundahl

Hämeen
ammattikorkeakoulu

Irmeli Lignell

Hämeen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: *alumnitoiminta, simulaatio, uraohjaus, urasuunnittelu, uraverstas*

Mitä se on, kun suunnitellaan työtä ja kehitetään työelämää? Kun tehdään kimpassa ja opitaan tekemällä yhdessä? Tässä artikkelissa kuvaamme erilaisten työelämäkohaamisten kirjoja. Näkökulmiksi olemme valinneet erilaiset ura- ja rekrytointitapahtumat, urapajat ja verstaat. Toimintaympäristöt näissä ovat uusia ja siksi toimintaa voidaan kehittää esimerkiksi simulaatioiden kautta. Loppujen lopuksi urasuunnittelun ja ohjauksen ytimessä ovat opiskelijat ja jo valmistuneet opiskelijat eli alumnit. Tätä artikkelia kirjoittaessa on huomattu kuinka paljon samankaltaisia uratapahtumia ja palveluita eri korkeakoulut tuottavat. Onkin mielenkiintoista pohtia voisiko urasuunnittelu olla tulevaisuudessa ammattikorkeakoulujen yhteistä toimintaa,

Urasuunnittelusivusto uraohjauksen tukena

Korkeakouluopiskelijat oppivat monin eri tavoin. Monipuolinen oppiminen edellyttää oppimiseen liittyvien tarpeiden tunnistamista, sopivan tuen järjestämistä ja korkeakoulujen oppimisympäristöjen pedagogista kehittämistä tuen ja saavutettavuuden näkökulmasta. TUU-RA-hankkeessa toteutettiin kysely Hämeen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Tampereen ammattikorkeakoulun ja Humanistisen ammattikorkeakoulun hankkeessa mukanaolevien koulutusalojen opiskelijoille. Kyselyssä kartoitettiin ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden ajatuksia ja toiveita uraohjauksesta. (Uraohjaus Tamkissa 2019).

Vastauksista ilmeni, että uraohjauspalveluista tiedetään opiskelijoiden keskuudessa loppujen lopuksi hyvin vähän. Opiskelijat, jotka kaipasivat tukea omaan opiskeluunsa ja työelämätaitojensa kehittämiseen toivoivat enemmän henkilökohtaisia tapaamisia opettajien ja opinto-ohjaajien kanssa. Opiskelijat toivoivat myös enemmän apuja omien vahvuuksiensa ja potentiaalinsa löytämiseen. Taitoja ja tukea kaivataan myös omien ongelmien ja avun tarpeen tunnistamiseen, sekä omien toiveiden tutkimiseen ja tavoitteiden asettamiseen. (Uraohjaus Tamkissa 2019). Opiskelijat toivat esille sen, että korkeakoulujen uraohjauksen tulee huomioida paremmin 2020-luvun työelämän haasteita ja antaa monipuolisesti tietoutta erilaisista työllistymismahdollisuuksista.

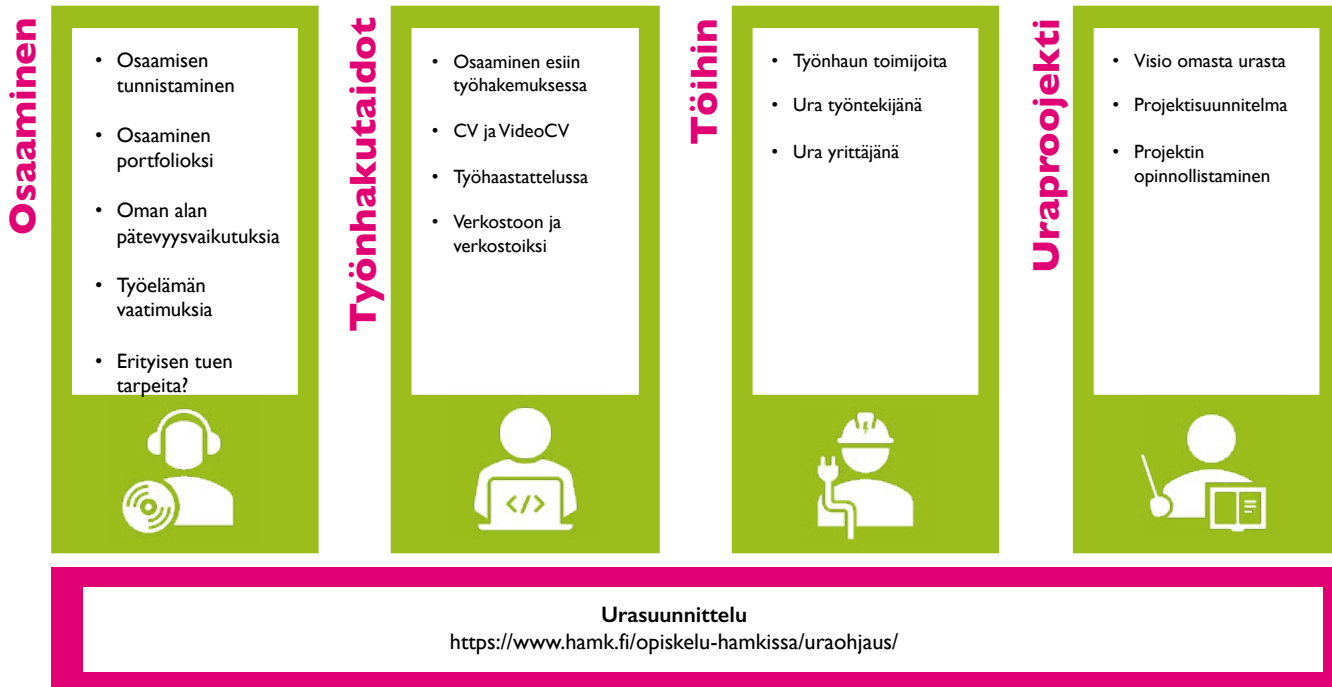
Monikanavaisella ohjauksella vastataan opiskelijoiden erilaisiin ohjaustarpeisiin ja varmistetaan ohjauksen saavutettavuus. Monikanavaisuus antaa mahdollisuuden tarjota erilaisia toteutusvaihtoehtoja ohjaukseen, jolla tuetaan opiskelijan omaa yksilöllistä opintopolkua. Ohjausta voidaan toteuttaa etä- ja lähiohjauksena. Verkon välityksellä tapahtuva ohjaus kasvaa koko ajan ja avuksi tarvitaan selkeää urasuunnittelun materiaalia ja tietoutta. Monikanavaisuutta, uraohjaukseen liittyvää tukimateriaalia ja tietoutta ajatellen TUURA-hankkeen aikana päivitettiin HAMKin urasuunnitteluun liittyvää itseohjautuvaa ja avointa materiaalia (Hämeen ammattikorkeakoulu 2020). Tarpeelliseksi nähtiin avoin materiaali, jota opiskelijat sekä opetus- ja ohjaushenkilöstö pystyvät itsenäisesti hyödyntämään yksilöllisissä urasuunnitteluissaan.

HAMKin verkkosivuille (<https://www.hamk.fi/opiskelu-hamkissa/uraohjaus/>) on kerätty tietoa ja tukea opiskelijan omaan urasuunnitteluun. Sivuston tarkoitus on auttaa opiskelijaa tunnistamaan omaa osaamistaan ja viestimään siitä. Sivustolta löytyy tietoa ja työkaluja oman osaamisensa tunnistamiseen, harjoittelupaikan tai työnhaussa tarvittavien aineistojen, kuten portfolion, ansioluettelon (CV) ja työhakemusten tekemiseen. Sivuston tavoitteena on lisätä näitä valmiuksia ja toimia ohjauksen apuna opetushenkilöstölle. Myös työnantajat saavat tietoa kor-

keakoulussa tehtävästä urasuunnittelusta. Sivusto (kuva 1) rakentuu neljästä teemasta: 1) Osaaminen, 2) Työnhakutaidot, 3) Töihin ja 4) Uraprojekti. Teemat muodostavat tietynlaisen jatkumon, jossa opiskelijat voivat lähteä liikkeelle oman osaamisen ja vahvuuksien tunnistamisesta ja sen jälkeen rakentaa vahvaa osaamisportfoliota, CV:tä tai täsmennettyä työpaikkahakemusta ja edetä kohti työllistymistä.

Osaamisen teeman alle on kerätty tietoa ja työkaluja omien vahvuuksien, tietojen ja taitojen sekä ominaisuuksien tunnistamiseen sekä niiden esiintuomiseen. Pätevyysvaatimukset muodostuvat yleisistä työelämävaatimuksista ja alakohtaisista tiedoista ja taidoista. Sivuston materiaaleista löytyy neuvoja oman alan kompetensseista. Kaikille yhteinen korkeakoulu –ajattelun mukaisesti tietoa löytyy myös oppimisvaikeuksista. Informaatiota erityisestä tuesta on saatavilla eri järjestöjen ja opiskelun asiantuntijoilta. Toinen teema: Työnhakutaidot, tarjoaa apuja ja neuvoja työn hakemiseen. Työnhakutaitojen ROADMAP tarjoaa työkalun työhaussa huomioitaviin seikkoihin ja haussa etenemiseen. Kolmannessa teemassa: Töihin, löytyy tietoa valtakunnallisista työnhaun toimijoista, jotka tarjoavat alustoja osaajien ja osaamisen esittelyille. Uraprojekti-teemassa opiskelija saa tietoa suunnitelmallisesta etenemisestä omalla urallaan ja voi lähteä rakentamaan omaa urakehitystään projektisuunnitelmaan pohjautuen.

Ammattikorkeakoulusta valmistumisvaiheen opiskelijat vastaavat AVOP-kyselyyn. Siinä he arvioivat saamaansa koulutusta. Mittariston ovat luoneet Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry, Suomen ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntien SAMOK ry, Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö OTUS sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Vuonna 2019 monet ammattikorkeakouluista saivat muuta koulutustaan huonompaa palautetta työelämäyhteyksistään ja työelämäneuvonnasta. Työelämäneuvonnan osalta tulokset eroavat suuresti eri ammattikorkeakoulujen välillä. Harjoitteluiden osalta monet vastaajat ovat olleet varsin tyytyväisiä saamaan-

Kuva 1. Urasuunnittelu-sivuston rakenne (Lignell).

sa ohjaukseen. (Vipunen 2019.) Jokaisessa suomalaisessa korkeakoulussa on alumnitoimintaa, jonka avulla pyritään tuomaan työelämä opiskelijoiden tietoisuuteen ja alumnit ovat tärkeä voimavara esimerkiksi harjoitteluiden ja opinnäytetöiden mahdollistajana.

Urasuunnittelua työpajoissa ja verstaissa

Urasuunnittelua voidaan toteuttaa hyvin eri tavalla ammattikorkeakouluissa ja niiden sisällä eri tutkinto-ohjelmissa. Osassa voi olla erillisiä opintojaksoja tai sitten urasuunnittelu kuuluu olennaisena osana ammattiopintoihin. Tampereen ammattikorkeakoulussa on jo kahden lukuvuoden ajan toteutettu ns. Urapaja-toimintaa. Urapajat ovat erillisiä kokonaisuuksia, joiden teemat on koottu yhdessä työelämäpalveluiden kanssa. Toteuttajina ovat ol-

leet opinto-ohjaajat ja työelämäpalveluiden asiantuntijat. Puolet pajoista on ollut englanninkielisiä ja silloin niiden sisältö on muokattu ulkomaisia opiskelijoita ajatellen.

Urapajojen teemat on koottu palvelemaan opiskelijoita erityisesti työnhakuun liittyvistä asioista. Tärkeää on ollut heti alussa saada opiskelijat kartoittamaan omia vahvuuksiaan ja opiskelun ulkopuolella syntyneitä hyödyllisiä kokemuksia. Osalle pajoihin osallistuneista on selvästi ollut hankalaa saada työnhakuprosessi alkuun ja tunnistaa sen sisältöä. Ohjaajat ovat aktivoineet erilaisilla tehtävillä opiskelijoita pohtimaan oman osaamisensa sanallistamista ja esimerkiksi sosiaalisen median hyödyntämisen merkitystä työhaussa. Konkreettinen työhakemuksen ja CV:n tekeminen ovat olleet kiinnostavia aiheita.

Kuva 2. TUURA-puu teki ideoinnin näkyväksi
(Kuva: Kosti Nivalainen)

Kansainvälisille opiskelijoille suunnatut urapajat on pidetty englannin kielellä ja niissä on edellisten teemojen lisäksi keskitytty kertomaan suomalaisista käytänteistä työnhaussa.

Toteutuksissa on havaittu, että mainonnalla on suuri merkitys osallistumiseen. Perinteiset paperimainokset käytävillä eivät enää tavoita mahdollista kohdejoukkoa. Opiskelijakunnan viikkotiedotteet Tuudossa eivät nekään tuottaneet parempaa tulosta. Parhaiten onnistui yhteistyö eri opettajien kanssa eli he ohjasivat esimerkiksi

opintojakson yhteydessä opiskelijoita urapajoihin. Näissä tapauksissa kyse ei välttämättä ollut alkuperäisen idean mukainen, vaan heillä saattoi olla tehtävänä tutustua tällaiseen toimintaan tai heidän piti järjestää omien opintojensa puitteissa jotain vastaavaa. Keskustelut näissä pajoissa olivat antoisia ja samalla viesti pajoista mahdollisesti meni muidenkin opiskelijoiden tietoon.

Toinen selkeä ongelma toiminnassa oli ajankohta. Pajat järjestettiin iltpäivisin, koska ajatuksena oli, että mahdollisimman monella olisi mahdollisuus osallistua niihin muun opetuksen häiriintymättä. Kahden vuoden aikana kertyneen kokemuksen perusteella huomattiin, ettei ajatus ollut toimiva ja pajan sijainti toisen kerroksen luokassa vei sen liian kauaksi satunnaisestakin kulkijasta. Työelämäpalveluiden pitäessä pääaulassa toimintaviikolla CV-pajaan tulijoita oli ruuhkaksi asti. Paja oli keskeellä muutakin toimintaa ja oivallisesti siinä saattoi poiketa ruokailun yhteydessä.

Tulevaisuudessa urapajojen markkinointiin tullaan kiinnittämään entistä enemmän huomioita. Lisäksi on tarkoitus tiedottaa niistä opiskelijoiden ja opinto-ohjaajien lisäksi myös opettajille. Näin he myös voisivat integroida tilaisuuksia osaksi opintojaksoja. Myös pajojen toteutusajankohtaa ja -paikkaa kannattaa miettiä, jotta osallistumisprosentti kasvaa ja paikalle saadaan mahdollisimman moni tätä toimintaa tarvitseva opiskelija.

Yksilöllistä tuen tarvetta

HAMKissa toteutetun Uraverstas -toiminnan tavoitteena on ollut lisätä opiskelijan työllistymisen valmiuksia ja urasuunnittelutaitoja opintopolkunsa aikana. Uraohjauksessa on kysymys omien taitojen analysoinnista, osaamisen näkyväksi tekemisestä, motivaation ja asenteiden merkityksen ymmärtämisestä, tavoitteiden asettamisesta, esteiden tiedostamisesta, sisältöjen ja aineistojen ja etenemisen valinnoista sekä oman edistymisen seuraamisesta. Uraverstaisiin osallistuminen ei ole vain opinto-

jen loppuvaiheen toimi, vaan tärkeää on tulla mukaan jo opintojen alusta. Uraverstaat ovat olleet avoimia kaikille opiskelijoille. Opiskelijoita on suositeltu mukaan ja toisaalta verstaasiin on houkuteltu opiskelijoita hienovaraisen henkilökohtaisesti ja erityisesti niitä opiskelijoita, jotka hyötyisivät henkilökohtaisesta ohjauksesta.

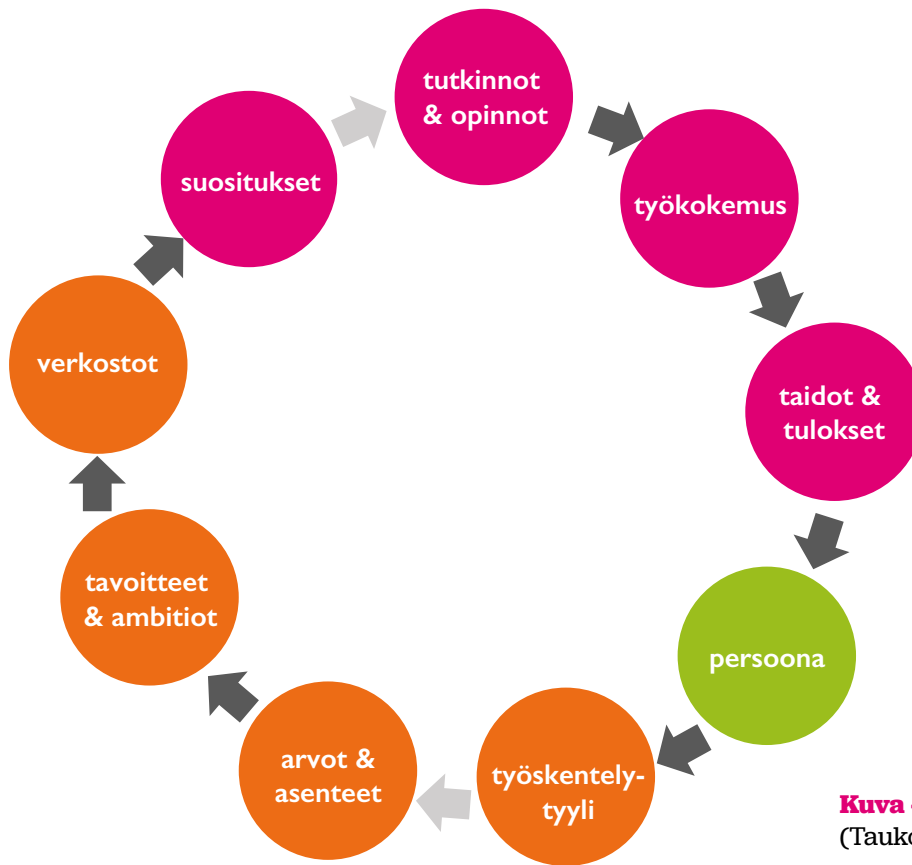
Uraverstaista pyrittiin luomaan helposti lähestyttävä, luotettava, rohkaiseva, tukeva, henkilökohtainen ja työpajamainen konsepti. Uraverstaat toteutettiin livityöpajoina, myöhemmin toimintatapaan lisättiin opiskelijoiden toivomuksesta verkkoluennot nauhoituksin. Verstaiden teemat olivat tavanomaisia, mutta tarpeellisia: kartoitettiin ja analysoitiin omaa osaamista, vahvuuksia, esiintymistä, jännittämistä, CV:tä ja hakemuksia sekä harjoiteltiin työ-haastattelutilanteita, video-CV:n ja hakemusten tekemistä. Olennainen osa toteutusta olivat henkilökohtaiset keskustelut ja sparraukset asiantuntijoiden kanssa. Hen-

kilökohtaisessa ohjauksessa teemat lähtivät opiskelijasta itsestään. Tavoitteena oli lisätä itsetuntemusta, rohkaista, tuottaa käytännön tietoa tai taitoa, joka näkyisi minäpystyvyytenä opiskelijalle itselleen.

Tavoitteesta huolimatta Uraverstaissa ei korostetusti nostettu esiin opiskelijoiden tiedossa olevia tuen tarpeita. Asiat tulivat esille opiskelijoiden itsensä kertomina sekä toiminnan havaintoina. Lähtökohta oli, että opiskelijan mukaantulo työpajoihin oli arvokasta ja kun se toteutui, siihen oli jokin tarve, kuten tarve lisätä omia työllistymisen taitoja ja siihen vaikuttavia tietoja tavalla tai toisella. Tarve tulla mukaan saattoi liittyä opintojen etenemisen ongelmiin: lukivaikeuteen tai muuhun oppimisvaikeuteen, mielenterveysongelmaan ja ajoittaiseen ahdistukseen tai masennukseen. Opiskelija saattoi myös kokea olevansa vaikeasti työllistettävissä ikänsä tai työuransa katkeamisen tai CV:ssä olevien aukkojen takia.

Kuva 3. Uraohjauksen roadmap. (Lundahl & Lignell)

Kuva 4. Kokonaisuus ratkaisee osaamisen (Taukojärvi 2019)

Kokonaisuus ratkaisee

Saavutettava uraohjaus muodostuu parhaimmillaan riittävästä tuesta, sparrauksesta, kannustamisesta, kuuntelemisesta sekä opiskelijan ohjauksesta huomaamaan ja oivaltamaan oma osaamisensa, voimavaransa ja vahvuutensa. Erot tuen tarpeissa, ryhmässä, persoonassa ja kiinnostuksen kohteissa on huomioitava ohjausta suunniteltaessa. Uraohjauksen asiantuntijuus on opiskelijan mahdollisuuksien tunnistamista ja ovien avaamista uusille mahdollisuuksille. Työelämän muutokset ja siihen sopeutuminen, oman työuran luominen ja selkeän työpaikan puuttuminen luovat paineita sekä ohjaajille että opiskelijoille.

Työelämään sijoittuvan osaamisen ja ominaisuuksien kokonaisuus on kuitenkin ratkaiseva. Tutkinnot ja opinnot ovat vain yksi osa kokonaisuutta.

Omasta osaamisesta tulee tuntee kaikki puolet, mitään osa-aluetta unohtamatta. Valppaus vaihtoehdoille ja siihen orientoituminen on hyväksi myös vakaisissa työelämäammateissa ja uratilanteissa. Uraverstaissa tulee huomioida myös opiskelijan sisäisen motivaation merkitys muutoksissa. Kantaako motivaatio ja miten lisätä sitä ja sen myötä toivoa, joustavuutta ja luovuutta tulevaisuussuuntautuneessa urasuunnittelussa?

Työhaun simulointi

SeAMKin sosiaali- ja terveystieteiden osana TUURA-hanketta työhaun simulaatiot, joihin osallistui sekä valmistuvan vaiheen että toisen ja kolmannen lukuvuoden opiskelijoita. Opiskelijat olivat suomen- ja englanninkielisestä sairaanhoitajien koulutusohjelmasta. Osa hankkeessa mukana olleista opiskelijoista tunnisti tarvitseensa yksilöllistä tukea työllistymisessä ja valmistautumisessa työhaastatteluun. Tästä syystä päätettiin pilotoida työhaastattelun simulaatiot, jotta opiskelijat saavat varmuutta työnhakuun ja työhaastattelutilanteeseen.

Simulaatio on paljon käytetty opetusmenetelmä sairaanhoitajaopiskelijoiden opetuksessa ja on olemassa tutkimusnäyttöä sen hyödyllisyydestä ja tehokkuudesta opiskelijan oppimisessa (Yeaun & Chon & An 2020). Tämä oli toinen syy SeAMKin hanketoimijoiden kiinnostukselle kokeilla simulaatioiden onnistumista työhaun näkökulmasta.

Työhaun simulaatioiden tavoitteena on, että opiskelija saa simulaatitilanteen kautta varmuutta työhaastatteluun, jännittäminen vähenee, opiskelija oppii kertomaan itsestään ja vahvuuksistaan sekä markkinoimaan omaa osaamistaan työhaastattelutilanteessa. Lisäksi englanninkielisessä tutkinto-ohjelmassa opiskelevat opiskelijat saavat käsityksen omasta suomen kielen taidostaan, sillä simulaatitilanne on järjestetty heille suomeksi. Lisäksi opiskelijat kehittyvät seuraamalla toisiaan, sillä he reflektivat kokemaansa keskenään ja antavat toisilleen palautetta jokaisen simuloidun haastattelutilanteen jälkeen.

Simulaatioiden toteuttaminen

Työhaun simulaatioissa keskitytään työhaastattelutilanteeseen. Haastattelijoina toimii yksi tai kaksi opettajaa tai muuta henkilöä, jotka ovat opiskelijoille vieraita. Näin päästään mahdollisimman lähelle aitoa työhaastatteluti-

Kuva 5. Kaksi haastattelijan roolissa olevaa henkilöä ja työnhakusimulaatiossa mukana oleva opiskelija. Simulaatitilanne. (Kuva: Marjut Asunmaa)

lannetta. Opettajat valmistelevat haastattelukysymykset. Kokemustemme mukaan olisi hyvä, jos kaikilta opiskelijoilta ei kysytä samoja asioita. Näin tilanne pysyy mahdollisimman aitona ja opiskelijat saavat käsityksen, millaisia kysymyksiä työhaastattelussa voidaan kysyä. Jokaisen opiskelijan haastattelu kesti noin 20 minuuttia. Tässä ajassa ehditään toteuttamaan perusteellinen haastattelu ja opiskelija ehtii mukautua haastattelutilanteeseen ja jännitys vähenee.

Simulaation jälkeen pidetään reflektiokeskustelu, jossa opiskelija arvioi ensin itse omaa suoritustaan. Tämän

jälkeen vertaiset eli muut opiskelijat antavat palautteen, jossa tulee huomioida erityisesti positiiviset näkökulmat, mutta myös korjattavat asiat on uskallettava sanoa ääneen. Opiskelijalle annettava palaute ei saa muodostua liian negatiiviseksi, mistä simulaatioon osallistuvan opettajan on pidettävä huolta. Lopuksi opettaja antaa palautteen ja tekee simulaatiotilanteesta koonnin opiskelijalle. Englannin kielellä opiskelevien opiskelijoiden simulaatioihin osallistui myös suomen kielen opettaja, joka antoi jokaiselle henkilökohtaisen palautteen suomen kielen osaamisesta. Opiskelijat arvostivat saamaansa palautetta ja kokivat sen hyödyllisenä.

Simulaatiotilanteet kannattaa järjestää mahdollisimman pienissä ryhmissä, jotta opiskelijat eivät jännitä toisiaan ja heidän mielenkiintonsa pysyy yllä seuratessaan tilannetta (Bruce & Levett-Jones & Courtney-Pratt 2019). Näissä simulaatioissa oli enimmillään 10 opiskelijaa yhdessä ryhmässä. Tämän opiskelijat kokivat hyvänä ratkaisuna ja antoivat siitä positiivista palautetta.

Sairaanhoitajaopiskelijat ovat kertoneet hyötynensä simulaatioista. Monet ovat osallistuneet simulaation jälkeen työhaastatteluun ja ovat kohdanneet samoja kysymyksiä, joita ovat jo työnhaun simulaatioissa harjoitelleet. Myös jännityksen ennen aitoa työhaastattelua he ovat kokeneet vähäisempänä ja heistä on tuntunut, että he ovat valmistautuneet tilanteeseen.

Lähteet

Bruce R. Levett-Jones T. Courtney-Pratt H. 2019. Transfer of learning from university-based simulation experiences to nursing students' future clinical practice: An exploratory study. *Clinical Simulation in Nursing* 35, 17-24.

Hämeen ammattikorkeakoulu 2020. Opiskelun aloitus. Urasuunnittelu. Viitattu 28.10.2020. <https://www.hamk.fi/opiskelu-hamkissa/uraohjaus/urasuunnittelu/>

Linkkivinkki

Irmeli Lignell & Päivi Pynnönen.
Hyviä tyyppejä on monenlaisia.
Selvitys erityistarpeisten korkeakoulu-
opiskelijoiden uraohjauksesta, erityisen tuen
toteutumisesta ja työllistymisen tukemisesta
Hämeen ammattikorkeakoulussa. 2018. Theseus.fi
<https://www.theseus.fi/handle/10024/151952>

Lundahl, A. 2017. Uraohjauksen tueksi. Kehittämistyö. Ammatillinen opinto-ohjaaja koulutus. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Taukojärvi, Sari 2019. TEK Urapalvelut, Ornamon koulutusmateriaali

Uraohjaus TAMKissa 2019. Opiskelijoiden kokemus nykyyhetkestä ja kehittämis ehdotuksia. Tuura-hankkeen opiskelijaprojekti. Painamaton lähde. Viitattu 28.10.2020. https://tukeaurapolulle.files.wordpress.com/2019/03/tuura_opiskelijaraportti.pdf

Vipunen 2019. Opetushallinnon tilastopalvelu. Opiskelijapalaute. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammattikorkeakoulutus%20-%20opiskelijapalaute%20-%20AMK%20-%20ammattikorkeakoulu.xlsb. Viitattu 28.10.2020.

Yeun EJ. Chon MY. An JH. 2020. Perceptions of video-facilitated debriefing in simulation education among nursing students: Findings from a Q-methodology study. *Journal of Professional Nursing* 36(2), 62-69.

Alumnitoiminta urasuunnittelun edistäjänä

Sanna Nieminen
Humanistinen
ammattikorkeakoulu

Aija Lundahl
Hämeen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: *alumnitoiminta, uraohjaus, tapahtumat, viestintä*

Alumnitoiminta tuli korkeakoulujen tuloksellisuusmittareihin vuoden 2019 alussa. Tämä lisäsi runsaasti korkeakoulujen alumnitoiminnan viestintää. Alumnitoiminta on kuitenkin paljon muutakin kuin viestintää; se on ajattelutapa, jonka avulla opiskelijat jo opintojen aikana linkittyvät urasuunnittelun avulla tuleviksi alumneiksi. Alumnitoiminnan toteutumisessa vaikuttavat samankaltaiset vapaaehtoistyön periaatteet kuin muussakin vapaaehtoisuudessa; kuulumisen tunne, toimijuus ja vuorovaikutus.

Erilaiset ura- ja rekrytointitapahtumat ovat korkeakoulujen arkea. Ne mahdollistavat työelämän organisaatioiden, opiskelijoiden ja verkostojen kohtaamisen. Ura- ja rekrytointitapahtumaan onkin mahdollista kiinnittää alumnit työelämän asiantuntijoina. Alumnit tuovat ensiarvoisen tärkeää hiljaista ja kokemusperäistä tietoa ammattialoilta.

Ura- ja alumnitapahtumassa vuorovaikutus on tärkeintä

Humakissa vuosittain järjestettävä Hurrikaani-tapahtuma on kohdennettu alumnilähtöisesti. Ura- ja alumnitapahtuman runko muodostuu aamupäivän seminaarista ja ilta-päivän toimijatorista. Tapahtuma on kytketty koulutusten opintojaksoihin siten, että osallistuminen on osa opintojaksojen suorittamista. Tapahtuma on myös suuressa suosiossa alumnien ja opiskelijoiden keskuudessa.

Aamupäivän teemallisessa seminaariosuudessa alumnit ovat asiantuntijoina paneeleissa ja alustuksissa. Seminaariosuudessa vuorovaikutus ja osallisuus ovat keskeisiä arvoja, kuten Humakin kaikessa pedagogiikassa. Opiskelijat suunnittelevat etukäteen miten vuorovaikutuksesta huolehditaan Hurrikaani-tapahtumassa. Tästä syystä kaikissa ohjelman vaiheissa käytetään digitaalisia alustoja. Seminaariosuudessa käytetään välineinä esimerkiksi Padletia, sanapilviä ja äänestyksiä. Tulokset nähdään reaaliajassa ja niiden kommentointiin sekä keskusteluun varataan aikaa ohjelmassa.

Kuva 1. Alumnit, opiskelijat ja Humak -yhteistyö.

Kaikki syntynyt aineisto jaetaan osallistujille myöhemmin tarkasteltavaksi. Yleisö osallistuu tapahtumaan esittämällä mobiilisti teemaan liittyviä kysymyksiä ja kommentoimalla äänestystuloksia.

Ura- ja alumnitapahtuman iltapäiväosuudessa työelämän organisaatiot ja verkostot, jotka myös usein edustavat alumniorganisaatioita, esittelevät toimintaansa. Toimijatorilla voi tutustua alan työpaikkoihin, kesätöihin ja etsiä harjoittelupaikkoja. Myös opintojen suorittamiseen TKI-hankkeissa sekä työelämässä kannustetaan vaihtoehtoisena suoritustapana. Hurrikaanilla on suuri merkitys alumnien, opiskelijoiden ja työpaikkojen vuosittaisena kohtaamispaikkana. Seminaaripuhujat viettävät aikaa toimijatorilla ja keskustelevat opiskelijoiden ja muiden osallistujien kanssa. Urasuunnittelu toteutuu osana vuoropuhelua ja päivän teemaa.

Oman näköinen työura

Alumnien mahdollisuudet luoda monimuotoista työelämäkuvaa opiskelijalle ovat huimat. Kohtaamiset voivat olla intensiivisiä face to face -keskusteluja, omien uratarinoiden jakamista tai virtuaalisesti järjestettyjä tapaamisia. Kohtaamisten tavoitteena on madaltaa kynnystä keskusteluihin ja yhteistyöhön. Työssä kuin työssä vaatimuksena on, että tehty työ ja suunnitelmat, mutta myös unelmat, sanotaan ääneen. Alumnien kokemaa urapolkuja sekä omaa työtä kohtaan osoitettu arvostus lisäävät alumnien sitoutumista oppilaitokseen ja alan opiskelijoihin. Yhteistyö vahvistaa vähintään positiivisia muistoja ja mielihyvää.

Alumnit kertovat urastaan vuolaina tarinoina, oman uransa asiantuntijoina. Muotoilun alalla urapolkuja on yhtä paljon kuin kulkijoitakin. Koordinoidun muotoilun urapäivän: MaaliSpäivän yhtenä tehtävänä on luoda kuvaa

tästä monimuotoisuudesta ja havahduttaa opiskelija huomaamaan tulevaisuuden monet työmahdollisuudet, roolit ja tehtäväkentät. Olennaista päivässä on saada opiskelija huomioimaan myös oman etenemisensä ja pohdintansa: missä loistan, mikä kiinnostaa. Edessä ei ole vain yhtä tulevaisuutta vaan monia tulevaisuuksia: voit olla luomassa kansainvälisiä brändejä tai tuotekehittämässä ja tuottamassa tuotteita tai palveluita omassa verstaassa tai yrityksessä. Oman työpaikan luominen on todellisuutta alalla, jossa perinteisiä suunnittelijan työpaikkoja on minimaalisesti. Koulutus antaa pohjatiedot uralle, mutta varsinainen asiantuntijuus rakennetaan itse profiloitumalla ja oppimalla työelämässä. Tärkeiden työelämätaitojen hankkiminen ja verkostoituminen voi tapahtua vain toimimalla.

HAMKin muotoilukoulutuksen urapäivä: MaaliSpäivä järjestettiin alumninyhteistyössä TUURA-hankkeen aikana kaksi kertaa, maaliskuussa 2019 ja 2020.

Omasta työstä on ihana kertoa

Kokemuksellisen tiedon välittäminen narratiivisena kertomuksena on ihanaa sekä kertojan että kuulijan mielestä. Jonkun asian tietäminen saa merkittävää kokemuksellista painoarvoa kerrottaessa. Narratiivi sisältää aina joukon tapahtumia. Kertomuksen tapahtumat ovat merkityksellisiä sekä tarinan kertojalle että kuulevalle yleisölle. Urapolun aikajana, tapahtumat, osaamiset ja kohtaamiset muodostavat jäsennellyn kertomuksen, joka tempaisee mukaansa sekä kertojan että kuulijan. Uratarinoiden juoneen kootaan yhteen olosuhteita, toimijoita, tavoitteita, vuorovaikutusta, yllätyksellisiä käännteitä tai pelkoa nostavia yksityiskohtia. Kertomus luo kuvaa henkilöstä, urasta ja vetää puoleensa tai etäännyttää kuulijaa kuulemastaan: tätä haluan, tuohon en kykene...

Narratiivisuus luottaa henkilöllä olevan erilaisia taitoja ja vahvuuksia, joiden avulla ihminen on kykenevä tekemään

muutoksia suhteessaan tekemisiinsä tai tulevaisuuteensa (Koppa 2015). Alumniin uratarinoissa uteliaisuus, sen tunnistaminen, käyttäminen ja säilyttäminen on myös narratiivisuuden merkittävä periaate. Toinen merkittävä periaate on se, että ihminen haluaa esittää kysymyksiä, joihin ei ilman muuta löydy vastausta (Koppa 2015). Jaetut uratarinat kannustavat ajattelutapaan: voit edetä moneen suuntaan, yhtä lukkoon lyötyä suuntaa ei ole. Urapäivän paneelikeskustelussa suunnat kohtasivat ja risteilivät.

Ei ole kysymys siitä mitä teet vaan siitä, miten teet

MaaliSpäivän paneelikeskustelu sai alumnit innostumaan ja jakamaan neuvoja omien erityisyystekijöiden tunnistamiseen, arvojen pohtimiseen sekä itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Paneelikeskustelussa keskusteltiin uraan ja työhön liittyvistä kokemuksista vapaasti. Tässäkin keskustelu sai tarinan muodon, joka kumpusi kertojan kokemuksista ja joka generoitui ja rikastui toisten tarinoilla. Tarinoiden kautta usein näkymätön, hiljainen kokemustieto tuli esiin ja jäi kuulijoiden muistiin.

Alumnit kehottivat opiskelijoita unelmoimaan niin isoja, että kauhistuttaa, sekä systemaattisesti kulkemaan kohti tavoitteitaan. Vahvuudet opinnoissa ja myöhemmin työssä muodostuvat omista ominaisuuksista, luonteenpiirteistä ja taidoista. Kokemuksien kääntäminen vahvuudeksi on tärkeää: kaikille kaikki on alussa uutta, vaikeaa ja haasteellista. Usko selviytymiseen on tärkeää ja uusista asioista oppii. Opiskelija uransa alussa ei aina ole oppimassa vaan voi myös tuoda uusia näkökulmia työhön. Alumnit kertoivat vahvuuksistaan ammattiylpeyttä koken. Olla ylpeä siitä, mitä on tehnyt, mitä on ja mitä osaa. Työssä tehdään usein asioita yhdessä, siinä täytyy nostaa itsensä esille ja kertoa vahvasti omasta roolistaan.

Kuva 2. Verkostoitumista Muotoilun urapäivässä (Kuva: Elsa Hietanen).

Urataptumassa saimme todeta, että ihmiset ympärillämme mahdollistavat unelmamme. Voi olla, että se edellyttää taustatyötä svisiota siitä, minne haluaa mennä. Haastavaa on silti löytää avoin tehtävä, tulla löydetyksi tai luoda itselle tehtävä.

Alumniviestinnän kohdentaminen

Viestintä on keskeinen osa ammattikorkeakoulujen alumnitoimintaa. Sen haasteena on tavoitavuus, kuten niin usein alumnitoiminnassa. Vaikka viestejä lähtisi tuhannelle alumnille, sanoma ei tavoita kaikkia. Moni myös ohittaa

oppilaitoksen alumnitoiminnan viestinnän. On siis valittava useita kanavia, jotta kohderyhmä tavoitetaan.

Perinteinen uutiskirje tavoittaa osan lukijoista. Alumnitoiminnan verkkosivut ovat hyvä keino koota korkeakoulun kaikki alumnitoiminta yhteen paikkaan. Sieltä on helppo löytää kaikki ajantasaiset tiedot. Verkkosivuja ja sähköpostia kuitenkin käytetään paljon tietokoneella, joten on siis tavoitettava alumnit myös liikkeellä ollessa, mobiilisti. Edellisten rinnalle olisikin hyvä löytää mobiileja ja osallistavia alumniviestinnän kanavia ja kohdentaa niitä erilaisten tarpeiden mukaan. Vielä varmempaa tavoittaminen voisi olla, jos käytettävissä olisi sovellus.

Humakissa alumniviestintää on pohdittu vuorovaikutuksen näkökulmasta. Humak-tasoisina viestintäkanavina toimivat Humakin verkkosivut, LinkedIn, Twitter ja Facebook. Tarjolla on siis eri laitteilla ja eri tilanteissa toimivia välineitä. Näistä osassa käyttäjällä on mahdollista julkaista itse ja kaikissa on mahdollista kommentoida, arvioida tai lähettää viestejä. Lisäksi kaikilla koulutusaloilla on omat Facebook-ryhmät tai -sivut, jotka ovat Humakin ylläpitämiä. Näiden ryhmien aktiivisuus on ollut kasvavaa ja keskustelut kelpoisuusvaatimuksista, palkkauksesta ja jatkokoulutuksesta käyvät aktiivisina. Alumnit myös tarjoutuvat korkeakoulun toimintaan mukaan ja heitä myös kutsutaan mukaan toimijoina messuille ja tilaisuuksiin yhdessä Humakin edustajien kanssa.

Keskusteluissa havaittiin, että alumnien sitoutumiseen vaikuttavat seuraavat asiat: 1. aikaisemman tuntemisen kautta esim. opiskeluaikaisen kampuksen, vuosikurssin tai tuttujen lehtorien kautta. 2. oman alan koulutuksen kautta. 3. oman korkeakoulun lähettämän viestin kautta. Tämä kertoo siitä, että kiinnittymispintoja alumnitoimintaan tulee tarkastella useilla eri tasoilla. Sitoutumista voikin tukea vahvistamalla ammattikorkeakoulun sisäistä alumnitoiminnan rakennetta.

Oma keskustelunsa on, miten tavoitetaan ammattikorkeakoulun kansainväliset alumnit. Humakissa on kokonaan tai osittain tutkintoon opiskelevia kv-alumneja lukuisia erilaisia ryhmiä aina BA-tutkintojen tekijöistä Erasmus vaihto-opiskelijoihin. On siis ratkaistava miten tavoitamme heidät, kun he ovat palanneet kotimaahansa.

Lähde

Koppa 2015. Jyväskylän yliopisto. Narratiivinen analyysi. Viitattu 5.5.2020. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/metelmapolkuja/metelmapolku/aineiston-analyysimetelmat/narratiivinen-analyysi> (Päivitetty 20.5.2015)

Linkkivinkki

Alumnitoiminta ja uravalmennus osana opiskelijan opintopolkua Humakissa. Blogissa kuvataan Humakin alumnitoiminnan kehittämistä.
<https://projects.tuni.fi/tukea-urapolulle/uutiset/alumnitoiminta-ja-uravalmennus-osana-opiskelijan-opintopolkua-humakissa/>

3

Kohti työelämää

Kohti kestäväää työelämäkumppanuutta

Anneli Karppinen

Tampereen
ammattikorkeakoulu

Paula Lamminen

Tampereen
ammattikorkeakoulu

Kirsi Paavola

Seinäjoen
ammattikorkeakoulu

Marita Tuomala

Tampereen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: harjoittelu, työelämä, yhteiskuntavastuu, ohjaus, työnantajayhteistyö, monimuotoinen työyhteisö

Työnantajan yhteiskuntavastuu

Yritysten yhteiskuntavastuu voidaan jakaa esimerkiksi taloudelliseen, ekologiseen ja sosiaaliseen vastuuseen. TUURA-hankkeen näkökulmasta yhteiskuntavastuuta on tarkasteltava lähinnä sosiaalisen vastuun näkökulmasta. Sosiaalinen vastuu nojautuu vahvasti ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, joka on yksi kestäväen kehityksen tavoite. Periaatteena on, että ketään ei jätetä. Tätä noudattamalla varmistamme, että annamme kaikille ihmisille mahdollisuuden tulla kuulluksi, vaikuttaa elämäänsä ja elää arvostettuna yhteisönsä jäsenenä. (Agenda2030.)

Sosiaaliseen vastuuseen kuuluvat mm. ihmisoikeuksien kunnioittaminen kaikessa yritystoiminnassa, työntekijöiden hyvinvoinnista, terveydestä ja työoloista huolehtiminen sekä paikallisyhteisön ja yhteiskunnan kehittäminen. (Yritysvastuun sanasto 2020.)

Vastuullinen liiketoiminta on yhä useampien suomalaisten yritysten liiketoiminnan ytimessä. Tähän viittaa myös Yritysvastuu 2018 -tutkimus. Kyselytutkimukseen osallistui 185 toimitusjohtajaa ja yritysvastuusta vastaavaa johtajaa ja asiantuntijaa Suomen 1000 suurimmasta yrityksestä. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 81 prosenttia näki vastuullisuuden liiketaloudelliset hyödyt panostuksia suurempina. (Yritysvastuu 2018.) Tutkimuksen luvuista ei voi päätellä sosiaalisen vastuullisuuden osuutta, mutta se kuvaa suomalaisten yritysten suhtautumista myönteisesti vastuullisuuteen.

Yrityksen yhteiskuntavastuu toteutuu monimuotoisessa työyhteisössä, jossa lähtökohtana on työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu. Monimuotoisuuden määritteitä ovat esimerkiksi ikä, sukupuoli, terveydentila, etninen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus ja seksuaalinen suuntautuminen. Monimuotoisuuden hyödyntäminen työyhteisössä edellyttää erilaisuuden ymmärtämistä, hyväksymistä ja arvostusta. (Työturvallisuuskeskus, 2020).

Haasteita harjoittelupaikan löytämisessä

TUURA-hankkeeseen valittiin Tampereen ammattikorkeakoulusta muutama pilottikoulutus: liiketalous, International Business, musiikki ja media. Muun muassa liiketaloudessa tehdystä opiskelijakyselystä selvisi, mitkä ovat keskeisimpiä haasteita harjoittelupaikan löytämisessä. Opettajien ja opinto-ohjaajien kokemukset osoittavat tukea tarvitsevien opiskelijoiden moninaisuuden.

Kyselystä ilmeni, ettei opiskelija aina luota omaan osaamiseen tai tiedä, mitä osaa eikä tunnista sopivaa alaa. Yhteydenotto työnantajaan tuntuu vaikealta, samoin työhaastatteluun meneminen ja sopeutuminen työyhteisöön jännittävät. Myös muut elämäntilanteeseen liittyvät asiat, kuten fyysiset tai psyykkiset sairaudet hankaloittavat työnhakua. Suomen kielen puutteellinen taito tai sen kokonaan puuttuminen on keskeinen harjoittelupaikan löytymiseen vaikuttava seikka vieraskielisillä opiskelijoilla..

Yleensä harjoitteluprosessissa opiskelija vastaa itse harjoittelupaikan löytämisestä. Harjoittelupaikkojen kartoittamisessa oppilaitos voi tarjota enemmän tukea; ihannetilanne olisi työnantajaverkosto, jossa mukana olevalla työnantajalla olisi valmiuksia ottaa harjoitteluun tukea tarvitseva opiskelija. Hankkeen aikana löytyi muutamia hyviä kontakteja, joita voidaan hyödyntää tässä tarkoituksessa.

Mikäli opiskelijan on vaikea löytää harjoittelupaikkaa tai ottaa yhteyttä potentiaaliseen työnantajaan, voi harjoittelun ohjaaja antaa vinkkejä soveltuvista paikoista. Hakemusta ja CV:tä voidaan muokata yhdessä opiskelijan kanssa ja tarvittaessa ohjaaja voi lähteä mukaan ensimmäiseen tapaamiseen. Erityisen tärkeää on varmistaa harjoittelun aloitus perehdytyksineen ja töiden suunnitteluineen.

Opastusta työnantajalle

Työntajayhteistyötä varten TUURA-hankkeessa tuettiin Harjoittelupaikka AMK-opiskelijalle –esite, jota käytetään yrityksii ja yhteisöjä kontaktoitaessa. Esitteen tarkoitus on tuoda esille, miten opiskelijalle voi olla haasteellista löytää harjoittelupaikka ja minkälaisilla tukitoimilla päästään onnistuneeseen harjoitteluun.

Esitteessä yrityksille kerrotaan harjoittelun yleisistä käytännöistä AMK-opinnoissa ja tukitoimista, joita voidaan käyttää. Esimerkkeinä voidaan mainita tavanomaista perusteellisempi alkuvaiheen ohjaus ja perehdytys sekä työtehtävien suunnittelu yhdessä opiskelijan, ohjaajan ja työnantajan kanssa. Harjoittelun aikana voidaan tarjota lisätukea tarpeen vaatiessa ja pitää harjoittelun palautekeskustelu.

Vincit – vastuullinen työnantaja Pirkanmaalla

Vincit Oy on tamperelainen ohjelmistokehityksen asiantuntijaorganisaatio, joka on yksi Suomen johtavista digitaalisten palveluiden tuottajista. Vincit valittiin Vuoden 2017 vastuulliseksi työnantajaksi PAAKIn (Pirkanmaan ammatillisen erityisopetuksen koordinaatiokeskus) vuosittain järjestämässä kilpailussa (Ammattipolku 2020). Vuoden työnantajaksi etsittiin yritystä, joka on toiminut luovasti, vastuullisesti ja ennakkoluulottomasti sekä toiminnallaan edistänyt tukea tarvitsevien työllistymistä. Vincit on palkannut viime vuosina erityistä tukea tarvitsevan henkilön palvelukseensa (Tampere 2018).

Vincitin henkilöstöasiantuntija Krista Huhta-aho kertoi yrityksen panostavan vastuullisuusasioihin jatkosakin. Sosiaalinen vastuu on Huhta-ahon mukaan yrityksen koko toimintatapojen ja yhteisön läpileikkaava asia. Vincit haluaa olla vastuullinen työnantaja, joka pitää työntekijöistään huolta ja uskaltaa asettaa inhimilliset arvot rohkeasti business-intressienkin edelle. (Huhta-aho 2020).

Työnantajayhteistyön edellytyksiä

Ammattikorkeakoulujen ja työelämän välisestä toimivasta yhteistyöstä hyötyvät molemmat osapuolet. Jokaisella oppilaitoksella on olemassa omat alakohtaiset verkostot, joiden kanssa se toteuttaa yhteistyötä sekä omien että työnantajien tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Molemminpuolinen tietoisuuden lisääminen ja suunnitelmallisuus ovat edellytyksiä yhteistyön kehittymiselle. TUURA-hanke mahdollisti uusien yhteistyökuvioiden pilotoimisen osallistuvissa korkeakouluissa.

Työllisyyspalvelut ja Ohjaamot

Sosiaali- ja terveysalan opiskelijat eivät yleensä tarvitse TE-toimistojen apua työllistymisessä ja työpaikan löytämisessä, koska hoitotyön koulutusohjelmasta työllistytään hyvin. Terveys- ja hyvinvointialalta ammattikorkeakoulusta valmistuneista vuoden kuluttua työllisiä on 88 prosenttia valmistuneista (Tilastokeskus 2018). TUURA-hankkeen puitteissa järjestettiin kuitenkin rekrytointipäivä keväällä 2019, johon kutsuttiin TE-toimiston ja Etelä-Pohjanmaan Ohjaamo-toiminnan edustajia kertomaan erilaisista työllistymisen mahdollisuuksista ja kanavista.

Rekrytointipäivä oli suunnattu kaikille SeAMKin sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille. Päivän aikana opiskelijat saivat tietoa siitä, miten ja missä kanavissa avoimista työpaikoista tiedotetaan ja mistä valmistuneet opiskelijat voivat hakea ja saada apua, mikäli heidän työllistymisensä alalle pitkittyi. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin rekrytoinnista vastaava henkilö kertoi myös työllistämisen ja harjoittelujaksosten toteuttamisen periaatteista sairaanhoitopiirissä.

TAMK:n hankeosallistujat tapasivat Tampereen kaupungin työllisyyspalvelujen edustajia erilaisten yhteistyömuotojen selvittämiseksi. Yhteinen tavoitteemme on, että opiskelijamme pääsisivät työuransa alkuun jo opintojen loppuvaiheessa eivätkä siirtyisi työllisyyspalveluiden asiakkaiksi. Keskusteluissa nousi esille erilaisia ideoita ja jo

olemassa olevia mahdollisuuksia kuten TreStart ja Tailor's House. TreStart on työnhakijoiden ja työnantajien kohtaamispaikka, joka järjestää mm. TalentMeet-verkostoitumistapahtumia. Keskusteluissa löytyi myös kontakti Artteli-yhdistykseen.

Tampereen kaupungin työllisyyspalveluiden Tailor's House on kaupungin kärkihanke nuorisotyöttömyyden vähentämiseksi ja vastaukseksi yritysten työvoimatarpeisiin. Mukana ovat myös Pirkanmaan Yrittäjät ja Tampereen kaupakkamari. Hankkeessa tuetaan nuorten työnhakua, etsitään piilotyöpaikkoja ja luodaan kontakteja yrityksiin sekä ollaan tukena työsuhteen alussa. Syyskuussa 2020 järjestettiin Liiketalouden ja International Business -tutkinto-ohjelmien valmistumisvaiheessa oleville opiskelijoille Tailor's House pilottitapaaminen verkossa, jossa esiteltiin palvelua ja sen tarjontaa.

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

SeAMK:n pääasiallinen yhteistyökumppani sosiaali- ja terveysalalla on Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri ja yhteistyö sen kanssa on erittäin tiivistä. Hoitotyön koulutusohjelman opinnot sisältävät 90 opintopisteen laajuudelta kliinistä harjoittelua, joka tehdään potilaskontakteissa erilaisissa hoitotyön ympäristöissä.

TUURA-hankkeessa yhteistyötä koulun ja sairaanhoitopiirin välillä on kehitetty entisestään. Kehittämistyö on erityisesti koskenut hoitotyön englanninkielistä koulutusohjelmaa (DP in Nursing), johon opiskelijat tulevat pääasiassa ulkomailta, ilman aiempaa osaamista suomalaisesta työelämästä ja suomen kielestä.

Kaikki opiskelijat haastatellaan ennen työharjoittelujaksoa sairaanhoitopiirin toimesta, jotta voidaan varmistua opiskelijan suomen kielen osaamisen riittävästä tasosta harjoittelupaikkaa ajatellen. Opiskelijoille järjestetään myös pajoja, joissa harjoitellaan kirjoittamaan työhakemuksia ja tekemään CV.

Sairaanhoitopiirin rekrytoinnista vastaavien henkilöiden ja hoitotyön koulutusohjelman opettajien välillä pidetään säännöllisesti tapaamisia. Näissä tapaamisissa keskustellaan paitsi kansainvälisen hoitotyön opiskelijoiden, myös muiden hoiva-alan opiskelijoiden harjoittelun ohjaamiseen liittyvistä erityiskysymyksistä ja jaetaan avoimesti tietoa siitä, mitä asioita täytyy puolin ja toisin ottaa huomioon ulkomaalaisten tai muiden tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjauksessa.

Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa

TUURA-hankkeessa TAMK teki yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Luonteva yhteistyökumppani oli Artteli-kumppanuusyhdistys, joka on Tampereen seudulla toimiva hyvinvointialan järjestöjen kumppanuusjärjestö. Toiminnassa on mukana päihde-, mielenterveys- ja kulttuurialan järjestöjä.

Arttelin päätavoitteena on edistää kansalaisten osallisuutta, turvallisuutta ja työllistymistä, ehkäistä syrjäytymistä, parantaa heikommassa sosiaalisessa asemassa olevien kansalaisten elinolosuhteita ja oman elämän hallintaa sekä edistää ja tukea jäsenjärjestöjen välistä yhteistyötä ja –toimintaa (Artteli 2020). Myös TUURA-hankkeen tavoitteena on edistää tukea tarvitsevien opiskelijoiden osallisuutta ja työllistymistä.

Lähestyimme eri alojen järjestöjä osallistumalla Arttelin aamukahvilitaisuuteen, joka järjestetään jäsenjärjestöille kerran kuukaudessa. Tilaisuuteen osallistui parikymmentä eri järjestöjen ja yhdistysten edustajaa. Tilaisuudessa esittelimme yhteistyömahdollisuuksia Tampereen ammattikorkeakoulun kanssa ja kerroimme tukea tarvit-

sevien opiskelijoiden harjoittelusta. Tilaisuudessa syntyi yhteistyökontakteja. Harjoittelumahdollisuuksista keskusteltiin esimerkiksi Mielenterveysomaisten keskusliiton FinFamin ja Miessakit ry:n kanssa.

TAMKilla on ollut harjoittelu yhteistyötä SirkusRakkaus-PumPum ry:n kanssa. Yhdistys tuottaa esteetöntä, matalan kynnyksen kulttuuritoimintaa Pirkanmaalla ja muualla Suomessa yhteistyössä eri alojen toimijoiden kanssa. Kulttuuritoiminta sopii myös erityisryhmille. Yhdistyksen tavoitteena on edistää yhdenvertaisuutta ja arkiluovuutta leikin ja taiteen avulla. (Sirkusrakkauspum 2020).

Keskustelimme yhdistyksen toiminnanjohtajan kanssa hankkeen tavoitteista ja yhteistyömahdollisuuksista TAMKin kanssa. Yhdistys on kiinnostunut tarjoamaan harjoittelupaikkoja erityisesti media-alan opiskelijoille. Toivomme yhteistyön jatkuvan monipuolisena myös tulevaisuudessa.

Harjoittelu etätyönä

Harjoittelu etätyönä on yleistynyt viime vuosina ja koronapandemia lisäsi sitä entisestään keväällä 2020. Harjoittelu etätyönä tapahtuu verkon välityksellä ilman fyysistä työpaikkaa ja tapaamisia kasvotusten harjoittelunohjaajan kanssa. Etätyönä tapahtuva harjoittelu vaatii digitekniikan monipuolista osaamista sekä opiskelijalta että ohjaajalta.

Amazoniin.fi –yritys tarjosi harjoittelupaikan viidelle TAMKin International Business -tutkinto-ohjelman opiskelijalle verkkokaupan alalla kesällä 2020. Monille opiskelijoille etätyöskentely oli uutta ja se vaati oma-aloitteisuutta ja tehtävien aikataulutusta. Kaikki opiskelijat

Työelämässä syntyy uusia työn tekemisen muotoja ja harjoittelun tekeminen monimuotoisesti verkon välityksellä yleistyy.

sopeutuivat etänä tapahtuvaan harjoitteluun hyvin, työskentely verkossa sopi toki joillekin opiskelijoille paremmin kuin toisille. Muutaman opiskelijan työsuhte jatkuu myös harjoittelun jälkeen.

Verkossa tapahtuva harjoittelu voi avata uusia mahdollisuuksia opiskelijoille, jotka työskentelevät mieluummin itsenäisesti tai joille sopeutuminen työyhteisöön on vaikeaa. Etäharjoittelu verkossa tarjoaa mahdollisuuden myös kansainvälisille opiskelijoille, joiden on vaikea löytää harjoittelupaikkaa Suomesta. Harjoittelu etätöyönä sopii joillekin opiskelijoille paremmin, kun taas toisille etätö ilman sosiaalisia kontakteja voi olla haasteellista. Kaiken kaikkiaan etätö verkossa tarjoaa entistä enemmän harjoittelumahdollisuuksia ja edistää opiskelijoiden valmistumista.

Katse tulevaisuuteen

Ammattikorkeakouluilla on pitkät perinteet työnantaja-yhteistyöstä ja laajat verkostot valmiina eri toimijoiden kanssa. Työnantajat kaipaavat kuitenkin enemmän tietoa yksilöllistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden harjoittelukäytänteistä ja tukitoimista. Siksi on tärkeää rakentaa yhteisiä kohtaamispaikkoja, joissa vuoropuhelu on mahdollista. Esimerkiksi työnantajan, opiskelijan ja ohjaavan opettajan yhteinen tapaaminen harjoittelujakson alussa avaa kaikille yhteisen näkemyksen siitä, mitkä ovat harjoittelun tavoitteet ja tehtävät sekä millaista tukea opiskelija tarvitsee.

Työelämän murroksessa syntyy uusia työn tekemisen muotoja, josta esimerkkinä on etätöyön laajeneminen eri aloille. Yhä useampi opiskelija tekee harjoittelun monimuotoisesti verkon välityksellä. Muutos edellyttää uudenlaista verkostoitumista työelämässä ja haastaa perinteisen harjoittelun ohjaamisen.

Oli työn tekemisen muoto mikä tahansa, monimuotoinen työyhteisö hyväksyy työntekijöiden erilaiset persoonallisuudet, arvot, koulutukset, kokemukset, taidot ja työnte-

on tavat. Erilaisuutta salliva ja sitä hyödyntävä kulttuuri ja työpaikan ilmapiiri antavat mahdollisuuden myös tukea tarvitsevalle opiskelijalle.

Lähteet

Agenda2030. Viitattu 10.9.2020. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/agenda2030-julistuksen-sisalto>

Ammattipolku 2020. Tietoa PAEKista. Viitattu 4.6.2020. <https://ammattipolku.fi/paek/>

Artteli 2020. Viitattu 10.9.2020. <https://www.artteli.fi/>

Sirkusrakkauspumpum 2020. Viitattu 9.9.2020. <https://www.sirkusrakkauspumpum.fi/>

Tampere.fi 2018. Vuoden työnantaja 2017 -kilpailun voittajaksi valittiin Vincit. Viitattu 4.6.2020. https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2018/11/07/112018_1.html

Tilastokeskus 2018. Sijoittuminen koulutuksen jälkeen. Viitattu: 7.4.2020. http://www.stat.fi/til/sijk/2018/sijk_2018_2020-01-23_tie_001_fi.html

Työturvallisuuskeskus 2020. Viitattu 23.10.2020. https://ttk.fi/tyoturvallisuus_ja_tyosuojelu/tyoturvallisuuden_perusteet/tyoyhteiso/monimuotoisuus_yhdenvertaisuus_ja_tasa-arvo

Yritysvastuun sanasto 2020. Viitattu 10.9.2020. <http://www.fibsry.fi/fi/yritysvastuu/yritysvastuusanasto>

Yritysvastuu 2018. Fibsry. Viitattu 10.9.2020. <https://www.fibsry.fi/ajankohtaista/yritysvastuu-2018-tiivistelma/>

Haastattelu:

Huhta-aho, Krista 2020. Passionate Specialist, People Operations. Tampere 4.6.2020. Haastattelija: Marita Tuomala.

Harjoitteluoppaiden avulla työuran alkuun

Hanna Putkonen-Kankaanpää
Humanistinen ammattikorkeakoulu

Jari Klemola
Humanistinen ammattikorkeakoulu

Antti Haapio
Tampereen ammattikorkeakoulu

asiasanat: harjoittelu, opintojen tukeminen, saavutettavuus, työelämä, yksilöllinen tuki

Suomalaisessa työelämässä työskentelee paljon harjoittelijoita. Harjoittelija on yleisnimitys henkilölle, joka ei saa työstään (täyttä) palkkaa tai jolle eivät kuulu kaikki työsuhteisen työntekijän työsuhde-edut. Työpaikoilla harjoittelijoita voivat olla esimerkiksi kesätyöntekijät, peruskoulujen ja lukioiden työelämään tutustujat, ammatillisen koulutuksen työssäoppijat ja korkea-asteen koulutuksen (työ-)harjoittelijat.

Ammattikorkeakoulujen lyhyen historian aikana harjoittelulla on ollut keskeinen rooli eri koulutusalojen ja tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmissa. Tavallaan koko ammattikorkeakoulutuksen idea kiteytyy harjoitteluun ja se on näin ollen tärkeä linkki työelämään siirtymisessä. Aiemmin opetusministeriö on määritellyt ja määrännyt harjoittelun osuudesta koulutuksessa, mutta nykyään ammattikorkeakoululaki tai toimitukset ja koulutusvastuut eivät sisällä mainintoja harjoittelun laajuudesta. Harjoittelun laajuus ja sisältö määritellään siis korkeakoulukohtaisesti.

Kaiken ((työ-)harjoittelun keskeinen tavoite on antaa harjoittelijalle käytännön oppia ja kokemusta hänen opiskelemaansa ammattialan todellisista työelämän käy-

tännöistä ja tutustuttaa opiskelija ohjatusti tutkinnon kannalta keskeisiin työtehtäviin. Harjoittelun käytännöt vaihtelevat ammattialoittain ja myös paikallisesti. Tästä syystä ammattikorkeakouluilla on toisistaan poikkeavia ohjeita ja käytäntöjä harjoittelun suhteen. Myös harjoittelun laajuus vaihtelee tutkinto-ohjelmittain 30 opintopisteestä 120 opintopisteeseen, joka on puolet 240 opintopisteiden laajuisesta AMK-tutkinnosta.

Harjoittelua tukevat toiminnot

Ammattikorkeakoulun ajatuksena on kouluttaa opiskelijoista taitavia ammattinsa edustajia. Näin ollen heidän on otettava haltuunsa ne tiedot ja taidot, joita työelämässä tarvitaan ja vaaditaan. Asioille ja ilmiöille luodaan perusta oppilaitoksen teoreettisilla opinnoilla. Harjoittelu puolestaan liittyy opitun käytännön tarpeisiin ja arkiosaamiseen. Eri alojen ja ammattien vaatimusten vuoksi harjoittelun käytännöt ja sisällöt määritellään ala- ja ammattikohtaisesti. Näin ollen erilaiset käytännöt ovat rikkaus ja mahdollisuus, joita hyödyntäen opiskelijat saavat parhaan mahdollisen kokemuksen harjoittelustaan.

Esimerkiksi Tampereen ammattikorkeakoulun yleisissä harjoittelun ohjeissa (Harjoittelukäytännöt 2019) mainitaan harjoitteluun liittyvä orientaatio, mutta sellaista ei kaikissa tutkinto-ohjelmissä ole eikä siitä myönnetä erikseen opintopisteitä. Lisäksi harjoittelujakson arviointikäytännöt vaihtelevat tutkinto-ohjelmittain ja poikkeavat yleisistä ohjeista. Harjoittelusta voidaan maksaa palkkaa, mutta käytännöt ja ohjeistus vaihtelevat tutkinto-ohjelmittain. Muista koulutusaloista poiketen sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden harjoittelusta maksetaan opiskelijakohtainen ohjaukskorvaus työnantajalle.

Humanistisessa ammattikorkeakoulussa harjoittelu perustuu tiettyjen ennalta määriteltyjen opintojaksojen tai mahdollisesti muiden opintojaksojen suorittamiseen harjoittelussa. Toiveista ja käytännöistä on aina sovittava sekä työelämän edustajan että opintojaksosta vastaavan lehtorin kanssa. Lähtökohtaisesti opiskelija määrittelee omat tavoitteensa harjoittelulle siten, että hän ottaa huomioon sekä oman osaamisensa että tarpeensa ja myös opintojakson tavoitteet ja sisällöt. Työelämän harjoittelunohjaajan kanssa käytävässä orientoivassa keskustelussa ne vielä tarkentuvat olemassa olevien mahdollisuuksien mukaan. (Harjoittelun käsikirja 2018.)

Harjoittelua tuetaan ammattikorkeakouluissa eri tavoin. Usein harjoitteluun on nimetty vastuuopettaja ja joissakin koulutuksissa opiskelijan tulee suorittaa valmistelevia opintoja ennen varsinaista harjoittelujaksoa. Harjoittelua varten on laadittu hyvinkin yksityiskohtaisia ohjeita ja sääntöjä. Vaihtelevista ohjeista ja käytännöistä huolimatta suuri osa AMK-opiskelijoista onnistuu suorittamaan harjoittelun melko itsenäisesti tutkinto-ohjelmassa vaaditulla tavalla.

Työelämän harjoittelunohjaajat ovat pääsääntöisesti niitä, jotka haluavat sekä kehittyä itse että kehittää ammattialansa koulutusta. He kokevat mahdollisuutena sen, että pääsevät keskustelemaan opiskelijoiden kanssa, kuulemaan niistä ajankohtaisista opeista, joita koulutuksessa käsitellään ja toisaalta vaikuttamaan opiskelijoiden tieto-

taitoon omalla työelämätiedollaan. Tämän keskustelun ja ohjauksen toteutukseen harjoittelunohjaajat tarvitsevat eväitä. TUURA-hankkeen aikana luotu Oppaat harjoittelun tueksi -tietopaketti antaa vinkkejä ja käytännön ohjeita tähän tarpeeseen.

Yksilöllistä tukea tarvitsevan harjoittelijan ohjaaminen

Opiskelijan voi toisinaan olla hankalaa hahmottaa, millaisiin harjoittelutehtäviin hänen kykynsä riittävät. Varsinkin opintojen alkupuolella opiskelijan ammatti-identiteetti on vielä jäsentymätön. Hän ei mahdollisesti tiedä, mihin työhön hän lopulta haluaa. Hän saattaa vielä pitää työelämää jopa kaukaisena aikuiselämään liittyvänä asiana. Tässä vaiheessa tarvitaan usein tukea ja rohkaisua. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta (esim. sosiaali- ja terveysala), opiskelijat hankkivat pääsääntöisesti itse harjoittelupaikkansa. Toki monissa koulutuksissa on vakiintuneita harjoittelupaikkoja, joihin työnantajat hakevat harjoittelijoita, mutta joka tapauksessa opiskelijan ensimmäinen haaste harjoittelussa on ottaa yhteyttä mahdollisiin harjoittelupaikan tarjoajiin.

Jännittämisen ja epävarmuuden lisäksi opiskelijoilla saattaa olla erityyppisiä ja -asteisia rajoitteita työtehtävissä suoriutumisessa. Esimerkiksi mielenterveydelliset tai fyysiset rajoitteet, näköön tai kuuloon liittyvät rajoitteet, hahmottamisvaikeudet tai itsensä ilmaisun vaikeudet saattavat muodostaa esteen. Tällöin opiskelijat tarvitsevat yksilöllistä tukea harjoittelun suorittamisessa.

Ammattikorkeakouluopintojen aikana opiskelijat tottuvat analysoimaan omaa osaamistaan. He refleктоivat taitojaan useiden opintojaksojen tehtävissä. He oppivat tuntemaan itsensä ja osaamisensa, useimmiten varsin realistisesti teorian tasolla. Käytännön vaatimukset tulevat ilmi harjoittelujen aikana.

Harjoittelu liittyy teoreettisten opintojen tiedon käytännön tarpeisiin ja arkiosaamiseen.

Työpaikoilla on omat odotuksensa harjoittelijoiden suhteen. Opiskelijalle esitetään toiveita ja odotuksia. Yleensä tavoitekeskusteluissa odotukset kohtaavat toisensa ja harjoittelusta tulee molemmille osapuolille onnistunut kokemus. Onnistuneen yhteistyön mahdollistamiseksi on luotava luontevia ja rakentavia keskusteluja, joissa mukana voivat olla kaikki osapuolet: harjoittelunohjaaja, opiskelija ja ammattikorkeakoulun kyseisistä opinnoista vastaava lehtori tai mahdollisesti opinto-ohjaaja. Yhteisen pöydän äärelle kokoontuminen voi avata uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia, joiden myötä kaikki hyötyvät harjoittelusta.

Yksilöllinen, hyvä tuki opiskelijalle on kannustavaa ja ottaa hänen vahvuutensa huomioon ja sovittaa ne työpaikan tarpeisiin. Hyvässä tukitoiminnassa viestintä on kaiken aikaa selkeää, avointa ja rehellistä. Onnistunut keskustelu vaatii rohkeita avauksia ja puheeksiottoja. Asioista tulee puhua eikä vaikeita aiheita pidä vältellä. Oppiminen vaatii keskustelua ja näkökulmia.

Yksilöllistä ohjausta voidaan tarvita myös, kun tutkinto-opiskelija lähtee harjoittelupaikkaan, jossa käytetään toista kieltä kuin mikä on opiskelijan äidinkieli. Työpaikoilla osataan ja käytetään nykyisin varsin yleisesti englantia, mutta sekään ei aina riitä. Työpaikoilla saatetaan siis suhtautua varsin varovasti tilanteisiin, joissa edellytetään kommunikointiin liittyviä moninaisia ratkaisuja. Harjoittelusta vastaava opettaja voi toimia näissä tapauksissa jään rikkojana. Hän tuntee sekä harjoittelijan vahvuudet että työpaikan vaatimukset. Opettajan ohjaamana osapuolet voivat kohdata ja löytää mahdollisuuksia harjoittelulle, ammattitaidon kehittämiseksi ja kommunikaation onnistumiselle.

Oppaat harjoittelun tueksi

TUURA-hankkeessa on tuotettu harjoittelun tueksi tarkoitettu opas. Sen tavoitteena on tiivistetysti esittää keskeiset ohjeet harjoittelun suorittamiseksi osana AMK-tutkintoa. Ohje on laadittu, koska erilaisia ja erilaajuisia harjoittelun ohjeita on lukuisia, mutta ohjeita ei ole juurikaan laadittu tukea tarvitsevien opiskelijoiden harjoittelun ja harjoittelunohjauksen tarpeisiin.

Opas on jaettu kolmeen osaan:

1. Ennen harjoittelua
2. Harjoittelun aikana
3. Harjoittelun jälkeen.

Jokainen osa ohjeistaa opiskelijaa, työelämän harjoittelunohjaajaa ja harjoittelusta vastaavaa opettajaa. Oppaaseen on sisällytetty linkit myös kolmeen podcastiin, joiden tarkoitus on rohkaista tukea tarvitsevia opiskelijoita eteenpäin harjoittelussa ja työurallaan.

Vastaavia ohjeita on tehty myös muissa hankkeissa, esimerkiksi Parasta osaamista –hankkeessa (2020) on ansiokkaasti ja varsin perusteellisesti luotu ohjeistuksia tukemaan ammatillisen koulutuksen opetus- ja ohjaushenkilöstön työ- ja toimintatapojen uudistumista toimintaympäristön ja lainsäädännön muuttuessa vuoden 2018 alussa.

TUURA-hankkeen Oppaat harjoittelun tueksi poikkeavat useimmista aiemmista oppaista siten, että oppaassa on huomioitu saavutettavuuden vaatimukset. Ohjeet on pyritty pitämään mahdollisimman yksinkertaisina ja selkeinä. Näiden yleisten ohjeiden lisäksi on luonnollisesti muistettava eri koulutusalojen spesifit ohjeet.

Oppaat harjoittelun tueksi

Harjoittelija

Ohjaava opettaja

Harjoittelunohjaaja

Tiiviit, helposti lähestyttävät aineistot, joista saat tukea amk-opiskelijan harjoitteluun liittyviin kysymyksiin.

Aineisto käsittää muistilistan omaiset huomiot tilanteisiin ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja harjoittelun jälkeen.

Kuva 1. Oppaat harjoittelun tueksi rakentuvat kolmesta osasta.

Saavutettavuusdirektiivin myötä on TUURA-hanke ottanut huomioon oppaan toteutuksessa sen moninaiset tarvitsijat ja käyttäjät. Tekstit ovat sekä luettavissa että kuunneltavissa ja materiaali on olemassa myös englannin kielellä.

Harjoittelun opas opiskelijalle

Oppaan tavoitteena on kehittää opiskelijan työelämätaitoja sekä oman osaamisen hahmottamista ja osaamisen kasvamista. Samat tavoitteet ovat myös harjoittelulla. Harjoittelu on myös tärkeä väylä kontaktien ja verkostojen luomisessa työelämään.

Opiskelijaa neuvotaan kartoittamaan mahdollisia harjoittelupaikkoja omien kiinnostusten ja motivaation pohjalta ja keskustelemaan vaihtoehdoista ohjaavan opettajan kanssa. Opiskelijaa kannustetaan ottamaan rohkeasti yhteyttä kiinnostaviin paikkoihin ja pyytämään tarvittaessa apua työnhakuun liittyen. Harjoittelussa keskeisiä yhteistyötahoja ovat opiskelijan lisäksi ammattikorkeakoulun ohjaava opettaja sekä työpaikalla toimiva harjoittelun ohjaaja.

Joskus harjoittelupaikan löytäminen tai harjoittelun aloittaminen voi olla haastavaa, mutta yhteistyöllä ja ohjaa-

van opettajan tai valmentajan avulla päästään eteenpäin. Oppaassa kannustetaan opiskelijaa olemaan yhteydessä ohjaavaan opettajaan tai opinto-ohjaajaan saadakseen tarvitsemansa avun.

Työelämä kaipaa monenlaisia työntekijöitä. On kaikkien etu, että ihmisten vahvuudet ja potentiaalit saadaan käyttöön. Monenlaiset työyhteisöt ja kollegat tulevat opiskelijaa vastaan työuran aikana. Opiskelijan on tärkeää tiedostaa, ettei kahta samanlaista työyhteisöä ole.

Yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys ovat perusasioita, jotka kuuluvat jokaisen vastuulle työelämässä, ja myös työnhakuvaiheessa. Yhdenvertaisuuslaki takaa sitä, ettei syrjintää tapahdu.

Ohjaavan opettajan tuki harjoittelussa

Onnistuneen harjoittelun kannalta on olennaista, että ohjaava opettaja ja opiskelija toimivat hyvässä yhteistyössä vuorovaikutussuhteessa. Opiskelijan tukeminen alkaa tunnistamalla ja selvittämällä yksilölliset tuen tarpeet.

Opiskelijan kanssa käydään yhdessä läpi harjoitteluun liittyvä suunnitelma ja tavoitteet. Opiskelijaa ohjataan asettamaan myös omiin työelämävalmiuksiin ja ammatilliseen kehittymiseen liittyviä tavoitteita. Työpaikkaan ja työtehtäviin on hyvä tutustua ennen harjoittelun aloittamista. Jos opiskelijalla on harjoittelussa tuen tarpeita, kannattaa perehdyttämiseen käyttää kunnolla aikaa. Harjoittelun sujumista tuetaan myös sopimalla opiskelijan kanssa selkeästi opiskelijan, ohjaavan opettajan ja työpaikan harjoittelunohjaajan välisistä yhteistyötavoista.

Harjoittelun aikana opiskelijaa voidaan ohjata erilaisilla pedagogisilla menetelmillä ja opetus- ja ohjausjärjestelyillä. Tietoa oppimisvaikeuksista, tuen tarpeesta ja osaamisesta tulee antaa työpaikalle siten, että se auttaa opiskelijaa saavuttamaan parhaan mahdollisen potentiaalin ja vahvistaa osallisuuden kokemista työelämässä. On hyvä sopia myös opiskelijan yksilöllisistä ohjaus- ja tukitoimista sekä siitä, mitä tehdään mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Opas työpaikan harjoitteluohjaajalle

Koulutuksen ja työelämän yhteistyö konkretisoituu erityisesti opiskelijan työharjoitteluisa. Työpaikoilla oppiminen on opiskelijalle tärkeää. Hyvin sujuneesta ja laadukkaasta työharjoittelusta hyötyvät niin työpaikka, opiskelija kuin oppilaitoskin. Työpaikoille on tärkeää saada osaavaa työvoimaa ja koulutus tarjoaa osaamista, jota tarvitaan tulevaisuuden työelämässä. Opiskelijat tuovat työpaikoille luovuutta ja uudistumista sekä tukevat samalla työelämän kehitystä. Onnistunut työharjoittelu edistää opiskelijan innostuneisuutta, motivoituneisuutta ja sitoutumista toimia valitsemallaan alalla ja tämä taas edesauttaa työvoiman saantia työpaikoille tulevaisuudessakin.

Työpaikoilla on monenlaisia oppijoita, joiden positiiviset kokemukset harjoittelusta ovat yksi menestys- ja vetoimatekijä työmarkkinoilla. Opas kannustaa työnantaja olemaan rohkea ja antamaan monenlaisille oppijoille mahdollisuus osoittaa taitonsa, osaamisensa ja kehittymiskyynsä.

Oppaat harjoittelun tueksi ovat vapaasti jokaisen käytettävissä. TUURA-hanke toivoo, että niistä on hyötyä ajateltaessa jokaisen opiskelijan harjoittelua. Oppaat on mahdollista ladata myös PDF-tiedostona. Oppaat löytyvät samalta sivustolta muun hankkeessa tuotetun materiaalin kanssa.

Linkkivinkkejä

Parasta osaamista –verkostohankkeessa on tuotettu materiaalia erityisesti toisen asteen ammatillisen koulutuksen opetus- ja ohjaushenkilöstölle:

https://blogit.gradia.fi/parasta_osaamista/

TUURA-hankkeessa tuotetut oppaat harjoittelun tueksi:

<https://moodle.amk.fi/course/view.php?id=344>

Lähteet

Harjoittelun käsikirja 2018. . Humanistinen ammattikorkeakoulu Humak. Viitattu 9.10.2020. <https://wiki.humak.fi/display/OJOS/Harjoittelu?preview=%2F4262795%-2F18057375%2FHarjoittelun+k%C3%A4sikirja+Humak.pdf>

Harjoittelukäytännöt 2019. Tampereen ammattikorkeakoulu. Ohje Tampereen ammattikorkeakoulun intranet-sivuilla. Viitattu 9.10.2020. <https://intra.tuni.fi/handbook?page=2182>

Parasta osaamista –hanke 2020. Toimintamallit ja materiaalit. Menetelmiä ja työkaluja opetus- ja ohjaushenkilöstölle. Viitattu 9.10.2020. https://blogit.gradia.fi/parasta_osaamista/toimintamallit-ja-materiaalit/ (luettu 9.10.2020)

Alumnitoiminta ja työelämäkohtaamiset luovat uraovalluksia

Sanna Nieminen

Humanistinen
ammattikorkeakoulu

Tuula Isosuo

Tampereen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: *alumni, verkostoituminen, uraohjaus, työelämäyhteistyö*

Alumnitoiminta on korkeakoulun järjestämää kehittämistoimintaa valmistuneille työelämän ammattilaisille. Alumnitoiminta lisättiin korkeakoulujen tulostilastukseen laadullisen työllistymisen kuvaajana vuoden 2019 alusta alkaen. Tämän myötä alumnitoimintaan on korkeakouluissa kiinnitetty entistä enemmän huomiota ja kehitetty yhteistä toimintaa. Korkeakoulujen uraseuranta -sivustolle kootut seurannat (AMKista uralle – uraseurantatiedot käyttöön 2020) ovat auttaneet korkeakouluja ymmärtämään alumnien työelämäyhteyksien tärkeyden. Kun tähän lisätään laajeneva tarve opiskelijoiden urasuunnitteluun sekä mahdolliset opiskelijoiden tukitarpeet, alkaa alumnitoiminnan kokonaisuudesta hahmottua uusia lähestymiskulmia. Kaikissa korkeakouluissa on jonkin muotoista alumnitoimintaa. Usein se kytkeytyy termien mentorointi, uraohjaus tai työelämätoiminta taakse. Alumnitoiminnassa on tärkeää huomioida myös tukea tarvitsevien ja vastavalmistuneiden opiskelijoiden tarpeet.

Trialoginen oppiminen alumnitoiminnassa

Trialogisella oppimisella tarkoitetaan yhteisöllistä oppimista, joka toteutetaan yhteisesti jaettavien ja muokattavien kehittämisprosessien ympärille. Tällaisia voivat olla konkreettiset mallit tai suunnitelmat mutta myös kokonaiset toimintakäytännöt. (Paavola 2012, 115-116.) Myös korkeakoulun alumnitoiminnan rakenteita ja kehittämistä voi lähestyä trialogisen oppimisen näkökulmasta. Tällöin uuden luomisen tavoitteena on yksilöoppimisen ja vuorovaikutuksen lisäksi konkreettiset tuotokset. Näitä voivat olla alumnitilaisuudet, yhteiset julkaisut tai yhteinen pedagoginen kehittäminen.

Trialogisuutta ymmärtääkseen on pohdittava ensin monologisen ja dialogisen oppimisen ilmenemistä alumnitoiminnassa. Monologisuus on tiedonsiirtoa, vaikkapa kertomista yksikanavaisesti (Paavola 2012, 115-120).

Sitä tullaan aina tarvitsemaan, mutta sen rinnalle on laajentunut videotallenteiden ja vlogien maailma, joka nopeitempouduksellaan haastaa monologisen tiedonsiirtämisen hitautta. Alumnitoiminnassa on tilanteita, jolloin tietoa siirretään jakamalla, kertomalla ja kuvaamalla. Yksikanavaisuuden haaste, myös alumniviestinnässä, on sen tavoitavuus. Jos alumnitoiminnan viesti lähetetään 'monologisesti', voidaan vain toivoa, että viesti tai edes osa siitä menee perille. Monologisessa oppimisessa korostuu helposti korkeakoulun 'parempi tietäminen' suhteessa alumnien kokemukselliseen tietoon. Tätä tulisi välttää ja miettiä mitä ovat alumnitoiminnan "sisäänheittotuotteet". Kokemuksesta tiedämme, että yhteisen pajan toteuttaminen vetää enemmän toimijoita puoleensa kuin yksisuuntainen luento.

Dialogisuus puolestaan on kahden välistä keskustelua, jossa puhuminen ja kuunteleminen erotetaan toisistaan. Dialogisessa oppimisessa luodaan yhteistä ymmärrystä alumnitoiminnasta. (Paavola 2012, 115-120.) Dialogisuus alumnitoiminnassa tarkoittaa toisen mielipiteen kunnioittamista, esimerkiksi eri koulutusaloilta valmistuneiden erilaista tapaa lähestyä aihetta. Dialogi voi siis olla myös keskenään eriävien näkökulmien tarkistamista. Dialogi ei ole yksioikoista samanmielisyyttä vaan tarjoaa mahdollisuuden löytää yhteisiä näkökulmia eriävistä asioista. Samassa korkeakoulussa koulutusalojen alumnien välinen dialogi voi olla jopa rikkaampaa kuin oman koulutusalan sisällä käytävä vuoropuhelu. Molempia kuitenkin tarvitaan.

Alumnipedagogiikan sisäänheittotuotteet

Dialogisuus voisikin olla tulevaisuudessa alumnitoiminnan sisäänheittotuote. Korkeakoulun alumnitoimintaan sitoutuvat alumnit haluavat olla vuoropuhelussa toistensa kanssa, tavata opiskelijoita ja myös mentoroida heitä työelämätaidoissa. Tämän myötä opiskelijat, jotka urasuunnittelun osana tutustuvat erilaisissa dialogisissa kohtaamisissa alumneihin, oppivat luontevan tavan verkostoitua mutta myös kiinnittyvät korkeakoulun alumnitoimintaan.

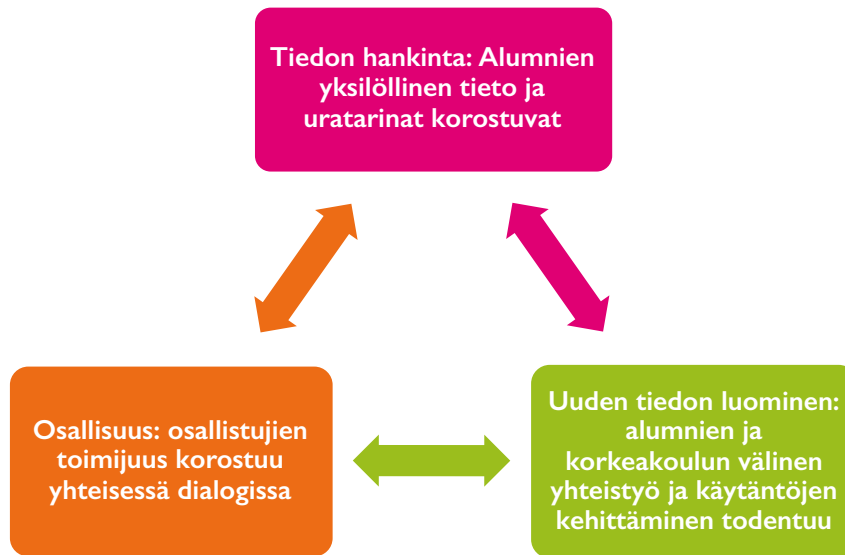
Dialogi katkeaa, jos vasta valmistumisen jälkeen kysytään kiinnostuksesta alumnitoimintaan.

Triologisuuksi voikin kutsua oivaltamisen tieteenä (Niemi 2020). Perusluonteeltaan se on uuden tiedon tuottamista monologisen ja dialogisen oppimisen rinnalla. Alumnitoiminnassa triologisen ajattelun avulla liitetään yhteen elementtejä niin tiedosta kuin käytännöstäkin. Erilaiset työelämäprojektit, joissa korkeakoulu, alumnit ja opiskelijat kohtaavat ovat triologista oppimista parhaimmillaan. Triologista oppimista alumnitoiminnassa voi olla yhteisen käsittekartan tai mindmapin tekeminen. Yhdessä oivaltaminen onkin toinen alumnitoiminnan sisäänheittotuote.

Kolmanneksi alumnitoiminnan sisäänheittotuotteeksi voidaan nimetä rakenteet. Aika monessa organisaatiossa alumnitoiminta on vain muutamien ihmisten tehtäväkuvaa kirjattuna. Samaan aikaan valtaosassa korkeakouluja yhteyksiä alumneihin ylläpidetään monin tavoin ja alumnit ovat osa korkeakouluopetuksen arkea. Valitettavasti sirpaloitua tietoa ei koskaan kanavoitu korkeakoulun alumnitoiminnan kehittämisen hyödyksi. Hyvät käytännöt hukataan ja pyörä keksitään vuosittain uudelleen.

Humakissa on vuosina 2018-2020 kehitetty rakennetta, joka varmistaa alumnitiedonkeruun ja tiedotuksen ammattikorkeakoulun sisällä. Selkeät rakenteet ja niistä viestiminen on myös Humakin alumneille tärkeää. Keväällä 2020 perustettiin alumnikehittäjäverkosto suunnittelemaan yhdessä Humakin yhdyshenkilöiden kanssa alumnitoimintaa. Vapaaehtoisia alumneja ilmoittautui mukaan heti 30 henkilöä kaikilta koulutusaloilta. Kehittäjäverkkoston tehtävänä on tehdä alumnien näkökulma näkyväksi ammattikorkeakoulussa ja tukea kaikkien osallisten toimijuutta. Ryhmän suunnittelema toiminta on suunnattu kaikille Humakin alumneille ja myös opiskelijoille on oma roolinsa siinä. (Humak 2020.)

Työelämän kehittäminen alumnien toimijuutta vahvistamalla on tärkeää. Jokainen oppilaitoksen alumni on tärkeä työelämän lähettiläs, jonka viestejä tulee kuulla her-

Kuva 1. Trialoginen oppiminen alumnitoiminnassa.

källä korvalla. Loppujen lopuksi ammattikorkeakoulusta valmistuu ammatillaisia työelämään. Tämä vuoropuhelu luo monitoimijaisen vuoropuhelun pohjan ammattikorkeakoulun, opiskelijoiden ja alumnien välille.

Työnantajan on helppo määrittellä rajoitteet

Hämeen ammattikorkeakoulun työelämätahtumassa maaliskuussa 2020 kerätyn suppean, mutta monialaisen haastatteluaineiston perusteella voidaan muodostaa käsitystä työnantajien suhtautumisesta tukea tarvitsevien ammattikorkeakouluopiskelijoiden työllistymiseen. Haastateltuja työnantajatahoja on 10, ja ne edustavat joko sosiaali- ja terveysalaa, tekniikkaa tai liiketalouden alaa.

Vaikka työnantajat ilmaisevat olevansa avoimia sille, että työyhteisössä on erilaisia ihmisiä, he kykenevät varsin helposti määrittämään työntekijän rajoitteet, jotka voivat hankaloittaa työskentelyä heidän organisaatiossaan. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan työnantajat nostavat esille työn fyysisen raskauden työllistymisen esteenä.

Myös liikkumisen esteet, näkö- ja kuulovamma ja mielenterveyteen liittyvät ongelmat mainitaan sotealan tehtävissä työllistymistä hankaloittavina tekijöinä. Toisaalta todetaan myös, että tulevaisuus muuttaa työnteon muotoja ja esim. virtuaalisairaanhoitaja voi työskennellä pyörätuolissa istuen.

Tekniikan ja liiketalouden työnantajat määrittelevät vähemmän työllistymistä rajaavia tekijöitä. Myyntityöstä todetaan, että puheen tuottamisessa ei saa olla hankaluuksia, mutta esim. oppimisvaikeudet eivät ole este työllistymiselle. Tekniikan alan työtehtäviä kuvataan liikkumista vaativiksi ja fyysisesti rasittaviksi, mutta työnantajat toteavat työyhteisöissä olevan henkilöitä, joilla on häiriöitä puheen tuottamisessa tai tarkkaavaisuudessa eivätkä nämä ominaisuudet haittaa työskentelyä.

Työelämä tarvitsee tietoa

Kysyttäessä odotuksista ammattikorkeakoulujen uraohjaus- tai työelämätoimintojen suhteen työnantajat korostavat, että tarpeet ovat opiskelija- ja tilannekohtaisia.

Tästä johtuen ei ole helppoa määritellä yleistasoisia odotuksia ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävälle yhteistyölle muuten kuin tiedon saamisen osalta. Tärkeää on saada tietoa ajoissa ja riittävästi opiskelijan mahdollisista tuen tarpeista ja työtä rajoittavista tekijöistä. Työnantajat toteavat, että tukea on mahdollista saada myös työelämässä, kunhan siihen osataan varautua. Eräs työnantajista totesikin, että kaikille sairaanhoitajille löytyy työtehtäviä, kunhan mahdolliset rajoitteet kyetään huomioimaan ajoissa. Yleisempänä tiedontarpeena nostettiin esille oppimisvaikeudet ja niistä työnantajat toivovatkin tietoa oppilaitostoimijoilta.

Osana työympäristöä vai urapolkua?

Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkauksen opiskelijat osallistuivat hankkeessa työpajaan, jossa pohdittiin palvelumuotoiluajatteluun pohjautuen urasuunnittelun sisällymistä omiin opintoihin. Opiskelijat toteavat, että jo ensimmäisenä opiskeluvuonna alkaa muodostua käsitys siitä, mitä tulkkaus työnä on, missä sitä tehdään jne. Opiskelijoiden mukaan työtä käsitellään opinnoissa ikään kuin työympäristöasiana eikä oman uran rakentamista oteta juurikaan opinnoissa esille. Opiskelijat toteavat, että harjoittelu ja verkostoitumistapahtumat työelämän kanssa ovat tärkeitä. Tapahtumien merkitys korostuu opintojen etenemisen myötä: vasta kolmannella kerralla eli kolmantena opiskeluvuonna eräs osallistujista koki saaneensa vuotuisesta tapahtumasta itselleen hyötyä rohkaistuttuaan verkostoitumaan.

Ammattikorkeakouluopintojen alkuvaihetta opiskelijat kuvaavat siten, että heidän odotetaan tietävän tulevasta työstä ja työllistymisestä paljon enemmän kuin he to-

dellisuudessa tietävät. Odotukset heidän osaamiseensa ovat suuret. He toteavatkin, että jo hyvin alkuvaiheessa opintoja olisi tärkeää kuulla äskettäin valmistuneiden erilaisia uratarinoita ja näkemyksiä siitä, mitä alalla juuri nyt tapahtuu. Uratarinoiden ja kokemusperäisen tiedon pohjalta olisi luontevaa muodostaa pohjaa oman urapolun rakentamiselle. Verkostoitumistapahtumiin liittyen eräs opiskelija vinkkasi, että olisi hyödyllistä, jos tapahtumaan kytkettäisiin työkalu tai tehtävä, jolla ottaa tapahtumasta laajempi hyöty irti. Tämä avaa mahdollisuuden alumni-toiminnan dialogiselle luonteelle ja kuvaa opiskelijoiden tarvetta vuoropuheluun oman alan alumnien kanssa.

Vuoropuhelun ja verkostoitumisen välttämättömyys

Tukea tarvitsevien opiskelijoiden ja alumnien työllistyminen on yhteinen asia, jota tulee miettiä kaikissa ammattikorkeakouluopintojen vaiheissa. Tähän tarvitaan työelämän kanssa käytävää vuoropuhelua, jotta voidaan tunnistaa miten eri rajoitteet vaikuttavat työelämässä. Tällä hetkellä aihe on vielä suppean hankeaineiston varassa.

Opiskelijoiden verkostoituminen alumnien ja työelämän kanssa ei ole itsestäänselvyys. Sen tukemisessa ammattikorkeakoululla on keskeinen rooli opettaa verkostoissa toimimista. Kohtaamisen mahdollistaminen nonformaaleissa oppimisympäristöissä on tärkeä osa uravalmennusta. Sen myötä opiskelijoille tärkeät verkostoitumistaidot vahvistuvat, ja mahdollisuuksia yhteisiin oivallisuuksiin avautuu.

Alumnit haluavat olla vuoropuhelussa toistensa kanssa, tavata opiskelijoita ja mentoroida heitä työelämätaidoissa.

Lähteet

AMKista uralle – uraseurantatiedot käyttöön 2020. Viitattu 18.8.2020. <http://uraseurannat.wordpress.tamk.fi/ammattikorkeakoulujen-uraseuranta/amkista-uralle-uraseurantatiedot-kayttoon-hankesivu/>

Humak 2020. Viitattu 18.8.2020. <https://www.humak.fi/uutiset/kutsumme-alumnejamme-mukaan-kehittamaan-alumniverkoston-toimintaa/>

Nieminen, S. 2020. Alumnitoiminta ja uravalmennus osana opiskelijan opintopolkua Humakissa. Viitattu 23.9.2020 <https://projects.tuni.fi/tukea-urapolulle/uutiset/alumni-toiminta-ja-uravalmennus-osana-opiskelijan-opintopolkua-humakissa/>

Paavola, S. 2012. Dialoginen oppiminen. Teoksessa Ilomäki, L. (toim). Laatu e-oppimateriaaleihin. E-oppimateriaalit opetuksessa ja oppimisessa s. 115-120. Oppaat ja käsikirjat 2012:5. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 18.8.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/144415_laatu_e-oppimateriaaleihin_2.pdf

Opettajan uraohjaustaidot – osallistava ja uudistava opettajuus

Irmeli Lignell
Hämeen
ammattikorkeakoulu

Kosti Nivalainen
Tampereen
ammattikorkeakoulu

asiasanat: *opettajan uraohjausosaaminen, uudistava opettajuus*

Uraohjausta kaikille - infograafi opetus- ja ohjaustoimijoille

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen Osallistavan opettajan profiiliin ja opettajille suunnatun uraohjauskyselyyn pohjautuen TUU-RA-hankkeessa kehitettiin ammattikorkeakoulun opettajille suunnattu infograafi uraohjausosaamisen tueksi (kuva 1). Infograafissa tuodaan esille niitä keskeisiä teemoja, joihin opetushenkilöstön tulisi kiinnittää huomiota tukea tarvitsevan opiskelijan opintojen eri vaiheissa. Teemat ovat: kaikkien korkeakoulu, ohjaus opintojen aikana, työelämäyhteydet ja urasuunnittelun tukeminen (Joensuu & Viita-saari 2019). Infograafin tai huoneentaulun tarkoituksena on tukea opettajia siinä, mitä uraohjauksessa tulee ottaa huomioon opintojen alussa, aikana ja loppuvaiheessa.

TAMKin ammatilliset opettajaopiskelijat ovat arvioineet opiskelunsa aikana infograafia. Heidän mielestään infograafi toimii opettajan työssä huoneentauluna muistuttamassa siitä, miten opettaja voi huomioida uraohjauksen opetus- ja ohjaustyössä.

Osallistavan opettajan profiili ja uraohjausosaaminen

Infograafin sisällöt pohjautuvat myös Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskuksen (2012) määrittämään osallistavan opettajan profiiliin, joka muodostuu neljästä alueesta. Tämä profiili kuvastaa myös opettajan uraohjausosaamisessa tarvittavia taitoja ja osaamista. Profiilissa ensimmäisenä alueena on oppijan *Moninaisuuden arvostaminen*, jossa oppijoiden erilaisuus tulee nähdä koulutuksen voimavarana ja

Uraohjausta kaikille!

Kaikkien korkeakoulu

Tue kaikkia opiskelijoita toimimaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Ohjaus opintojen aikana

Kohtaa opiskelijat henkilökohtaisesti: anna aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Keskustele opiskelijan kanssa yksilöllisestä urasuunnitelmasta ja ohjaustarpeesta.

Opintojen alussa

Opintoihin kiinnittyminen ja sitoutuminen sekä opiskelumotivaation tukeminen. Vahvista opiskelijan itsetuntemusta, vahvuuksia ja opiskelutaitoja.

Opintojen loppuvaiheessa

Lähtökohtana ovat opiskelijan tarpeet, edellytykset ja kiinnostukset. Tiedota erilaisista mahdollisuuksista ja ohjaa erilaisissa opiskeluun vaikuttavissa pulmatilanteissa.

Yksilöllinen opintopolku

Monimuotoiseen työelämään suuntaaminen - työllistymistaitoja kehitetään läpi opintojen. Harjoittelujaksot ja opinnäytetyö osana henkilökohtaista urapolkua: ohjaa ja tue jokaista tarpeiden mukaisesti.

Työelämäyhteydet

Luo mahdollisuuksia verkostoitumiseen, työelämäprojekteihin ja alumnitapaamisiin.

Urasuunnittelun tukeminen

Tue opiskelijan urasuunnittelua; itsetuntemusta, omien vahvuuksien tunnistamista, valinta- ja päätöksentekotaitoja.

Kuva 1. Infograafi uraohjauksen toimijalle

opettajan tietoisuutena inklusiivisen koulutuksen merkityksestä. Koulutuksen perustana tulee olla usko kaikkien oppijoiden tasa-arvoisuuteen, ihmisoikeuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun. Uraohjauksessa on hyvä soveltaa monikulttuurisen ohjauksen periaatteita, missä jokainen tilanne on tavallaan monikulttuurista vaihdantaa riippumatta kulttuureista (Amundson 2005, 23-24). Infograafin osio *Kaikkien korkeakoulu* kuvastaa näitä edellä mainittuja periaatteita ja pitää sisällään osallistavan opettajan moninaisuuden arvostamisen profiilin.

Toisena osallistavan opettajan profiilina Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus (2012) mainitsee *Kaikkien oppijoiden tukemisen*. Tämä tarkoittaa opiskelijoiden teoreettisen, käytännön, sosiaalisen ja emotionaalisen oppimisen edistämistä ja tukemista moninavaisesti. Keskeiseksi nousee opiskelijan itsenäistymisen, itseohjautuvuuden ja itseään koskevan päätöksenteon tukeminen. On tärkeää luoda sellaisia oppimistilanteita, joissa opiskelijan on mahdollisuus haastaa osaamistaan ja ottaa riskejä, missä epäonnistumiset voidaan kokea turvalisiksi. Oppiminen tulee nähdä myös prosessina, ei pelkästään tietopuolisena ja ainesisältöisenä oppimisena. Osaamisalue perustuu erilaisten opetus- ja ohjausmenetelmien teoreettiseen tuntemukseen ja moninaisten oppimisympäristöjen hyödyntämiseen. *Ohjaus opintojen alussa, aikana ja loppuvaiheessa sekä Urasuunnittelun tukeminen* kertovat infograafissa edellä mainitusta ohjausosaamisesta.

Infograafin kohta *Työelämäyhteydet* kuvastaa monialaista ja ammatillista yhteistyötä. Yhteistyö muiden kanssa tulee olla tiimityöskentelyä ja toimia kaikkien opettajien oleellisena työvälineenä (Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus 2012). *Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö* kuuluvat oleellisesti opettajan työhön. Kumppanuusajattelu ja yhteistoiminnallinen tiimityö edistävät opettajan omaa ammatillista työtä ja kehittymistä.

Profilissa neljänneksi osaamisalueeksi nousee opettajan *Henkilökohtainen ammatillinen kehittyminen*. Opettajan

oma pedagoginen näkemys ja ammatillinen kasvu ja kehittyminen perustuvat metakognitiivisten taitojen tunnistamiseen, oman työn ja sen tuloksellisuuden arviointiin sekä omakohtaisten ongelmanratkaisutaitojen kehittämiseen. Omaa henkilökohtaista kehittymistä auttavat erilaiset ajanhallintastrategiat, avoin ja aktiivinen suhtautuminen haasteisiin, tiedon hankkiminen yhteistyössä sekä osallisuus. Lampi, Vähäsantanen & Rantanen (2019, 1) mainitsevat, miten opettajat uraohjaajina pystyvät tukemaan asiakkaiden merkityksellisiä, motivoivia ja kiinnostavia urapolkuja ja samalla vastaamaan yhteiskunnan muutuviin tarpeisiin pitämällä huolta omasta ammatillisesta kehitymisestään.

Ammatillisten opettajaopiskelijoiden käsityksiä uraohjausosaamisesta ja työllistymistaidoista

Infograafin suunnittelun tueksi hankkeessa toteutettiin ammattikorkeakoulun opettajille ja opettajakorkeakoulun opiskelijoille kysely uraohjauksesta ja työllistymisen tukemisesta. Kysely tehtiin HAMKin ammatillisen opettajakorkeakoulun ammatillisille erityisopettajaopiskelijoille syksyllä 2019. Ammatilliset erityisopettajaopiskelijat toimivat ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen erityisopetuksen tehtävissä. Erityisopettajaopiskelijoille esitetyt kysymykset olivat: Mitä mielestäsi uraohjaus on opintojen aikana? Millä tavoin tuet opiskelijoiden työllistymistaitojen kehittymistä opintojen aikana? Miten uraohjausta ja työllistymistaitoja voisi kehittää? Nämä kysymykset valittiin aineistosta tarkastelun kohteeksi tähän selvitykseen, jotta saatiin tietoa ammatillisten erityisopettajaopiskelijoiden uraohjausosaamisesta ja ydinasioita infograafin sisältöön.

Uraohjausta koskevat vastaukset ovat hyvin samansuuntaisia kuten edellä kuvatun osallistavan opettajan profiilin osa-alueiden sisällöt. Vastauksista tuli selkeästi esille se, että uraohjausta tehdään koko opintojen ja koulutuksen aikana. Uraohjaus nähtiin opiskelijan tietoisuuden

avaamisena omista voimavaroista, henkilökohtaisista ominaisuuksista ja uran varrella jo kertyneistä ja vielä kehittyvistä taidoista, mahdollisista kasvun rajoitteista sekä itselle tärkeistä tavoitteista sekä työarvoista. Uraohjaus koettiin välittämisenä ja aitona kiinnostuksena opiskelijan hyvinvointiin. Vastauksissa korostettiin ohjaajan roolin merkitystä uraohjauksessa. Ohjaajan rooliin kuuluu selkeyttää opiskelijoille sitä, mitä opiskelija urallaan tavoittelee ja mitä se vaatii henkilökohtaiselta kehitymiseltä. Vastajat näkivät tärkeäksi, että opiskelija tulee tietoiseksi siitä, miten senhetkinen elämäntilanne tukee tavoitteiden saavuttamista ja opintojen etenemistä.

Uraohjaus määriteltiin myös opiskelijaan tutustumisena, palautekeskusteluina, erilaisten vaihtoehtojen etsimisenä ja opiskelijan itsetunnon vahvistajana. Tähän liittyvä urasuunnittelu nähtiin loogisena, järjestäytyneenä, kontrolloituna ja vaiheittaisesti etenevänä toimintana. Uraohjaus nähtiin jatkumona ja eräänlaisena prosessina, huomioiden opiskeluun ja työhön liittyvät siirtymävaiheet. Vastauksista ilmeni, että on hyvä kiinnittää laajemmin huomiota niihin opiskelijoihin, joilla on opiskelu- tai oppimisvaikeuksia, poissaoloja koulutuksesta tai elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia. Ammatilliset erityisopettaja-opiskelijat näkivät tärkeäksi myös opiskelijan tukemisen oman osaamisensa kartoittamisessa ja osaamisen hankkimisessa sekä omien tavoitteiden asettamisessa. Opettajan tehtäviksi uraohjauksessa nähtiin opiskelijan tavoitteiden saavuttamisen seuraamista, ohjaamista, tukemista ja kannustamista opintojen etenemiseksi. Uraohjauksessa on osattava tunnistaa opiskelijan kehittämiskohteita sekä vahvoja osaamisalueita ja kiinnostuksen kohteita. Henkilökohtaistamisprosessin merkitys tuotiin vahvasti esille ja prosessin alkuvaiheessa on hyvä keskustella myös tulevaisuuden haaveista ja mahdollisista jatko-opinnoista.

Työelämäyhteistyö on tärkeä osa ammattikorkeakoulusta. Hyvän ja toimivan yhteistyön toteutumiseksi opettaja tarvitsee monipuolisia taitoja ja osaamista. Yhteistyön haasteita voivat olla erilaiset odotukset koulutusta ja ohjattavan opiskelijan osaamista kohtaan sekä tietämättö-

myys oppimiseen liittyvistä vaikeuksista. Erilaiset rooli-dotukset, tehtävät ja tavoitteet asettavat myös haasteita. (Rautajoki, 2009). Infograafissa (ks. kuva 1) kuvattu *Työelämäyhteistyksen* sekä moninaisten verkostojen rakentaminen on osa uraohjausta. Tehdyssä kyselyssä ammatilliset erityisopettajaopiskelijat näkivät tärkeäksi, että opiskelijat saavat tietoa työelämästä ja sen pelisäännöistä koko opiskeluajan. Tärkeäksi nähtiin myös opiskelijan tukeminen työnhaussa. Tähän tarvitaan työllistymistaitojen kehittämisen tukemista osana kaikkea opetusta ja ohjausta.

Opettajan uraohjausosaaminen näyttää muodostuvan monista osa-alueista, joista tärkeimmiksi muodostuvat auttamisen perusedellytykset; kunnioittaminen, empatia ja aitous, yhdistettynä luoviin ja monimuotoisiin ratkaisuihin.

Uraohjausosaaminen on opettajan ydinosaamista

Maailmamme muuttuu nopeammin kuin koskaan. Muutoksista kertovat maapalloa kiertävät pandemiat, ilmastomuutos, globalisoituva talous, eri kulttuurien välinen kanssakäyminen sekä teknologian kehityksen mukana tuoma työn ja ammattien uudelleen muotoutuminen. Jatkuvasta oppimisesta on tullut menestymisen ja selviytymisen ehto. Jatkuvalla oppimisella vastataan tarpeeseen kehittää ja uudistaa osaamista elämän ja työuran eri vaiheissa. Muuttuvan maailman ja työelämän myötä uraohjauksen merkitys koulutuksessa korostuu entisestään. Työllistymisen edistäminen edellyttää korkeakoulun henkilöstöltä uudenlaista uraohjausosaamista, erityisen tuen osaamista ja yhdenvertaisuuden edistämistä. Uraohjauksen saatavuus, saavutettavuus, laadukkuus ja tehokkuus ovat tärkeitä työllistymisen ja jatkuvan oppimisen luomiselle.

Opiskelijoiden moninaiset oppimisen vaikeudet ovat luoneet myös uusia haasteita korkeakoulutuksen ja opiskelijan ohjauksen kehittämiseksi. Ohjauksen merkitys tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla on oleellinen

Ohjauksen merkitys tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla on oleellinen ammattikorkeakouluopinnoissa.

ammattikorkeakouluopinnoissa ja opiskelijapalautteissa ohjauksen riittämättömyys nousee lähes aina esille. Blogikirjoituksessa Lignell & Lundahl (2019) tuovat esille ammattikorkeakoulutuksen tärkeän tavoitteen tuottaa riittävällä ohjauksella suoraan opinnoista työllistyvä osaaja. Tämä edellyttää vahvaa opintojen ohjausta, urasuunnitelmia ja uraohjausta opintojen aikana. Koulutuspoliittiselta kannalta tarkasteltuna opintojen ohjauksen kehittäminen liittyy koulutuksen tehokkuuden lisäämiseen, keskeyttämisen vähentämiseen ja läpäisyn nopeuttamiseen. Kuurila (2014) viittaa omassa tutkimuksessaan myös siihen, että korkeakouluissa tarvitaan entistä enemmän uran ohjaamista.

Opettajan uraohjausosaaminen rakentuu joustavalle moniosaamiselle. Uraohjauksessa tulee osata ohjata, tuntea ohjaukseen liittyviä teorioita sekä hallita moninaisesti työ- ja opiskelumahdollisuuksien tarjontaa. Risku, Laitinen-Väänänen, Ojala, Tiihonen & Torvinen (2020) näkevät opettajan uraohjausosaamisen kehittämisen osana opettajan ammatillista kasvua, koko työuran pituisena oppimisprosessina, jolla vastataan muuttuvan työelämän ja maailman haasteisiin.

Ammatillisen opettajankoulutuksen opintojen tavoitteena on ammattikorkeakouluasetuksen (1129/2014) mukaisesti, että opettajankoulutuksen aikana ja sen suorittaneilla on valmiudet ohjata erilaisten opiskelijoiden oppimista ja kehittää opetusalaansa ottaen huomioon työelämän ja ammattien kehittyminen. Ammatillisen opettajankoulutuksen osaamisperustaisen opetussuunnitelman keskeisin osaamistavoite on oppimisen ohjaaminen. Ammatillisessa opettajakoulutuksessa tulee vahvistaa myös opettajaopiskelijan uraohjaamisen taitoja.

Linkkivinkkejä

Korkeakoulujen saavutettavuus

Opiskelijoiden käsityksiä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen saavutettavuudesta:
<https://www.otus.fi/julkaisu/korkeakoulujen-saavutettavuus/>

OHO-hanke

Opiskelukykyä, hyvinvointia ja osallisuutta korkeakouluissa:
<https://ohohanke.fi/>

Tulevaisuuden opettajuus

Opettajan rooli ohjaajana ja oppimisen mahdollistajana osana uraohjausta:
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/344999/JAMKJULKAISUJA2832020_web.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Lähteet

Ammattikorkeakouluasetus (1129/2014)

Amundson, Norman. E 2005. Aktiivinen ohjaus. Opas uraohjauksen ammattilaisille. Psykologien kustannus Oy. Juva:WS Bookwell Oy.

Euroopan erityisopetuksen ja inklusiivisen opetuksen kehittämiskeskus 2012. Viitattu 10.9.2020 <https://www.european-agency.org/Suomi/publications>

Joensuu, Maija. & Viitasaari, Maija 2019. Uraohjausta kaikille – infograafi opetus- ja ohjaustoimijoille ammattikorkeakouluissa. Viitattu 10.9.2020 <https://tukeurapolulle.wordpress.com/2019/05/10/uraohjausta-kaikille-infograafi-opetus-ja-ohjaustoimijoille-ammattikorkeakouluissa/>

Kuurila, Erja 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Turun yliopisto. Turku: Painosalama Oy. Viitattu 9.9.2020 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-5771-2>

Lampi, Emilia & Vähäsantanen Katja & Rantanen, Johanna 2019. Uraohjaajien osaaminen ja haasteet työelämän murroksessa. AIKUISKASVATUS 3/2019. Viitattu 2.9.2020. <https://specia.fi/wp-content/uploads/2020/02/85710-Artikkelin-teksti-129621-1-10-20191001.pdf>

Lignell, Irmeli & Lundahl, Aija 2019. Opiskelijoiden uraohjauksen tarpeet ja toiveet ja miten niihin vastataan. Julkaistu 6.2.2019. Tuura -hanke. Viitattu 2.9.2020. <https://tukeurapolulle.wordpress.com/2019/02/06/opiskelijoiden-uraohjauksen-tarpeet-ja-toiveet-ja-miten-niihin-vastataan/>

Osallistavan opettajan profiili 2012. European Agency for Development in Special Needs Education. Viitattu 1.9.2020. https://www.european-agency.org/sites/default/files/profile_of_inclusive_teachers_fi.pdf

Rautajoki, Arto 2009. Asiantuntijuutta vakuuttamassa. Opettajien työelämäsuhteen asiantuntijuuspuhe sosiaalialan korkeakouluverkoston työelämäprojekteissa. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Lapponiensis, 165. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Risku, Pekka, Laitinen-Väänänen, Sirpa, Ojala, Anna-Liisa, Tiihonen, Anna-Liisa & Torvinen, Hannele (toim.) 2020. Tulevaisuuden opettajuus. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Punamusta Oy.

Kirjoittajat

Marjut Asunmaa

(TtM, Sh AMK) työskentelee Seinäjoen ammattikorkeakoulussa englanninkielisen sairaanhoitajakoulutuksen koulutuspäällikkönä ja hoitotyön lehtorina. Marjutin omaa alaa opetuksessa on vastaanotolla toimivan sairaanhoitajan työ ja akuuttihoitotyö.

Opetusmenetelmänä Marjut käyttää paljon simuloituja oppimistilanteita. TUURA-hankkeessa Marjut on vastannut työelämäyhteistyön kehittämisestä ja simulaatiopedagogiikan laajentamisesta osaksi opiskelijan urapalveluita.

Riitta Ahokas

(FM, opinto-ohjaaja), työskentelee opinto-ohjaajana ja matemaattisten aineiden lehtorina luonnonvara-alalla Hämeen ammattikorkeakoulussa. Hän on mukana kehittämässä digitaalisia ohjauksen järjestelmiä sekä opiskelijavalintaa. TUURA-hankkeessa hänen keskeisin roolinsa on ollut Askeleita työuralla -opintojen pilotointi.

Antti Haapio

(artenomi) toimii lehtorina Tampereen ammattikorkeakoulussa englanninkielisessä Media and Arts -koulutusohjelmassa vastuualueenaan valokuvaus ja kuvataideopiskelijoiden harjoittelu.

TUURA-hankkeessa Antti on mm. valmistanut sisältöjä opintojaksoille ja laatinut ohjeita harjoitteluun.

Päivi Hietaniemi

opiskelee yhteisöpedagogiksi (AMK) Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Päivi on tehnyt TUURA-hankkeelle kartoituksia ammattikorkeakoulujen uraohjauksen ja erityisohjauksen käytänteistä.

Päivi osallistui myös hankkeessa tuotetulle Askeleita urapolulle-opintojaksolle ja jakoi jaksosta käyttäjäkokemuksia opiskelijanäkökulmasta.

Tuula Isosuo

(HM, AmO) toimii hanke-toiminnan asiantuntijatehtävissä Tampereen ammattikorkeakoulun TKI-palveluissa. TUURA-hankkeessa Tuula on toiminut hankkeen hallinto-asioista vastaavana projektipäällikkönä.

Anneli Karppinen

(FM) työskentelee lehtorina media-alalla Tampereen ammattikorkeakoulussa. Hänen työssään korostuvat opiskelijoiden projektien ohjaaminen ja TKI-työ.

Annelin tehtävät TUURA-hankkeessa ovat liittyneet työelämäyhteistyön kehittämiseen.

Maija Joensuu

(KM) työskentelee opinto-ohjaajana Tampereen ammattikorkeakoulussa media-alalla. Maija on kasvatuksen ja ohjauksen ammattilainen, joka on toiminut monipuolisissa pedagogisissa kehittämissä tehtävissä erityisesti korkeakoulukentällä.

TUURA-hankkeessa Maija on toiminut hankkeen projektipäällikkönä.

Jari Klemola

(FM) työskentelee lehtorina ja tiimivastaavana Humanistisen ammattikorkeakoulun Kuopion kampuksen järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelmassa kouluttaen yhteisöpedagogeja.

TUURA-hankkeessa Jari on toiminut Humakin projektivastaavana ja osallistunut mm. opintojaksojen kehittämiseen.

Tarja Knuutila

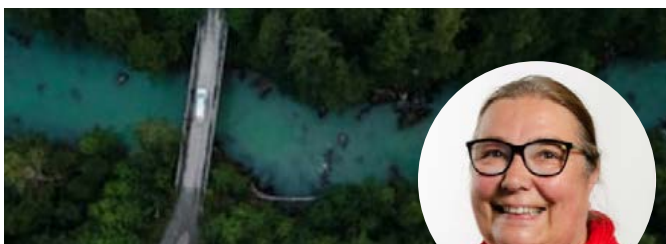
(TtM, sairaanhoitaja (sis/kir), opinto-ohjaaja, ratkaisukeskeinen neuropsykologinen valmentaja). Tarja toimii lehtorina sosiaali- ja terveysalalla Seinäjoen ammattikorkeakoulussa.

Tarjan mielenkiinnon kohteena ovat gerontologisen hoitotyön opetus ja kehittäminen, kliinisen hoitotyön opetus, uraohjaus, ammatilliset vuorovaikutustaidot ja hankkeissa tehtävä kehittämistyö, jota hän on tehnyt myös TUURA-hankkeessa.

Paula Lamminen

(KTM, opinto-ohjaaja) työskentelee liiketalouden lehtorina ja opinto-ohjaajana Tampereen ammattikorkeakoulussa. Työnkuva muodostuu opettamisesta, valmentamisesta, ohjauksesta sekä erilaisista kehittämistehtävistä liiketalouden alalla. TUURA-hankkeessa Paula on toiminut asiantuntijana, pilotoinut Askeleita urapolulla -opintojaksoa liiketalouden koulutuksessa ja kehittänyt työnantajyhteistyötä.

Mirja Kopra

(KM, AmO, ammatillinen erityisopettaja) toimii Tampereen ammattikorkeakoulussa musiikkipedagogiikan lehtorina ja opinto-ohjaajana. Mirja on kiinnostunut erityistä tukea tarvitsevien ohjauksesta ja toisaalta taidealan opiskelijoiden työelämävalmennuksesta. TUURA-hankkeessa Mirja on erityisesti osallistunut opiskelijakyselyjen tekemiseen sekä urapajojen toteuttamiseen.

Teija Lehto toimii

Tampereen ammattikorkeakoulun Koulutuksen kehittämisspalveluissa erikoissuunnittelijana. Hän on avoin oppimisympäristö DIGMAN (moodle.amk.fi) pääkäyttäjä sekä mukana monissa digitaalisen koulutuksen kehittämishankkeissa. Teija on myös kehittäjäjäsen kansallisessa sähköisen tenttimisen EXAM-konsortiossa. TUURA-hankkeessa Teija on mm. valmistanut ja editoinut digitaalisia aineistoja, videoita ja podcasteja sekä järjestänyt webinaareja.

Irmeli Lignell

(KM, Ito, Io, eo, AmO)
työskentelee lehtorina Hämeen ammattikorkeakoulun Ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Irmeli on erityispedagogiikan asiantuntija, päätehtävänään ammatillisten erityisopettajien kouluttaminen. TUURA-hankkeessa hän on toiminut HAMKin projektivastaavana ja uraohjauksen kehittäjänä.

Ville Nevalainen

(KM) työskentelee projekti-asiantuntijana Tampereen ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa, jossa hänen työhönsä kuuluu mm. viestintää sekä opettajankoulutusten valintoihin liittyviä tehtäviä. TUURA-hankkeessa Ville on toteuttanut urapajoja sekä kehittänyt vertaismentorointia ja verkkokurssien saavutettavuutta.

Aija Lundahl

(BA, MBA, KTO, opinto-ohjaaja)
toimii muotoilun lehtorina ja opinto-ohjaajana Hämeen ammattikorkeakoulussa. Hän opettaa muotoilun ammatti-aineita ja digitaalisia suunnittelumenetelmiä. Aija toimii myös asiantuntijana ammatillisen opettajakorkeakoulun ohjaushankkeissa.

TUURA-hankkeessa Aija on kehittänyt ja pilotoinut opiskelijaa suoraan tukevia uraohjaustoimia.

Kosti Nivalainen

(KM, sosionomi (AMK)),
amatillinen erityisopettaja, nuorisotyönohjaaja) on Tampereen ammattikorkeakoulun opettajakorkeakoulun lehtori. Kosti toimii ammatillisten opettajankoulutusryhmien ryhmäopettajana ja käsittelee opetustyössään tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaukseen liittyviä aiheita.

TUURA-hankkeessa Kosti on osallistunut hankkeessa tuotettujen menetelmien ja työkalujen pilotointiin.

Sanna Nieminen

(YTM, sosionomi YAMK) toimii lehtorina Humanistisessa ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogi AMK -koulutuksen verkkototeutuksessa.

Sanna on työskennellyt yli 25 vuotta nuoriso- ja järjestötyön kysymysten parissa. Opetustyön myötä on syntynyt kiinnostus pedagogiseen kehittämiseen digitaalisissa ympäristöissä. TUURA-hankkeessa Sanna on keskittynyt alumnitoiminnan ja uraohjauksen kehittämiseen.

Hanna Putkonen-Kankaanpää

(KM, EO, opinto-ohjaaja, viittomakielen tulkki) työskentelee lehtorina Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Suuri osa Hannan työstä on tulkkiopiskelijoiden ohjausta ja TUURA-hankkeessakin hän on pitänyt erityisen tärkeänä kielellistä saavutettavuutta.

Kirsi Paavola

(LitM) työskentelee projektipäällikkönä Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalan yksikössä. TUURA-hankkeessa Kirsi on vastannut projektin koordinoinnista ja toteutuksesta SeAMKissa.

Marita Tuomala

(KTM) työskentelee lehtorina International Business tutkinto-ohjelmassa Tampereen ammattikorkeakoulussa. Kansainvälisen kaupan opetustehtävien lisäksi hän toimii opettaja-tuutorina ja harjoittelun ohjaajana.

TUURA-hankkeessa hänen tehtävänsä ovat liittyneet kansainvälisten opiskelijoiden uraohjauksen ja verkkokurssin kehittämiseen.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

